

Universitäts- und Landesbibliothek Tirol

Bibliotheca Mvndi Vincentii Bvrgvndi, Ex Ordine Prædicatorvm Venerabilis Episcopi Bellovacensis, Specvlvm Qvadrplex, Natvrale, Doctrinale, Morale, Historiale

In quo totius naturæ Historia, omnium scientiarum Encyclopædia, moralis
Philosophiæ Thesavrvs ...

Tomvs Qvartvs, Qvi Specvlvm Historiale Inscritbitvr

Vinzenz <von Beauvais>

1624

Liber Vndecimvs

SPECVLI MAIORIS
VINCENTII PRÆSVLIS
BELVACENSIS,
LIBER VNDECIMVS.

De Imperio Severi, & Leonide patre Origenis.

CAP. I.

Hic ubi supra. Igitur Se-
uerus genere Africanus,
qui se ex nomine Imper-
atoris, quem occisum
vltus fuerat, PERTINA-
CEM voluit appellari, Ro-
manum consecutus im-
perium, imperavit annis
18.

Eusebius in chronicis.

Capit autem anno Do-

mini 195. mundi vero 5048.
Hugo. Hic fuit natura ferus, multisque bellis lacef-
tus, fortissime quidem rempublicam, sed laboriosissime
rexit. Nam Persecutionem nigrum, qui in Aegypto, & Sy-
ria ad Tyrannidem aspirauerat, interfecit; Iudeos & Sa-
maritanas rebellare conantes, superavit: Parthos quoque,
& Arabes coercuit, & ad extremum, Claudio Albino,
qui se in Gallia cesarem fecerat, Lugduni interfecto; in
Britanniam bellum transtulit: ibique magnis granibus-
que praelijs saepe gestis, insulam recepit; quam & vallo,
& crebris turribus per 132. millia passuum a mari vsque
ad mare communiuit. Hic etiam post Neronem in
Christianos quintam persecutionem exercuit. Qua per-
secutione plurimi sanctorum per diuersas provincias
passi referuntur. Inter quos Leonides pater Origenis
pro Christo, capite celsus est, tener adhuc ætatis supra-
dictum Origenem filium dereliquit. Sed ita erat præfa-
tus Origenem iam grammatica eruditus 17. annum agens,
vt ad docendum sufficeret, & quæ ad victum erant ei
necessaria ex hoc pararentur. Censuræ quippe Leonidis,
qui maximus fuerat, regio fisco, per proscriptionem so-
ciatus erat. Sub hac etiam persecutione in Lugdunensi
ciuitate passus est beatus Irenæus cum maxima multi-
tudine Cleri sui & populi.

De sermone Origenis à pueritia.

CAP. II.

Eusebius lib. 6. Supra modum accenso persecutio-
nis incendio, & multis ea tempestate martyrio
coronatis, in tantum ardorem capescendi martyrij,
puerulus tunc adhuc Origenes exarserat, vt sponte se
periculis ingereret, & aliis in certamine positus præceps
in medio rueret, ita vt infectari ipsam mortem velle,
& rapere videretur, quam & adipisci omnimodis po-
tuisset, nisi quod dispensatione Domini ad vtilitatem
multorum putatur pro totius ecclesiæ edificatione
seruatus per sollicitudinem Matris, quæ gloriosæ
mortis eius desideria impediuit. Quæ cum pri-
mo maternis ei obsecrationibus supplicaret, vt si-
bi consuleret, & parceret Matri, & ille ex his pre-
cibus inflammator ad amorem martyrij reddere-
tur, maxime eo quod patrem iam teneri cognouisset
in vinculis, & ipse propere socius effici vinculorum
ac martyrij festinaret, arte quadam materni affectus
inhibetur.

Etenim cum maturare eum velle, & ante Lucanum
prorumpere ad agonum certamina præsensisset, noctu
cubiculum filij dormientis ingressa omnia eius indu-
menta in quibus procedi in publicum poterat, fu-
rata subtraxit, vt per hoc domi residere necessitate
cogeretur. Ille maternis impeditus dolis, cum ni-
hil agere posset, nec tamen mens quiescere pate-
retur, audet aliquid super ætatem, epistolam scri-
bit ad Patrem, se quidem maternis artibus retine-
ri, sed illum debere retinere quod cepit. Et addi-
dit etiam hoc: Vide pater ne propter nos, aliquid
aliud velis. Denique frequenter dicitur dormienti
puero, religiosus & sollicitus Pater superueniens,
operimentum pectoris detraxisse, & velut Dei spi-
ritu intus incluso, pectus eius tanquam templum
quoddam veneratus, & demulcens osculis absces-
sisse, beatum semetipsum adeo effectum pro tantæ
prolis felicitate gratulatus. Vtero pater eius martyrio
consummatus est, puer ipse cum Matre vidua, &
sex alijs paruulis fratribus 17. annum agens suæ æta-
tis, in summa facultatum penuria derelictus est; quan-
tum quidem census paternus, qui vel maximus fuerat

persecutione
in qua Chri-
stiani immu-
merabiles
martyrio vi-
ta finierunt.
Baron. an.
204. inter
quos & Leo-
nides pater
Origenis
martyrio vi-
tam finivit,
de quo Euse-
bius lib. 6. c. 2.
& Nicepho-
rus l. 5. hist.
c. 2. ubi etiam
de Origene
sic ait quan-
tus autem
Origenes
fuerit, & quo
studio ani-
mique desti-
natione in
sacras litte-
ras incubuit,
extra in-
uidiam ex-
poni posse po-
tuit, non solum
quod celebris
is vir apud
nos sit, verum
etiam quod
ingente vita
sua, quantum
ad finem non
integra pro-
fuit, tam &
gloriam post
se reliquerit.
Legit etiam
Suidam in
historia in
verbo Ori-
genes: ubi
ait Leonidem
fuisse Epif-
copum &
martyrem.

filio per proscriptionem sociatus est. Nec tamen ei defuit omnipotentis Dei providentia. Ob insigne namque vel litterarum, vel religionis studium à quadam nobili, & locupletissima fœmina perfamiliariter foueri cepit.

De passione sancti Philippi Episcopi.

CAP. III.

De sancto Philippo agunt Beda, Vsgardus & alij recentiores, qui omnes, ut supra dixi, ex Baronio, corrigendi sunt, dum dicunt eum fuisse episcopum Alexandrinum, nam eius praesentia in Alexandria non facta est, sed in Syria. Item corrigendus est Cedrenius in Maximiano, qui putauit eundem Philippum esse Philippum Imperatorem, quem cum sequacibus iure redidit Zonaras in Philippo Imperatore. Surinus sic ait: Intra ciuitatem uero sepelitur in loco, qui dicitur Iphum: ubi ipse cum aliis uideret adificauit.

Erant S. Eugenia uirgo afflicta, uirgo honoribus. Basilla inueniens uirum fidelem latorem suorum uerborum rogat instanter Eugeniā, ut de diuina fide omnia ei litteris significet: At Eugenia sciens quāta inter sit scripturā inter & uocē misit Prothum & Hyacinthū seruis habitus, qui & a mimam eius Deo lucrati sunt.

EX gestis sanctae Eugenia. Philippus autem pater sanctae Eugeniae, cum Alexandriae Episcopatus officium gereret, & ipse rempublicam administraret, misit relationem ad Seuerum Imperatorem, memorans Romanam reipublicam Christianos prodere, & ideo debere eos absque persecutione in urbibus commorari. Imperator autem eius relationi consensit, & ex hoc dignitas Christiani nominis florescere incipit. Sed quia semper contra bonitatem pugnat malitia, quidam ex honoratis Alexandriae cultores Idolorum, aegre ferentes, quia Christiani privilegia acceperant, abeuntes apud regem, accusauerunt Philippum, dicentes, quod Reipublicae status ab eo conturbatus sit, & quod Deorum caeremonias deferens, ad culturam Crucifixi totam ciuitatem conuertit. Tunc commotus Seuerus Augustus direxit ad eum decretum, ut aut Dijs solitam culturam exhiberet, aut deposita dignitate etiam proprijs facultatibus cederet. Qui simulata aegritudine donec omnia sua distraheret, & pauperibus daret, ipse in timore Dei in cultura Christi perfectus, etiam alios confortabat. Post hæc Terentius Praefectus Alexandriae ueniens, dum eum percutere quæreret, & non posset, quia omnis ciuitas in eius amore perdurabat, immisit ei, qui se Christianos fingerent. Et ingredienti, percusserunt eum in oratione dominica constitutum. Perduraui autem in episcopatu anno vno & mensibus tribus: demones effugabat oratione, caecos illuminabat. Post percussuram autem tribus diebus permixtus est esse in corpore, ut corda dubia posset confirmare. Post hæc ut reciperetur in caelum orauit, ac iuxta * Nitriam ubi sancta Eugenia filia eius Monasterium virginum collocauerat, corpusculum suum collocari precepit.

De sanctis Claudia, & Eugenia, & Basilla

CAP. IV.

Vbi Claudia uxor eius Xenodochium collocauit, & praeda constituit, quæ peregrinorum susceptionibus deseruirent; ipsa autem cum filijs Abito, & Sergio, ac filia sua Eugenia Romam redijt. Igitur filios Philippi cum omni gaudio suscepit Senatus, ita ut vnum Carthaginis Proconsulem, & alium Vicarium Africae destinarent. Dum autem ad Eugeniā multæ matronæ conuenirent, & multas uirgines faceret in Christo credere, & in uirginitate permanere, quædam uirgo Basilla ex regali genere ad eam pertingere cupiebat, sed causa Christiani nominis ad eam ire non poterat. Rogauit ergo per internuncium fidelem, ut eam de religione Christiana instrueret. Tunc illa Protho, & Hyacintho conuocatis, ait: Basillæ vos offeram sub specie muneris, ut eam Christi faciatis ancillam. Basilla suscepit eos quasi famulos, quos adorabat, ut Apostolos; cum eis omni hora vacabat, & quasi Eunuchos in seruitio habens non diebus nec noctibus à colloquijs diuinis, & oratione cessabat. Sanctus quoque Papa Cornelius ad eam venit, eamque latenter baptizauit. Sed & procurante Dei misericordia pene omnibus noctibus fruebantur mutuis aspectibus ipsa & B. Eugenia. Omnibus itaque uiduis conuentus erat ad B. Claudiam, & omnibus uirginibus ad Eugeniā. S. autem Cornelius omni uespere sabbati dabat noctem hymnis peruigilem cantantibus; quiete noctis exclusa communicabat eis sacra mysteria.

De Hæresi Paulianorum, & Natali confessore.

CAP. V.

EVsebius lib. 5. cap. 28. Eo tempore Artemonia hæresis pullulauerat, quam postmodum Paulus Samosatenus instaurare conatus est. Hic purus hominē, id est, absque Deo fuisse saluatorem confirmat. Pontificatū autē tenente Zephyrino Papa: confessor quidā erat, Natalis nomine. Hic deceptus aliquando ab Asclepiodoto quodam, & Theodoro collectarijs (qui ambo discipuli erant Theodoti Coriarij illius, qui primus pro hac stulta assertione ab ecclesiæ societate depulsus est à Victore, tunc uerbis Romæ episcopo) acquieuit ut accepto ab eis salario, episcopus illius hæresis nominaretur certa pactione, id est 150. denarijs mensurae praestationis. Quique Natalis cum se in hoc deceptus locasset, frequenter admonebatur in somnis, quia misericors Deus, & Dominus noster Iesus Christus nolebat martyrem suum, qui sibi in multis passionibus testis extiterat, de ecclesia perdere. Sed cum negligentius susceperet uisiones, priuatus amore, & turpis lucri deuictus illecebra: ad ultimum à S. Angelis per totam noctem verberatus, & pœnis grauib. cruciatus, mane confurgens cilicio se induit, & cinere conspergit, ac multis lachrymis errorem suum deflens, & ante pedes Zephyrini Episcopi, prosternit & uestigijs omnium, non tantummodo clericorum, sed etiam laicorum, cum multa lamentatione pronoluit, in lachrymis ad miserationem omnem conuocauit Ecclesiam, ut indulgentiam sibi à Christo continuis & iugibus pro ipso precibus implorarent, ostendens simul in conspectu Domini liuores corporis eius, & cicatrices, quos pro nominis ipsius confessione susceperat, vix aliquando in communionem Ecclesiastici corporis reuocatus est.

Passio sanctorum Andeoli, & Victoris Papæ.

CAP. VI.

EX Martyrologio. Præterea Kal. Maij, celebratur solenniter in Gallijs territorio Viuariensi natale B. Andeoli Subdiaconi, quem ab oriente misit S. Polycarpus vna cum alijs ad prædicandum uerbum Dei in Galliam; cuius prædicatione, Imperator Seuerus, comperta, spinosis fustibus crudelissime flagellatum, in carcerem trudi præcepit; & sic demum ab ense ligneo in crucis modum caput eius scindi.

Item 5. Kal. Augusti Romæ natale Sancti Victoris Papæ, qui post B. Petrum 15. rexit Ecclesiam annis 10. & sub Seueri principe martyrio coronatus est.

Ex libro Pontificum. Hic constituit, ut sanctum Pascha die dominica celebraretur, & ut, necessitate faciente, quicumque hominum ex gentili ueniens in quauis aqua baptizaretur. Item fecit constitutum ad interrogationem Sacerdotum de circulo paschali cum presbyteris, & episcopis facta collectione, & accersito Theophilo episcopo Alexandriae, ut à 14. luna primi mensis usque ad uicesimam primam, die dominica custodiat S. Pascha.

De Quinto Tertulliano, & scriptis eius.

CAP. VII.

EVsebius in chronicis. Anno Seueri 18. Tertullianus Afer centurionis proconsulis filius omnium ecclesiarum sermone celebratur.

Hieronymus in lib. de illustribus uiris. Hic acris & vehementis ingenij sub Seueri principe, & Antonino Caracalla maxime floruit, multaue scripsit volumina, quæ quia nota sunt plurimis, prætermittimus. Vidi ego quædam Paulum Concordiæ (quod oppidum est Italiae) se-

nem, qui se B. Cypriani iam grandis ætatis notarium, cum ipse admodum esset adolescens, Romæ vidisse diceret; referreque sibi solitum, nunquam Cyprianum absque Tertulliani lectione unam præterisse diem; ac sibi crebro dicere. Da Magistru, Tertullianum videlicet significans. Hic usque ad mediam ætatem presbyter Ecclesiæ permansit; invidia postea & contumelijs Clericorum Romanæ Ecclesiæ ad Montani dogma delapsus, in multis libris novæ prophetiæ meminit, specialiter etiam adversum Ecclesiam texuit volumina; de pudicitia; de persecutione, de ieiunijs; de monogamia; de extali libris sex; & septimum, quem adversum Apollonium composuit. Ferturque vixisse usque ad decrepitam ætatem, & multa, quæ non extant, opuscula condidisse.

Author. Hic Quintus Tertullianus scripsit Apologeticum librum unum, de quo plura in hoc opere, locis congruis inserui.

De Origene.

CAP. VIII.

Eusebius in chronico. Anno sequenti Origenes Alexandria studiis eruditur. Hieronymus de illustribus viris, Origenes, qui & Adamantius, decimo Severi Persecutionis anno adversum Christianos persecutione commota, ac Leonide patre illius Christi martyrio coronato cum sex fratribus, & matre vidua, pauper relinquitur, annos natus circiter 17. Rempublicam enim familiarem ob confessionem Christi, fiscus occupaverat. Hic Alexandria, dispersa Ecclesia, 18. ætatis suæ anno catecheson id est doctrinarum opus aggressus, postea a Demetrio eiusdem urbis episcopo in locum Clementis Presbyteri confirmatus, per multos annos floruit: & cum iam mediæ esset ætatis, & propter Ecclesiæ Achaicæ, quæ plurimis hæresibus vexabatur, sub testimonio Ecclesiasticæ epistolæ, Athenas per Palestinam pergeret, a Theotisto, & Alexandro Cæsare, & Hierosolymitarum episcopis, presbyter ordinatus, Demetrii offendit animum; qui tanta adversum eum debacchatus est infamia, ut per totum orbem sub eius nomine scriberet. constat cum antequam Cæsaream migraret, fuisse Romæ sub Zephyrino episcopo, & statim Alexandria reversum, Heraclan presbyterum iterum qui sub habitu Philosophi perseverabat, adiutorem sibi fecisse catecheson, qui quidem & post Demetrium Alexandrinam tenuit Ecclesiam. Quantæ autem gloriæ fuerit hinc apparet quod Firmilianus Cæsareæ episcopus cum omni Cappadocia eum invitavit, & diu tenuit: & post, sub occasione sanctorum locorum Palestinam veniens diu Cæsareæ ab eo in scripturis sanctis eruditus est. Sed & illud quod ad Mammeam matrem Alexandri Imperatoris religiosam feminam rogatus, venit Antiochiam, & summo honore habitus, ad Philippum Imperatorem, (qui primus de regibus Romanis Christianus fuit) & ad matrem eius literas fecit, quæ usque hodie extant, quis ignorat? Et quod tantum habuit in scripturis sanctis studij, ut etiam Hebræam linguam contra ætatis, gentisque suæ naturam edisceret, & exceptis 70. interpretibus, alias quoque editiones congregaret, Aquilæ scilicet Pontici Profelyti, & Theodotionis, Hebionei & Symmachi eiusdem dogmatis, qui in evangelium quoque & Matthei scripsit commentarios, de quo & suum dogma confirmare conatur. Præterea & quintâ, & sextam, & septimam editionem, quas etiam nos de eius bibliotheca habemus, miro labore reperit, & cū cæteris editionibus comparavit. Dialecticam & Geometriam, Arithmeticam, Musicam, Grammaticam, Rhetoricam, omnium Philosophorum sectas ita didicit, ut studiosos quoque sæcularium literarum sectatores haberet, & interpretaretur quotidie, concursusque ad eum miri fierent: quos ille propterea recipiebat, ut sub occasione sæcularis literaturæ, in fide Christi instrueret. Qui autem super Origenis statum scire velit, quod actum sit,

primum, de epistolis eius quæ post persecutionem ad diuersos missæ sunt: deinde & de sexto Eusebij Cæsariensis Ecclesiasticæ historiæ libro, & pro eodem Origene in sex voluminibus possit liquido cognoscere: Vixit autem usque ad Gallum & Volusianum id est usque ad 66. ætatis suæ annum: & mortuus est Tyri.

ANNOTATIO.

Varij varia tradunt de Origene: Epiphanius maxime ipsi adversatur, nam licet multa in laudem ipsius dicat: tamen tandem ait præclara Origene facta non consue permississe, quousque brauium acciperetur. Nam fidem abjurasse dicitur cum exclamaverit se sacrificare malle, quam corpus eius impudico Æthiopo contaminare, atque inde à divina sententia, & gratia delapsus, alienas opiniones, Sathana instigante, induxit: per quas multis à favore sententia seductis, longo post tempore ab Ecclesia Christi per excommunicationem est proscriptus. Quin & Nicephorus l. 17. cap. 27. adfert Origene absurdum & impia dogmata, atque eundem Origenem hæreticis penè omnibus materiis erroris præbuisse, & in c. 28. adfert Anathemata contra in Origenem in quinta synodo generalis Constantinopolitana, ubi post multa, hæc sequuntur. Anathema sit Origene qui & Adamantius dictus est: & hæc præulgaui, una cum detestandis eius & execrandis dogmatibus & hominibus: omni qui hæc sentit aut asserit. Sic Nicephorus: de his qui plura volent legat Vincentium Lirinensem, Suidam & alios: sed dicit aliquis cum Rufino, corruptos esse libros Origene ab hæreticis: Non refecto, quin potius & malo: sed audi Hieronymum, qui dicit hoc credere ineptum esse: ut constat ex Eusebio & Didymio, qui omnia eius scripta & dicta defendunt, ut & Pamphilus martyr multa, sensum scribentis considerando.

De laude eiusdem iuxta Hæmonem.

CAP. IX.

Hæmo in Christianorum rerum memoria. Nouimus Eusebium à quibusdam Ecclesiasticis viris aliquantulum fuisse notatum, quod nimis fuerit in laude Origene. Illud vero de eo breuiter enarramus, quod etiam orthodoxi quique & religiosi viri diffiteri non possunt.

Origenes Leonidis martyris filius, & ipse fere à pueritia, voluntate martyr, & forsitan actu, nisi quod à matre subripiente nocte vestes eius pia fraude præpeditus est, magnam & manifestam à Deo gratiam scientiæ consequitur: potens in Grammatica, & cæteris omnibus literis, in omni Philosophica eruditione apprime institutus, maxime in lectione, & doctrina diuinorum voluminum potentissimus illius temporis, & famosissimus indagator. Hic ergo pro magna & incredibili sententiæ prærogatiua, doctor Ecclesiæ apud Alexandriam à Demetrio ipsius loci Episcopo constituitur: cathedramque doctorum tertius obtinet post Panthanum, & Clementem, cuius scilicet Clementis, & ipse extitit auditor. Vbi dum verbum Dei doceret palam: tam viros instruens quam scæminas, & omnem turpitudinis occasionem, maledicti gratia, vellet infidelibus tollere, quiddam minus perfecti sensus, exercet in proprio corpore, sed feruentis fidei, & nimis castitatis opus. Nam illud evangelicum attendens: Sunt Eunuchi, qui se castrauerunt propter regnum Dei, mox in seipso adimpleuit. Tunc ergo nulla adversarij obrectandi suspicione derelicta, maxime doctrinæ, & prædicationi institit oportune, & importune, per diem & noctem publicè, & priuatim, in abstinentia plurima, in ieiunijs indefinentibus, & vigilijs penè iugibus, ita ut si quando aliquid parum somni necessitas naturalis exigeret, hunc ille non supra stratum, quo omnino nullo utebatur, sed supra nudi soli deprehenderet superficiem. Fertur autem quod ex eius adiutorio plurimi ex utroque sexu martyres effecti sunt. Sed & illud præclarum fertur de eo, quod nunquam permisit ea quæ in ecclesijs diserebat à notarijs excipi, nisi quando iam 60. ætatis agens annum, multo usu & labore, plurimum fiducia in verbo Dei acceperat, quando scilicet iam inerat ei vitæ grauitas & maturitas ætatis, & multæ experientiæ auctoritas. Inter cætera quoque eruditionum suarum studia virtutem Hebrææ linguæ didicit, ut agnosceret, vel ea quæ à Iudæis leguntur qualia sunt, vel cæterorum interpretum, qui præter 70. interpretati sunt: quanta esset diuersitas. Sed & adversum hæreticos confutandos tam viua voce quam librorum disertis disputationibus potenter elaboravit.

Matth. c. 19. Quid autem de Origene sentiat Baronius paucis excipimus: imprimis enim illum à Demetrio excommunicationem fuisse ob errores eius scriptis contentos asserit. Deinde anno 400. ait eundem, ab Anastasio Pontifico denunciatum fuisse hereticum imo & ab omnibus ecclesiarum episcopis, tam in Oriente quam Occidente. Idem etiam repetit anno 538. in simili casu & anno 552. narrat visionem quendam acuminis ostensam de eius damnatione ad inferos una cum alijs hæresarchis. Hæc ille.

De causis errorum eiusdem.

C A P. X.

INde plurimum admirari non sufficio, quod vir tam illustris, tam aperte rebellans, & obuians hæreticis; deuolutus sit in nominatissimam hæresim, & errorem, quod scilicet Setaphin in Esaia Spiritum sanctum esse exposuerit. Et in alio loco de penitentia diaboli scripserit, & de absolutione reproborum post mille annos, & de multis alijs quæ Orthodoxæ fidei aduersantur; maxime cum abstinentissimæ, & castissimæ vitæ fuisse referatur, & tam præclaræ doctrinæ, tam puri & lucidi sermonis. Ego sane de eo (salua fide Patrum) dixerim, quod vel hoc omnino non scripserit, sed ab hæreticis ob præclarum eius nomen obfusandum, malignè conficta sunt & conscripta, & nomine suo præticulata, vel si scripsit, non statuit ex sententia, sed disseruit ex opinione. Nam (ut ipsemet dicit) Philosophorum & hæreticorum dogmata didicerat, ne ad eos conuincendos imperitior esset, si ignoraret, quæ apud ipsos erant. Et fortasse cum in aliquibus locis scribendo, attigit eorum errores; calumniatus est hoc à semetipso dixisse. Quod si etiam prædictas hæreses (ut placet quibusdam) ex sententia scripsit, valde compatiendum est, tam eruditæ pectoris viro, qui tantam eruditionis copiam ministravit. Cuius vitia si qua sunt in scripturis, potest eorum, quæ fideliter scripsit, luminosus quidam ac celestis splendor exuperare, de quo à Patribus dictum est; quia

ubi bene scripsit, nemo melius. Quod autem erratum est ab Origene, & contra Orthodoxam fidem aliquid descriptum, opinor ex hoc ei accidisse, quod nimio lectionis studio Philosophos est amplexus. Attigerat enim & omnino affectus fuerat secreta Platonis, & Pythagoræ: Cheremonis quoque Stoici, & Cornuti volumina, cæterorumque Philosophorum. Et fortasse, quod nimis in eis est moratus, & quod diutius ebibat de calice Babylonis inaurato, coactus est quodammodo de eius fece in sacram scripturam transfundere. Ex quo valde & vigilanter cauendum est Ecclesiasticis viris, ne nimis Philosophicis institutis dent operam, ne forte cum inebriati fuerint eorum inanibus poculis, & tumidis sensibus inflati, difficiliter retracto pede ad humilitatem Christi renouentur, & tardius fidei nostræ acquiescant, quandoquidem edocti sunt contrariam. Neque hoc dicendo lectores artium damnamus & artes: nam & ipsæ non inutiliter leguntur ad profundas quæstiones Theologiæ enodandas & perscrutandas rationes: quippe ipsa est domina artium; & cæteræ, ut pedissequæ famulantur. Verum quosdam scholasticos non mediocriter reprehendimus, qui libris gentilium tam familiariter adhærent, & totos se immergunt, & totum penè in eis vitæ suæ cursum, & eruditionis consummant. Quam honestius erat Ecclesiasticæ intendere disciplinæ, quam rectius & facilius sacræ scripturæ libros addiscere; quibus legendis, si darent operam, paucioribus certe temporum spatijs, totam in se bibliothecam Ecclesiæ transfundere, quam omnes frivolas illas, & penè inutiles scientiolas quibus occupantur.

De multitudine librorum eius.

C A P. XI.

EXtant Origenis commentarij quos in sacras scripturas diligentes & luculentos edidit. Itaque 30. libros in partem quandam Isaia Prophetae commentatur, & in Ezechielem quoque 25. libros, totidemque in Cantica Canticorum. Librum de martyribus ad Ambrosium scribit tanta, districta spiritus virtute, ut eius sententijs tanquam validissimis nervis, multos ad martyrium stabiliret. Sunt & alia eius opuscula innumerabilia, quæ omnia enumerare, huius compendij non est opus.

Origenes mille & amplius tractatus, quos in Ecclesia locutus est, edidit, & innumerabiles præterea tomos. Quis tam ardentem animum in scripturis non miretur? Ecce in cæteris lib. omnes vicerit; in Cantica Canticorum ipse se vicit. Quod si quis eius nobis errores opposuerit, audiat libere.

Interdum magnus dormitat Homerus.

Verum operi longo fas est agnosce somno.

Author. Licet (ut dictum est) Origenes in multis errauerit, tamen quia multa vitia & præclara scripta reliquit, quædam eorum Ecclesia recipit. Nam & Papa Gelasius in decretis suis illa opuscula Origenis approbat, quæ beatus Hieronymus non reprobatur. Ex his ergo, quæ reperire potui, & ex quibus notabilia plurima opusculis nostris inferui, sunt ea, quæ scripta sunt super Genesim homeliæ 17. Super Exodum homeliæ 13. Super Levit. homeliæ 16. Super Num. homeliæ 28. Super Iesum Nane homeliæ 26. Super Iudicum homeliæ 9. Super lib. Regum hom. 1. Super Iob lib. 3. Super Psalmum 16. Homeliæ 5. Super Psalmum 37. homeliæ 2. Super Psalmum 38. homeliæ 2. Super Canticum Canticorum lib. 3. Super idem Principium hom. 2. Super Isaiam prophetam homeliæ 9. Super Hieremiam homeliæ 14. Super Ezechielem homeliæ 14. Super Matthæum libri 35. Quorum tamen 12. primos nusquam vidisse me memini. Item super Lucam homeliæ 39. Super principium Ioannis tom. 32. Super epistolam ad Romanos libri 36.

ANNOTATIO.

Hæc omnia extant opera, Parisijs excusa anno 1659. studio Genesiarum, qui & Originem, quantum potuit, defendit. Insuper & eisdem operi inserta sunt sequentia, videlicet Periarchon, id est de principijs lib. 4. Throni, seu Placitus Origenis, tractatus unus. Apologia Pamphili (si credas Baronio) Eusebij pro Origene: Rufinus de depravatione librorum, præcipue Origenis 1. 2. De recta in Deum fide, dialogus: tom. in Iob. Porphyrii interprete: In eundem hom. 4. In diuersos noui testamenti, homeliæ. Contra Celsum Epicureum lib. 8. contra Marcionistas Dialogi Philocalia, siue de amore honesti: De Susanna historia epitoma. De eadem historia Iulij Africani epistola, & ad eam Origenis responsio: quæ omnia præstant, ut dixi, Parisijs cum Origenis vita ex collectanis edita à Genebrardo.

De varijs illius erroribus.

C A P. XII.

Scripsit postea libros Periarchon, in quibus maxime eius hæreses inueniuntur. Sed in commentario eius super Matthæum cauendum est quod dicit, panem illum quem dedit dominus discipulis suis, non fuisse verum corpus eius, exponens illud mystice de pane verbi Dei. In commentarijs quoque librorum Moyse mihi videtur nimis allegoricum sensum sequi, & quasi improbare historiarum veritatem.

Epiphanius Salamina episcopus ad episcopum Hierosolymitanum. Præterea frivolum Origenis expositionem de tunicis pelliceis: quanto conatu, quantisque egerit argumentis, ut tunicas pelliceas humana corpora crederemus, qui inter multa ait: Nunquid corarius erat Deus, aut sordiscarius, ut conficeret pelles animalium, & consueret tunicas pelliceas Adæ, & Eux? Manifestum est ergo inquit, quod de corporibus loquitur. Si autem propter vnum verbum aut duo, quæ fidei contraria sunt, multæ hæreses abiectæ sunt ab Ecclesia, quanto magis Origenes inter hæreticos habeatur, qui tantas peruersitates contra fidem Dei adinuenit, & Ecclesiæ hostis extitit? Hieronymus ad Animum presbyterum. Qui libros Periarchon Origenis à me translato voluerit legere, & calciatis pedibus ad terram promissionis pergere, ne ibi à serpentibus mordeatur, & arcuato vulnere Scorpj verberetur, legat prius hunc librum, ut antequam egrediatur, viam, quæ sibi cauenda sit, nouerit.

Idem

Idem ad Pammachium & Oceanum. Si mihi credideritis Origenista nunquam fui, si non creditis, nunc esse cessavi. Male sensit Origenes de Filio, peius de Spiritu sancto, animarum de celo ruinam impie protulit, veram carnis resurrectionem negavit. Post multa autem secula vnam de omnibus fore restitutionem asseruit. Nuper sanctus Ambrosius Hexameron illius compilavit, sed quia mei imitatores vos esse dicitis, ad ceteros, Talpae, Caprearum in me oculos habetis.

Idem ad Desiderium. Origenes melior in omnibus bonis, peior in omnibus malis fuit.

De penitentia illius.

CAP. XIII.

Idem ad Pammachium & Oceanum. Ipse quoque Origenes in epistola, quam ad Fabianum Romanæ urbis Episcopum scribit, penitentiam agit, quod talia scripserit, & causam temeritatis in Ambrosium refert, quod secreto edita, in publicum protulit.

Author. extitit etiam libellus, qui *Plentus* dicitur Origenis, & à beato Hieronymo translatus inscribitur. In quo sic ex eiusdem Origenis persona legitur.

Heu mihi Mater mea quæ peperisti virum legis peritum in iniquitatem proiectum, siue virum religiosum in impietatem delapsum peperisti; quasi turrim excellam vel elatam, sed subito usque ad pavementum prostratam: Sicut arborem fructiferam, subito marcidam, sicut lampadem luciferam, & subito extinctam. Quis dabit capiti meo aquam, & ori meo fontem lachrymarum, ut plangam in cinis contritione mea? Cerno Sacerdotium flens super me, & thronum meum, araneam texentem. Require me Domine, quia de superiori Hierusalem cecidi. Hei mihi quondam doctus, quia nec locum teneo discipuli. Tu nosti Domine quia inuitus cecidi, volens alios illuminare, meipsum obscuravi. Volens pro pietate inveniri, contra impietatem inuentus sum. Vulneravit me Diabolus in Angelum transfiguratus. Flebam aliquando super Sampsonem, sed peiora perpeffus sum: super Salomonem, & deterius cecidi: super omnes qui peccaverunt, & omnibus deterior apparui. Sampsoni coma capitis defuit, mea vero de capite corona cecidit. Illum mulier seduxit, me lingua mea ad ruinam peccati perduxit. Conculcate me pusilli & magni, conculcate sal insipidum, quia indignus Deo sum. Divinum sal in stercore iacet. Video super me nubem obumbrantem, & solem radios suos abscondentem. Protege me Domine, & mitte Spiritum tuum, ut igneo respectu repellat à me Diabolum spinosum, & deleatur, quæ contra me est cautio peccati, ad vesperum demoretur fleus, &c.

De Apologia eiusdem.

CAP. XIII.

Author. Scripsit autem Apologiam pro se, in qua loquitur sic: Quidam eorum, qui libenter habent criminari proximos, ascribunt nobis, & doctrinæ nostræ crimen blasphemiae, quod à nobis nunquam audierunt, dicentes, me Patrem malitiæ, ac perditionis & eorum qui de regno Dei eiiciuntur, id est Diabolum, dicere esse saluandum, quod ne aliquis quidem manifeste insaniens, diceret. Sed nihil mirum mihi videtur, si adulteratur doctrina mea ab inimicis, tali adulterio, quali & epistola Pauli Apostoli corrupta est. Quidam enim sub eius nomine scripserunt epistolam falsam, ut Ecclesiam Thebaisensem exturbarent, quasi instaret dies Domini, & eos seduceret. Tale quid in nobis video accidere. Nam quidam auctor hæreseos cum sub præsentia multorum habitus fuisset inter nos disputatio, & descripta accipiens ab his qui scripserant codicem, quæ voluit, abstulit, &

quod visum est permutavit, & circumfert tanquam ex nomine nostro insultans, & ostendens ea, quæ ipse scripsit. Si quis ergo vult credere mihi in conspectu Dei loquentis credat. Sin autem quis non credit, sed vult de me male loqui, nihil quidem mihi damni infert. Erit autem ipse falsus testis apud Deum, & apud proximum falsum testimonium dicens, vel dicentibus credens. Timeat autem quod dictum est: *Maledicti regnum Dei non possidebunt.* Hæc Origenes.

Scripsit, & pro eo sanctus Martyr Pamphilus, libellum apologeticum, de quo, hæc quæ sequuntur, breviter annotavi.

Pamphilus in Apologetico. Nihil mirum fratres videmini mihi esse perpeffo, quod ita vos Origenis subterfugit intellectus, ut vos quoque æstimetis de illo, quod alij nonnulli: siue per imperitiam sui, quia non valens sensus eius altitudinem contueri, siue pro prauitate mentis, qua studium gerunt non solum dicta eius incurfare: verum aduersus eos, qui hæc legunt hostiles inimicitias sumere.

De exhortatorio eiusdem ad clericos.

CAP. XV.

Author. Iterum præter supra nominatos Origenis libros, extat eiusdem liber pulcherrimus de singularitate Clericorum, in quo & de habitatione mulierum vitanda, pudicitiaque seruanda disserit in hunc modum.

Origenes. Quia faminarum commoratione quidam inter nos ad ignominiam deuoluti sunt, dominus me miserum pro vestra negligentia cum seueritate per reuelationem corripiens, mandare præcepit, ne Clerici cum feminis commorentur. Nimis certe præceps est, qui transire contendit, ubi alium cecidisse conspexerit: & vehementer infirmus est, cui non incutitur timor, pereunte alio. Ille autem protidus, qui sollicitus sit, casu cæterorum. Aduersaria confidentia est, quæ periculis pro certo vitam suam commendat: & lubrica spes, quæ inter fomenta peccati saluari se sperat. Impossibilis quoque liberatio est, flammis circumdari, nec ardere. Difficile est, ut venenum quis bibat & viuat: vel dormiat in ripa, & non cadat. In hac parte expedit bene timere, quam male fidere: & vtilius est, infirmum se agnoscat homo, ut fortis existat, quam fortis videri velit & infirmus emergat. Minus Auaritiæ molestias patitur, qui diuitias non videt. Vnde dicit Apostolus: *Qui volunt diuites fieri, &c.* Sic tentationibus subiaceret, qui famine iunctus est, in qua nihil aliud est, nisi quod feriat proximantem. Aculeus enim peccati facta est forma fæminea. Si modo putamus nos intentabiles esse mulierum iaculis, nihil restat celestibus regnis: Merito tales increpat Apostolus dicens: *Iam saturati estis, &c.* Quanti, & quales Episcopi, Clerici, & Laici post victoriarum certamina, post magnalia, & signa, & mirabilia quæque monstrata, noscuntur cum his omnibus naufragasse cum voluerunt in navi fragili nauigare. Quantos Leones domuit infirmitas delicata, quæ licet sit vilis & miseræ, de magnis efficit prædam. O quam inordinabilis fæminæ propinquitas: iaculatur, cuius vicinum est delictorum latrocinium. De carbonibus scintillæ disiliunt: morbos Aspidēs sibilant: de vestimentis procedunt Tinea &c. Frustra etiam pudicitia bonum intrinsecus laborioso agone custodit, qui illud infamari forinsecus efficit, imo peius est, quam Mechia, continentiam ducere criminis, & infamem facere sanctimoniam. Blasphemiam enim ingerit religioni, quam contulit, qui quod confitetur non coram omnibus impleuerit, ne Christianitas credatur esse fallacia, & mechatio videatur sanctitas velamento vestita. Aspectus fæmineus subito & in transitu occurrens velut sagittas alienis oculis iactat: tolerabiliusque est audire Basiliscum sibilantem, quam Mulierem cantantem. Omnis inconueniens sodalitas Mulierum, gluten est delictorum, & viscū toxicatum, quo

1. Cor. 6.
Sed audi
Hieronymi:
unde inquit
sciam, quod
sit Pamphilus
vix est cre-
dibile quod
doctus vir
primus inge-
nissui frui-
tibus quæstio-
nibus, & in-
famia deli-
carit, & ip-
sius nomen
apologetici
ostendit accus-
sationem.
Non enim
defenditur,
nisi quod in
crimine est.
Deinde dicit
quodlibet
aliud opus
Pamphili,
nusquam re-
peritur. Hoc
unum est.

1. Tim. 6.

1. Cor. 4.

Matth. 11.
Lani casti-
tatis.

quo Diabolus aucupatur. Vbiq̃ue est fugienda, cum mulieribus non continuanda presentia, & quasi transiens feminis exhibenda est accessio, quodammodo fugatiua. Cunctis quidem calamitatibus tollimus locū, dum prouidentiam gerimus temporum futurorum: sed hæc est semper humanæ duritiæ incredulitas, vt non solum audiendo, sed etiam videndo, non credat alios interijisse, nisi & semetipsum videat interire. Quid miramur, si Adam per Euam seductus est, quem nulla morientium exempla præcesserant, sed vna sola iussio constrinxerat, cum nos nec innumerabiles mortes, nec infinita iussa compescant? Vtique si Adam vidisset mortes, quæ factæ sunt in nobis, olim in cinere & cilicio penitentiam egissent. Veruntamen dico vobis &c. Castitas, seu virginitas, est munimentum sanctimoniz, expugnatio infamiz, infirmitas lasciuiz, animæ victoria, corporis præda, vbertas gloriarum, captiuitas criminum, abolitio scandalorum, pax virtutum, debellatio inquietantium bellorum, culmen puritatis, carcer libidinis, portus honestatis, vita spiritus, carnis interitus, status qualitatis Angelicæ, fumus humanæ substantiæ.

De Polycrate, & ceteris illius temporis
scriptoribus.

CAP. XVI.

Hieronymus de illustribus viris. Polycrates autem Ephesiorum Episcopus cum cæteris Asia Episcopis, qui iuxta consuetudinem quandam veterem quartadecima cum Iudæis luna Pascha celebrant, scripsit aduersus Victorem Romanum epistolam synodicam, in qua docet se Apostoli Ioannis, & veterum auctoritatem sequi, de qua hæc pauca excerptimus.

Nos igitur inuolabilem celebramus diem, neque addentes aliquid, neque dementes. Etenim in Asia elementa maxima dormierunt, quæ resurgent in die Domini, quando venturus est de Cælo in maiestate sua, & suscitaturus omnes sanctos. Philippum loquor de duodecim Apostolis, qui dormiuit Hierapoli, & duas filias eius, quæ virgines senuerunt, & aliam filiam eius, quæ Spiritu sancto plena in Epheso occubuit. Sed & Ioannes, qui supra pectus domini recubuit, & Pontifex eius fuit, auream laminam in fronte portans, martyr & doctor Ephesi dormiuit, & Polycarpus Episcopus & martyr Smyrnæ cubat. Thæseas quoque Episcopus & martyr, de Eumenia, in eadem Smyrna requiescit. Quid necesse est Sagaris Episcopi & martyris recordari, qui in Laodicia soporatur? Et Papyrij, & beati Militonis in Spiritu sancto Eunuchi, qui sepe Deo seruies positus est in Sardis, & expectat in aduentu Domini resurrectionem. Hi omnes obseruauerunt diem paschæ, 14. Luna ab euangelica traditione in nullam partem declinantes, & ecclesiasticum sequentes canonem. Ego quoque minimus omnium vestrum Polycrates, secundum doctrinam proximorum meorum quos & secutus sum (septem siquidem fuerunt proximi mei Episcopi, & ego octauus) semper pascha celebraui, quando populus Iudæorum azymam faciebat. Itaque fratres 75. annos habens ætatis meæ natus in Domino, & à multis de toto orbe eruditus, peragrata omni scriptura non formidabo eos, qui nobis minantur. Dixerunt enim maiores mei. Obsequere oportet magis Deo, quam hominibus.

Act. 5.

Hæc propterea proposui, vt ingenium & auctoritatem viri ex paruo opusculo demonstrarem. Floruit Seueri principis temporibus, ætate eadem qua Narcissus Hierosolymæ.

Appion quoque sub Seueri principe, in Hexameron tractatus edidit.

Sextus librum de resurrectione scripsit.

Hugo ubi sup. Tunc etiam floruit Symmachus elegans diuinæ legis Interpres, & Theodotion genere Ponticus, qui tertio anno post memoratum Symmachum, secundam scripturarum sanctarum apposuit editionem.

In Romana quoque cathedra Calistus Zephyrino successit, post quem, Urbanus Pontificatum tenuit Romanum.

De morte Seueri & imperio Caracallæ.

CAP. XVII.

Imperator autem Seuerus apud Eboracum in Anglia oppidum deficiens, reliquit filios duos, Bassianum, & Getam. Quorum Geta hostis publicus iudicatus, interijt. Bassianus autem Antonini cognomine assumpto, potitus est patrio regno. Porro cum Seuerus vixisset annis 65. defunctus est, vir bellicosissimus omnium, qui ante eum fuerat, & Græcis ac Latinis literis simul sufficienter instructus; fuit etiam acer ingenio, & ad omnia quæ intendisset sine tenus perseverans. Beneuolentia vero, quo se inclinasset, admirabili atque perpetua: ad querendum quoque diligens, & ad largiendum liberalis: & in amicos & inimicos pariter vehemens.

Eusebius in chronicis. Romanorum igitur 18. Antoninus Caracalla, cepit anno Domini 213. mudi vero 5066. & imperauit annis 6.

Hugo ubi supra. Hic Seueri filius fuit idem qui & Bassianus. Fuit autem libidine intemperantior patre, qui etiam Nouercam suam Iuliam duxit uxorem.

Eusebius ubi supra. Hic, Caracalla cognominatus est, propter genus vestis quod Romæ erogauerat, & contrario Caracallæ ex eius nomine Antonianæ dictæ.

Idem in 6. lib. Ecclesiastica historie cap. 7. Eo tempore quamplurimi erant, qui confessionis gloriam quæserunt, Dei tamen prouidentia fuerant reseruati: in quibus Alexander quidam (de quo paulo ante commemorauimus) confessionis titulo satis clarus Hierosolymorum Ecclesiæ subrogatur Episcopus, cum superesset adhuc Narcissus, qui ibi prius functus est Pontificatus officio.

De sancto Narcisso Episcopo Hierosoly-
mitano.

CAP. VI.

Accidit aliquando in die solemnium vigiliarum Paschæ oleum deesse luminaribus: Cumq̃, id per ministros innotuisset, maior plebi maximus fuit. Sed Narcissus fide fidens; ministris imperat haurire aquam, sibi que deferri. Cumque detulissent, orauit, & benedixit aquam, & infundi luminaribus præcepit. Tunc repente miro, & sacolis inaudito genere virtutis, natura aquæ in olei pinguedinem, versa, splendorem luminum etiam solito reddit clariorem. Cumque esset recti & iusti indeclinabiliter tenax; quidam homunculi nequam male sibi conscij metuentes, ne criminum suorum, si arguerentur, non possent effugere vindictam, præueniunt & factionibus circumuenire parant eum, cuius indicium verebantur. Concinnant igitur aduersus eum infame satis, & noxium crimen: conueniunt auditores, testes ex semetipsis producunt, qui sub sacramento iuramenti, quæ obijciabantur, confirmarent: quorum vnus testis, ita ne igni consumeretur, vera se dicere testabatur. Alius ita ne morbo regio corrumperetur: tertius ita, ne luminibus orbaretur. Et quamuis ne iuramentis quidem illis quisquam fidelium & Deum timentium crederet, eo quod vita Narcissi, & institutio, & pudicitia nosceretur ab omnibus, ipse tamen eorum, quæ mota sunt, indignitatem ac molestiam non ferens, simul & secretam, ac philosophicam vitam semper habere desiderans; subterfugit ecclesiæ multitudinem, & in desertis locis atque agellis secretioribus delitescere annis quibus plurimis. At non ille magnus diuinæ prouidentie oculis quiescit in longum, sed in impios vltionem per ea ipsa, quæ sibi in periurijs statuerant maledicta, molitur. Primus namque ille testis parua ignis scintilla, noctis tempore domo sua succensa, cum omni genere, omni-

que

que familia flammis vetricibus conflagrauit. Alius repente ab imis pedibus vsque ad summum capitis verticem morbo regio (quo fuerat imprecatus) repletur atque consumitur. Tertius autem priorum exitum videns, & oculum diuinum non se latuisse perspicuens, prorumpit in medium, & audientibus cunctis, sera penitentia vniuersum concinnati sceleris pandit ordinem. Tantis autem lachrymis, immanis commissi facinus deslet, & in tantum die noctuque perdurat in fletibus, vsque quo luminibus orbaretur. Hi igitur figmenti sui huiusmodi penas dederunt.

Narcissus vero cum ita desertum petisset, ac locis semet secretioribus abdidisset, vt vbinam degeret nullus agnosceret, necessarium visum est episcopis, vt alium pro ipso ordinarent, cui nomen erat Dius: cuique cum paruo tempore præsuisset Ecclesiæ, succedit Germanus, & Germanio Gordius. Cum ecce subito, velut reditus carloque redditus ex improbitate apparuit Narcissus, & rursus à fratribus ad præsidentium Ecclesiæ rogatur.

De successore eius Alexandro.

CAP. XIX.

Verum cum ipse iam senio fessus Pontificatus ministerio sufficere non posset, Alexander sapradictus ex gente Capadocum, vbi erat præclaræ vrbis episcopus, qui Hierosolymam adorandi, & sanctorum locorum videndi gratia properauerat, ostensus est euidenter à Domino, non solum ipsi beato viro Narcisso, sed & alijs plurimis per reuelationes in plebe, vt ipsum in loco sancto, Episcopum detinerent. Præterea, quod supra cetera omnia magis terrificum fuit, eo die quo ingressus urbem Alexander, nunciatus est, & multitudo fratrum plurima extra portas in occursum eius egressa est, vox cælicus omnibus manifeste audientibus facta est dicens: *Suscipite episcopum, qui vobis à Deo destinatus est.* Itaque re ita completa vt prædicta fuerat, cunctis Palestinæ episcopis in vnum congregatis, admittente quoque ipso, vel maxime Narcisso, Hierosolymitanæ Ecclesiæ cum eo gubernaculum suscepit.

Hieronymus ubi supra. Hic in fine cuiusdam epistolæ, quam scripsit ad Antinoitæ super pace Ecclesiæ ait: *Salutem vos Narcissus, qui ante me hunc tenuit episcopalem locum, & nunc mecum eundem locum orationibus regit, annos habens circiter, 116. & vos mecum precatur, vt idē sapiatis.* Scripsit & aliam ad Anthiocenses per Clementem Presbyterum Alexandriæ, de quo supra diximus, necnon & ad Origenem, & pro Origene contra Demetrium: & quod iuxta testimonium Demetrii cum Presbyterum, constituerit. Sed & aliz eius ad diuersos feruntur epistolæ.

Septima autem persecutione sub Decio, quo tempore Babylas Antiochiæ passus est, ductus est ad Cæsaream, & clausus in carcere, ob confessionem Christi martyrio coronatur.

De morte Caracallæ, & imperio Macrini, & Elagabali.

CAP. XX.

Hugo ubi supra. Cæsar Igitur Aurelius Antoninus contra Parthos apud Edessam occisus est, corpusque eius Romæ delatum. Vixit autem annis fere, 30. cui successit nulla voluntate Senatus, Macer Macrinus Palatii Præfectus.

Ensebius in chronicis. Cæpit autem anno Domini 219. mundi vero 5071. & imperauit anno vno.

Hoc tempore vir sanctus Abgarus regnavit Edessæ, vt vult Africanus.

Antiochiæ decimus episcopus constituitur Philetus. Hugo ubi supra. Macer ergo Macrinus palatii Præfectus, post Antoninum, Romanum inuasit imperium, sed emerso anno, tumultu militari occisus est.

Porro Marcus Aurelius Antoninus Elagabalus imperio Romano potius imperauit annis 4.

Ensebius ubi supra. Hic fuit Romanorum 10. Antonini Caracallæ vt putatur, filius, cæpit autem imperare anno domini 220. mundi vero 5073. Huius tempore Romæ Papatum suscepit 15. Calistus. Hugo. Hic sacerdos Heliogabali templi, nullam sui, nisi stuprorum, & flagitiorum, totiusque obscenitatis infamem memoriam dereliquit.

ANNOTATIO.

Hic dum obscenissime viueret, & ipse tumultu militari interemptus est cæpit. Huius temporibus vt ait Adu. in Palastina, Nicopolis, qua prius Emmaus vocabatur, vbi condita est, legationis industria pro eius suscipiente Iulio Africano scriptore temporum. Sexta editio inuenta est Nicopolis, Sabellius hæresiarcha oritur. Lege insuper Baronium anno Christi 223.

De Imperio Alexandri, & translatione sancti Thomæ.

CAP. XXI.

Alexander autem Mammæas, senatus, & militum voluntate imperator creatus, imperauit annis 13.

Ensebius in chronicis. Hic Romanorum vigesimus primus imperare cæpit anno Domini 224. mundi vero 5077. Hic in Matrem Mammæam fuit vnicè pius, & ob id amabilis omnibus.

Huius temporibus Romæ Papatum suscepit Urbanus, deinde Pontianus. Legitur hic Alexander Xerxem Regem Persarum gloriosissime vicisse, à cuius victoria cum rediret, sicut legitur in passione sancti Thomæ Apostoli, supplicantes sui impetraverunt ab eo, vt mitteret ad Regulos Indorum, vt redderent corpus Thomæ Apostoli ciuibus. Sicque translatus est corpus eius de India ad Edessam, & positum in locello argenteo, quod pender in catenis argenteis. In qua ciuitate (vt ibidem scriptum est) nullus hæreticus potest vivere, nullus Iudæus, nullus Idolorum cultor: sed nec barbari eam aliquando inuadere potuerunt, ex quo Abgarus, Rex eiusdem ciuitatis, meruit epistolam manu Saluatoris scriptam accipere. Hanc denique epistolam legit infans baptizatus stans super portam ciuitatis, si quando gens aliqua venerit contra ciuitatem, eademque die qua lecta fuerit, aut pacantur barbari, aut fugiunt, tam Saluatoris scriptoris scripto, quam orationibus Apostoli Thomæ.

Huius Imperatoris Mater Mammæa Christiana, Origenem Presbyterum ab Antiochia euocatum, audire curauit.

Huius temporibus inclyti martyres Christi Tiburtius, & Valerianus cum beata Virgine Cæcilia Romæ martyrizati sunt.

ANNOTATIO.

Hic Alexander urbanus præfecit negotijs sibi quoque adhibuit consiliarios Fabium Sabinum, Domitium Vlpianum, aliosque clarissimos viros. & iuris perit si mo: quos recenset Lampadius. Hoc tamen & maxime Vlpianum, infensissimum fuisse Christianis: tradit Lactantius, vt non sit mirandum, si sub Alexandro, plurimi in ecclesiasticis tabulis reperiantur martyrio coronati, ac præsertim Roma. Id enim, infans Imperatore, præfectus, quibus adeo ipse fideret, facile fuit eius nomine, & autoritate exequi: Alioqui repugnarent his quæ à Christianis scriptoribus asseruntur: nullam scilicet excitationem sub Alexandro in Ecclesia persecutionem, qui potius (vt Lampadius refert) ipsi Christo qualemcumque exhibuit cultum eique templum facere voluit, & inter Deos recipere, sed prohibitus est alijs, qui consuetudine sacra, repperant omnes Christianos futuros, & templa reliqua deferenda si id optato venisset.

De sancta Cæcilia, & Tyburtio, & Valeriano.

CAP. XXII.

Ex gestis eorum, Cæcilia hæc nata præclaro genere Romanorum ab ipsis cunabulis in fide Christi nutrita, diebus ac noctibus virginitatem suam conseruari à Domino precabatur. Desponsata autem quidam Iutteni Valeriano, dum dies nuptiarum instaret, biduanis, & triduanis ieiuniis orans, se sanctis omnibus commendabat,

Anno Ch.
220. M.
5073.

Alexander
regnat anno
Ch. 224.
M. 5077.

* Ex Læp-
dio ex Hero-
diano. Atta-
xerxem vi-
detur legen-
dum, sicut
& in Orosio,
& Cassiodo-
ro.

mendabat, ut eorum precibus suam pudicitiam custodiret. Dum hæc agerentur, Cæcilia sponsum suum in cubiculo sic hortatur. Secretum, amice dilectissime, tibi volo dicere, si te illud sub iuramento promiseris observare. Quo iurante, Angelum Dei, inquit, habeo amatorem, qui nimio zelo custodiens corpus meum, si vel leuiter senserit, quod tu castitatem meam violare præsumas, contrarie grauissime irascetur: si vero sincerè me diligas, & castitatem meam custodias, ita quoque te diliget, sicut & me, & ostendet tibi gratiam suam. Tunc Valerianus nutu Dei timore correptus, si vis inquit ut credam quod dicis, ostende mihi Angelum ipsum, & si probauero quod vere Angelus sit, faciam quod hortaris, si autem virum alium diligis, te, & ipsum, gladio feriam. Cæcilia respondit: Si mihi credis, & te baptizari permittis, poteris eum videre. Statim Valerianus perrexit, & secundum signa, quæ acceperat inuenit sanctum Urbanum Papam, qui inter sepulchra martyrum latitabat. Cui cum dixisset verba Cæciliæ, gaudius est valde, & genibus flexis cepit pro illo orare. Tunc subito apparuit in niueis vestibus, quidam senex tenens librum aureis literis scriptum. Quem videns Valerianus præ nimio timore quasi mortuus cecidit, & à sene eleuatus, sic legit: *Vnus Deus, una Fides, unum Baptisma. Vnus Deus, & Pater omnium, qui est super omnia & in omnibus nobis.* Et dixit ei senex: Credis ita esse an adhuc dubitas? Exclamauit Valerianus, dicens: *Non est aliud quod verius possis credi sub celo.* Et statim senex ille disparuit. Et Valerianus à sancto Urbano baptizatus est, & diligenter instructus, ad Cæciliam rediit, viditque protinus Angelum Cæciliæ oranti astantem, qui duas coronas ex rosis & lilijs ferens, alteram Cæciliæ, alteram Valeriano dedit, dicens: Ista coronas mundo corde, & corpore, custodite, quia de Paradiso Dei, ad vos eas attuli, nec unquam marcescent, nec odorem amittent. Post hæc disparente Angelo Tiburtius, frater Valeriani, ad eos ingressus est, & statim mirari cepit, unde tantus odor rosarum, & liliorum spiraret. Dicit ei Valerianus. Sicut me orante, hunc odorem sensisti, ita coronas ex rosis & lilijs quas habemus, & videre non præuales, si mihi credideris, modo cernes. Tunc Cæcilia, & Valerianus, ita Tiburtio prædicauerunt de falsitate Deorum, & de gloria sanctorum, & de pena reproborum, de incarnatione, & passione Christi, quod ad fidem conuersus, & à sancto Urbano Papa baptizatus est, & tantam Dei gratiam deinceps habuit, quod Angelos quotidie videns, quicquid à Deo petebat accepit.

De passionibus eorumdem.

CAP. XXIII.

Post hæc Almachius Romæ Præfectus Christianos disperdens; audito, quod Tiburtius, & Valerianus mortuos sepelirent, & sua indigentibus ministrarent, vocatos ad se post longam disputationem duci iussit ad statuam Iouis, ut aut ibi sacrificarent, aut decollati perirent. Et dum ducerentur, ita Maximo cubiculario præfecti prædicauerunt, quod eum ad fidem Domini conuerterent, promittentes, quod si veraciter peniteret, gloriam animarum in hora passionis eorum videret. Cumque duxisset eos ad domum suam, ipsi quoque carnifices conuersi sunt, & veniente ad eos Cæcilia cum Sacerdotibus baptizati sunt. Mane autem facto à sancta Cæcilia, confortati, quarto extra urbem miliario ducuntur, & nolentes sacrificare pariter decollantur.

Tunc Maximus cum iuramento assererat se in hora passionis eorum Angelos fulgentes vidisse, & animas eorum de corporibus quasi virgines de thalamo exeuntes, quas in gremio suo Angeli detulerunt in celum. Almachius vero audiens Maximum cum suis omnibus sic conuersum, usque ad mortem plumbatis eum cædi iussit: quem Cæcilia iuxta Tiburtium & Valerianum, quos ipsa sepeliera in nouo sarcophago sepeliuit. Ipsa

quoque deinde Cæcilia quasi coniux Valeriani, de suis facultatibus, quas iam pauperibus erogarat, inquitur. Et dum duceretur ut sacrificaret, tam sublimiter comitantibus prædicauit, quod conuertit ex eis plusquam quadringentos viros; quos sanctus Urbanus protinus baptizauit. Unde Almachius eam sibi præsentatam, post longam altercationem iussit ad domum suam reduci, ibique in bulliente aqua concremari. Sed dum ministri ligna igni sub balneo continue ministrarent, die integro cum nocte, quasi in frigido loco permansit. Quod cum audisset Almachius, iussit eam in ipso balneo decollari: quam spiculator tertio ictu percussit, & caput eius amputare non potuit, & quia decretum erat, ne quartam percussione decollandus acciperet, sic eam seminecem dereliquit. Quæ triduo superuiuens, & fideles confortans, diuisit eis cuncta quæ habuit; & sic eam sanctus Urbanus, inter collegas suos episcopos sepeliuit.

ANNOTATIO.

Acta Sanctæ Cæciliæ inueniet lector prout hic habentur sed paulo fusiore in Suario & Metaphrasto: nam eius gesta notarij diligenter conseruauerunt. De eius sacri corporis ac sociorum inuentione, Sigisbertus in chronico an. Dom. 821. sic scribit: Paschalis Papa corpus sanctæ Cæciliæ virginis ipsa reuelante, inuenit aureis velatum indumentis, sanguine ipsius perfusi quod una cum corporibus sanctorum Valeriani sponso eius, Tiburtij Maximi, & Urbani in Ecclesiam à se ipsi reedificatam transtulit.

Passio sancti Calisti Papæ, & Calepodij Presbyteri.

CAP. XXIII.

Ex gestis eius. Anno Domini 222. diuino incendio concremata est pars eminentior urbis Romæ, & in templo Iouis manus eius sinistra aurea liquefacta est. Tunc venerunt Sacerdotes ad Alexandrum imperatorem petentes ut Dij irati sacrificijs placarentur; & dum iubente Alexandro, sacrificarent; subito, sereno celo mane die Iouis, fulmine extincti sunt quatuor Sacerdotes Idolorum, cum ara Iouis, & dies obsecratus est, ita ut Romanus populus fugeret extra muros. Audiens autem Palmatus consul, quod Calistus Papa cum suis clericis trans Tyberim latitaret, rogauit Imperatorem ut Christianos, propter quos hoc signum contigerat, ad purgationem ciuitatis deleteret. Accepta igitur potestate Palmatus illuc cum militibus properauit. Sed statim militibus excæcatis territus Palmatus, Alexandro hoc narrauit velociter. Tunc imperator iussit ut omnes populi conuenirent, & Mercurio immolarent. Quod cum fieret, virgo templi nomine Iuliana arrepta à Dæmone clamauit dicens: *Deus Calisti viri est, & verus, qui nostris pollutionibus indignatur.* Audiens hoc Palmatus occurrit ad sanctum Calistum trans Tyberim in vrbe Rauennatium, & ante ipsum prostratus, & veritatem professus, postulauit baptismum. Statimque baptizatus cum vxore, & familia numero 42. per 30. dies omnia sua pauperibus erogauit. Et propter hoc Alexander ipsum sibi præsentatum, Simplicio Senatori tradit, ut eum mansuete tractando conuerteret, eo quod Reipublicæ multum necessarius esset. Palmatio vero semper fiente, & orante, venit ad eum quidam, Felix nomine, rogans pro vxore sua paralytica, promittens quod crederet si eam sanaret. Cum ergo Palmatus orasset; illa statim sanata, eucurrit cum viro suo ad domum Simplicij Senatoris dicens: Baptiza me in nomine Christi, qui tenuit manum meam, & eleuauit me. Tunc Palmatus misit eam ad Calistum Papam, & veniens baptizauit Felicem cum vxore sua Blanda, ipsumque Simplicium, & familiam eius numero 68. Hoc audiens Imperator, iussit omnes qui baptizati fuerant decollari & Calepodium Presbyterum decollatum & distractum per ciuitatem in Tyberim iactari, & capita omnium qui decollati fuerant per omnes portas ciuitatis ad exemplum Christianorum suspendi. Tunc Papa Calistus fugiens cum clericis suis in domo Pontiani trans Tiberim latuit, & quæsitum ac inuentum corpus Calepodij in cæmeterio suo honorificè

sepel-

sepeliuit. Audiens hoc iterum Imperator, adductum sibi Calitum sine cibo & potu 5. diebus durare fecit, vidensque eum amplius confortatum, iussit eum diebus singulis fustigari, & omnium introitum ad eum prohiberi. Ille autem apparente sibi sancto Calepodio confortatus, venientem ad se *pruatum* militem vlcerosum baptizauit, & sanauit. Tunc saeuens Alexander, iussit illum militem plumbatis vsque ad mortem cædi, & Calitum de fenestra præcipitatum alligatumque saxo in puteum iactari, & in eo rudera cumulari. Asterius autem Presbyter cum clericis suis nocte leuauit eum de puteo, & in cimiterio sancti Calepodij sepeliuit. Ideoque Asterius post sex dies de ponte præcipitatus, & inuentus in vrbe Ostiensis martyrium consummauit.

ANNOTATIO.

Est autem hæc acta fusi: apud Sorianum; haud tamen in omnibus sincera (ut ait Baronius) non enim probatur quæ in eis habentur promulgata ab Alexandro aduersus Christianos edicta, indicant ab eo aduersus eos persecutionem fuisse. Repugnant enim his quæ ex Lampridio supra citauimus. Itaque qui dicuntur, iubente Alexandro fuisse occidit iussu, sic id accipendum quod quicquid turis illi consulti sunt (de quibus supra) quibus cura vrbi fuisse demandata, fecissent; Imperatori nomine atque auctoritate se esse iussu. Imo quandam ille Vlpianus vixit, Christianos Roma effugatos esse tum ex his, tum ex alijs martyribus, qui postea passi sunt, iure affirmari posse videtur. Sed lege Baronium in Martyrolog. Rom. primo Ian. dum agit de S. Martina.

Passio sancti Vrbani Pape cum socijs suis.

CAP. XXV.

EX gestis eius. Vrbani autem ciuis Romanus, genere nobilis, sed sanctitate nobilior, ab infantia Christianus, virtute abstinentiæ, & castitatis ornatus, successit sancto Calisto Pape persecutione Christianorum adhuc crudeliter seuiente. Cuius dignitatis officium, optimis virtutum studijs adornans, rerum proscriptionem multoties passus, multoties damnatus ex vrbe, sed à fidelibus clam retractus, in tertio ab vrbe milliario, cõsuetibus ad se populis, cõtinuo prædicabat. Interea vrbe diuersis Imperatorum successionibus variata, Alexander filius Mammæ, cuius matrem Origenes conuertèrat, regnare cepit. Qui maternis precibus coactus est, ut in Christianos clemens fieret, non innocentibus persecutionem inferret. Cui ille quidem assensit, non tamen edictis censuit. Vnde Almachi præfectus inimicus totius boni, insidiabatur occultis, & publice puniebat egressos: & inter sanctos reliquos quos occidit, beatam Cæciliam decollauit: quam sanctus Vrbani inter sepulchra martyrum sepeliuit. Cumque Almachi sanctum Vrbani ubique inuenerit inquiri: Carpasius vnus ministrorum eius, quoddam antrum intrauit, & sanctum Vrbani cum tribus presbyteris, & tribus diaconibus orantem inueniens, statim eos Almachio præsentauit: iubenturque aut sacrificare protinus *Ioui*, aut carceri mancipari. Rapiuntur sancti à tribunali ut homicidæ, ut vrbe incensores, ut reipublice inuasores, & contempto idolo in carcerem detrahuntur. Vbi dum se mutuo cohortantes orant, & Christiani ad eos concurrerent; mane factò, singuli ad propria cum benedictione episcopi reuertuntur, & sancti Almachio præsentantur, & duris verberibus attræctati, cum superari non possent, carceri iterum mancipantur. Ad quos venientes tres viri magnifici tribunitiæ potestatis cū duobus Presbyteris, à sancto Vrbano sunt optime confortati. Cuius verba Anolinus carcerarius audiens compunctus, statim se petijt baptizari, & sic simul tota nocte peruigiles, mane factò ad sua clanculo sunt egressi. Audito igitur quod Anolinus Christianus esset, cum sanctis, Almachio sistitur, & statim sacrificare reuocens decollatur.

Sequenti nocte Almachi Vrbani cum sanctis alloquitur, promittens quod si *Ioui* thura imponderet, soluti libertatem & facultates reciperent. Cum ergo ad simulachrum ducerentur, & ut thura imponderent vrgerentur, sanctus Vrbani orauit, & protinus simulachro cõruente pars templi cecidit, & 22. de sacerdotibus qui timore & anxietate confectus, iubet sanctos cum iniu-

rijs introduci, & plagis grauissimis laniari. Vbi dum bestialiter tractarentur, Lucianus Diaconus inter manus cædentium migravit ad dominum. Cuius corpus iussu Præfecti tota die inhumatum iacuit donec Fortunatus Presbyter nocte illud rapiens sepeliuit. Vrbani itaque iterum receptus ergastulo, dū socios ad perseverantiam incessabiliter hortaretur, die tertia eductus ad sacrificandum compellitur, & simul idolum conspuentes, plūbatibus crudelissime verberantur, Et tandē cunctis colla tendentibus trucidatur, & eorum corpora bestiis, & auibus exponuntur. Sed statim Carpasium ultio diuina subsequitur, dum à cæde sanctorum rediens, & Idolo quasi victor sacrificans à Dæmone corripitur, & Deos suos blasphemās; & Christianos inuitus prædicans, post paululū suffocatur. Quod videns Marmenia vxor eius, perrexit cum filia sua Lucina, ad Fortunatum & Iustinum presbyteros, & baptizata sunt, & sanctum Vrbani cum socijs eius, anno Pontificatus sui * 9. anno domini 230. decollatum honorifice condiderunt.

De passione Quirici & Iulitæ Matris eius.

CAP. XXVI.

Author. De sanctis Quirico & Iulitta Matre eius, quia passio eorum inter apocryphas connumeratur scripturas, ob ineptas superfluitates, hoc dicere satis sit, quod mater S. Quirici de Iconio ciuitate progenita, persecutionem fugiens migravit ad Ciliciæ loca, Tharsoque est immorata. Habebat enim filium paruulum nomine Quiricum, cui cum lacte carnis, disciplinā traditione, sub Alexandro Imperatore, tenta est à præside Alexandro viro quodam impio & maligno. Cumque cogeretur Idolis sacrificare non modico angebatur metore animi, quod posita in procinctu belli pro confessione fidei, sui destituta videretur solatio paruuli. Ad eius tamen suggestionem, iubente Præside, & Matre cum veluti prodente, perquisitus tenellus infans Quiricus, & à militibus Præsidis repertus, atque ante ipsum perductus, primo quidem blandimentis lenibus, ut infans demulceretur, deinde minis exasperatur. Ille vero blandientem æque ut minantem paruipendens, mente seniore, & disertissimo sermone Christianum se esse constanter est professus, & ab hac professione vllomodo diuelli non posse firmissime protestatus. Vnde cum ante Præsidem staret secundum tempus, * elinguis infantulus, non ille, sed in eo, & per eum, sanctus loquebatur Spiritus, cuius lux ut ait Martirolog. Roman. adipe & pinguedine replebatur anima, & os eius. Dixit autem Alexander illi: Volo ut mihi pandas, quis huiuscemodi tibi doctrinæ extiterit magister, simulque ab hac desistas pertinacia quam celeriter, ne pro Deorum, & Imperatoris contemptu, pænis afficiaris acriter. Tunc ad hæc ait infans: O præses miror insipientiam, qui in me tantillam æternens ætutulam, necdum temporis curriculo trimam discendæ scientiæ minus idoneam percunctaris, quis diuinam me docuerit sapientiam? Auditis Præses ipse huiuscemodi responsis correptus furore, iussit infantem cædi vehementissime. At ille dum caderetur erectis ad cælum oculis, & paruis manibus expansis, velut Athleta fortis, benedicebat Dominum clamans in excelsis. Gratiarum ago tibi Domine Deus meus, qui virtutem perficis in mea infirmitate: tum vero veluti reinsultans carnificibus, clara voce pro viribus insonabat frequentius dicēs; Christianus, Christianus sum, & quoties emiserat hanc vocem pie professionis, totiens ei reparabantur nouæ vires corporis; ita ut Præses, & cuncti qui aderant tantam imbecillis mirarentur sufferentiam ætatis. At gloriosa Mater in tali agone cum positum videns, exultansque toto corde in Deo, extensis manibus in cælum, in voce exultationis & confessionis glorificabat dominum & ut in fide persisteret hortabatur filium, verebatur etiam ne forte cederet in flagellis pro teneritate corporis.

Iterum Præses iussit eam cum filio sibi præsentari, & perseverantes in fide diuersis pænis torqueri, ac demum, horrore carceris mancipari. In eadem autem custodia

* Baron. an.
6. mens. 7.
di. 4.* erat enim
triennis puell.
cuius lux ut ait
Martyrolog.
Roman.Mira gratia
in tantillo
puero Quiri-
co.

Translata
fuisse horum
torpora in
Gallias per
S. Amatori
episcopum, Au-
tistodore, an-
tum in orien-
tem peregre-
natus esset,
tradit ex Me-
lito Baro-
nius in Mar-
tyrol.

vineti erant circiter 444. viri, quos hortabantur sancti conuerti ad fidem Christi testantes non esse nomen aliud sub celo in quo possit quis saluari. Cuique illi confiterentur se credere unum Deum esse Patrem, & Filium & Spiritum sanctum; Praeses data sententia, iussit eos plecti capitali pena. At Quiricus, & Iulitta dum frequenter passionibus suis Deum glorificant, de vinculis ad tribunalia, & de tribunalibus ad vincula reuocati, membris varijs cruciatibus distensis; perpendens Tyrannus eos in sufferendo alacres, in certando insuperabiles, iussit eos decapitari. Tandemque membratim cōscisi, & ne sepeliretur dispersi, ab Angelo collecti, nocte à Christianis sepulti sunt. Horum passio recolitur 16. kal. Iulij.

ANNOTATIO.

Historia hac non est illa quam Gelasius Papa inter apocryphas numeravit sed illa eadem est, quam sequitur Surius ex Symone Metaphraste; videtur tamen Vincentius errare dum asserit Quiricum passum fuisse sub Alexandro Imperatore; cum martyrologium Romanum ponat eum passum fuisse sub Diocletiano: & ita etiam Surius, qui sic habet in vita eius 16. Iulij. (Praerat tunc Diocletianus imperio Romanorum.) Ponitur etiam ibidem Quiricum passum fuisse anno Domini 300. quo tempore Diocletianum regnasse constat ex Baronio.

De sancta Martina virgine, & octo martyribus.

CAP. XXVII.

EX gestis eius. Eodem tempore sancta Martina passa est sub Alexandro Imperatore. Hæc cum esset Romana virgo nobilis, & splendida sanatorum progenie orta, ab infantia sacrae scripturae mysterijs fuit informata, omnibusque virtutibus erat adornata: multasque possessiones, & diuitias habens, pauperibus largiter erogabat. Porro Ministri Alexandri Imperatoris ab eo missi, ut Christianos comprehenderent, & Idolis sacrificare compellerent, hac illacque per urbem abeuntes, virginem in oratione positam inueniunt, & in praesentiam Imperatoris adduxerunt. Qui, ut eam vidit, eius amore speciei captus est, & sperans sibi posse subdi anum eius ait: O puella clarissima spero te mihi sociari, reginamque palatii mei vocari, sed accede nunc, & sacrificia Deo Apollini. Quæ respondit: Ego obtuli me uni Deo viuo, qui corpore casto delectatur, & corde mundo, ipsi sacrifico, meque tota deuotione committo. Imperator autem iussit Sacerdotes Apollinis adesse & sacrificia solita præparare, & virginem in templum Apollinis introduci. Quæ muniens se signo crucis, cum eleuatis in caelum oculis, & manibus expansis exoraret, ut Idolum illud præcipitaretur, mox terræmotu magno facto, ita ut ciuitas cōcuteretur, Apollo corruit, & comminutus est, & quarta pars templi destructa est, & oppressa multitudo cum Sacerdotibus Idolorum qui astabant. Tunc virgo dixit Imperatori: Sta & adiuua Deum tuum Apollinem, qui contractus est. Quare non surgis, & adiuuas Sacerdotes, qui oppressi sunt in ruina templi? Mox vero Dæmon, qui in Idolo Apollinis habitabat volutans se in puluerem Idoli voce magna clamabat: O virgo Martina, magni Dei ancilla, quæ ab habitaculo meo, in quo habitavi annis 98. me denudasti, ac deformem ostendisti, multi vero sanctorum martyrum proficientes usque nunc me minime manifestauerunt: cum essem in potestate multa habens sub me spiritus nequissimos 472. qui mihi præcipienti quotidie animas multas hominum offerebant. Tu autem me effugasti, tartarico tradens igni. Tunc idem Dæmon per aera clamans, & stridens ibat. Vnde verò proficiscebatur, tenebræ videbantur, & omnes prospicientes terrebat. Imperator autem non intelligens hæc facta esse diuina iussione, præcepit virginem alapis cædi, & vncinis palpebras eius diripi. Quod dum fieret, carnisce, huius sceleris ministri clamabant: Væ nobis peccatoribus, quia magis quam hæc virgo cruciamur: nam quatuor viros splendidos ante illam videmus, & quas ei penasingere nitimur, magis nos ab illis suscipimus. Sancta autem virgo aspiciens in caelum benedicebat Deum, & cum pro his octo viris, qui eam cruciabant, Dominum exorasset, ut eos ad rectam fidem conuerteret, lumen eos

circumdedit, & vox de celo sonuit dicens eis: Propter famulam meam Martinam peperci vobis: tu autem filia confide, ego sum quem inuocas, ne permittam tibi dominari ab hoste.

Post hæc illi octo viri cadentes in faciem, rogauerunt virginem ut per eam à Domino veniam impetrarent, de his, quæ in eam præsumptant. Imperatori vero astantes, constanter, & alacriter dixerunt: Nos, Imperator, Idola tua à quibus usque nunc seducti sumus, nunquam adoramus, quia per beatam Martinam omnipotentis Dei virtutem, cognouimus. Quibus Alexander iratus ait: O stulti, decepti estis, per incantationes Crucifixi, in quibus confiditis. At illi, vere, inquit, scelerautes, & draco habitat in te, quia non cognoscis qui te fecit, & dedit tibi hanc potestatem coinquandi usque in finem animam tuam. His verbis commotus Imperator, iussit eos suspendi, & carnes eorum lacerari. Inscisi vero à spathis, nihil dicebāt, sed caelum intuentes Deum cernua mente implorabant. Et in hoc amplius furens Rex, capitale sententiam aduersus eos dedit. Sicque orantes, & signaculo crucis se munientes, tetenderunt ceruices, & cum lætitia per cruorem sanguinis proprii beatum finem adepti sunt mense Nouembris 17. die.

ANNOTATIO.

Acta S. Martine hic similia extant apud Surius 1. die Ianuarij. sed in multis emendanda ait Baronius iuxta superiora dicta: prout satis fuisse idem author ostendit in martyrologio Romano 1. Ian. agens de S. Martina: Sciat igitur prudens lector, dum legit hæc acta, vel quia extant apud Surius, & animaduertat Christianos causam dixisse eam Alexandro: quod illa non sint acta purissima, publice excepta à notarijs actuarijs coram præfide, sed potius esse actorum paraphrases superadditas, prout quibus prudens, facile posset indicare.

De agone sanctæ Martine virginis.

CAP. XXVIII.

ALia die sedens Imperator pro tribunali, dixit: Introducat illa incantatrix, ut iterum eius incantatione videamus. Ingressa igitur Martina cum sacrificio nollet, iussit eam Imperator expoliari, & præcingi, & carnes eius cum gladijs inscidi. At illa videbatur candida, sicut nix; corpusque eius præ splendore, aspicientes caligare faciebat. Ex vulneribus autem corporis eius lac pro sanguine emanabat, & odor magnus tanquam effusorum aromatum fragrabat. Cumque orationem fudisset, & Imperatoris verba contemneret, insuper & acriter eius vesaniam argueret, iussit eam per membra quatuor palis extendi, & fustibus cædi. Quod cum fieret, ministri cædentes deficiebant viribus & obsecrabant imperatorem, dicentes: Libera nos ab hac puella, & ab istis pænis. Angeli enim Dei reperiunt nos vestibulis ferreis & in nervis ac medullis cruciamur: insuper & carnes, & ossa nostra sicut ab igne cremantur. Imperator autem iussit eam amplius cædi, omnesque cædentes eam, facti sunt velut mortui. Imperatore vero præ confusione nesciente quid ageret, Eumenius diues cognatus eius suavit ei, ut eam in carcerem mitti iuberet, & adipum pinguedine feruide dissoluta lavaretur, sicque claritas eius coinquaret. Quod & Imperator fieri iussit: At illa carcerem gaudens intrauit, & glorificans Deum adorauit, multorumque voces audiebantur cum illa glorificantium Deum. Mane autem facto missus ab Imperatore Limenius, ut eam adduceret, odore suauis est repletus. Dixeruntque comites eius: Cuius hunc odorem fecerunt, quia Martinam diligunt. Alij vero dicebant, quia Dii propitij apparuerunt. Aperiens autem Limenius ianuam vidit speciem magnam circumfulgentem eam; ingressumque eum sicut fulgur circumfulsit, & præ timore in terrâ cecidit; vixque surgens, & ingrediens, vidit B. Martinam in sede gloriosa sedentem, & multitudinē virorum albatōrū circa eam. Ipsa quoque tabulam auream tenebat, in qua scriptum erat: Quia magnificata sunt opera tua Domine, omnia in sapientia fecisti; Timensque Limenius ad palatium abiit, & Imperatori mirabilia Dei nunciauit: at omnes cū rege stantes dicebant Limenium maleficijs virginis seductum. Denique viris albatis disparentibus, educta est virgo de carce-

carcere, & Imperatori presentata, iussa est Dea Diana sacrificare. Qua templum ingressa, Dæmon, qui habitabat in idolo clamabat: Væ mihi, quia ignis me persequitur per quatuor angulos templi. Cui cū præcepisset virgo ut se moueret, & stridēs exiret, mox tonitruū cū fulgure factum est: ignis etiam de cælo cecidit, & cōbussit Sacerdotes, & Idolum Dianæ in fauillam redegit.

Define agonis eiusdem virginis.

C A P. XXIX.

Tunc virgo quasi destructrix tēpli, iussa est extendi, & mēbra eius cū spatibus inscidi, ac circa māmillas vngulis attrēctari. Cūq; in his omnibus constanter staret, & Deū glorificaret, iussa est feris tradi ut discerperetur, & discerpta moreretur. Tunc immanissimus Leo cōtra eā dimissus est, qui nō comederat diebus tribus, ut eā deuoraret: regressusque rugit super eā, nō terrorē ostēdens, sed cōpassionem, agitantq; vultū, & facie blādiēs, ambulat ad eā, & inclinās se osculabatur pedes eius. Illa vero dicebat: *Fulges in virtutibus Deus, prospicio enim à dextris, & sinistris Angelos civitatem tuā glorificantes, & virtutibus ferarū immanū cōtradictēs moresque earū immāsuos transmutantes.* Hoc Imperator vidēs iussit Leonē, in caueā mitti. Qui surgens imperū fecit, & supradictum Eumeniū cognatum Regis interfecit. Imperator iratus, & valde tristis, iussit eā igni tradi atq; consumi. Accēso igitur igne copioso, eaq; iactata in medio, mox pluvia magna facta est, & sonitus venti, flāmaque dispersa, omnes circumstantes incēdit. At Imperator iussit comam capitis virginis radi, dicens in capillis eius esse maleficia, quibus deputabat mirabilia Dei. Cui illa ait: Teste Apostolo, *mulier si comā nutriat, gloria est illi; tu autē gloriā quā dedit Deus facturę eius, amputasti.* Auferet à te Deus regnum, & a gloria Dei persequeris, & in dolore nimio mortem expectabis.

Tunc iussit eam in templum, in quo erat Zeus includi, clausitque ianuam, & designauit annulo suo. Imperator autem & Sacerdotes omni die venientes ad tēplum, non audebant ingredi, quia voces audiebātur multorum Angelorum. Dicebat autem Imperator his, qui secum erant, magnus Deus Zeus, omnes Deos congregauit, ut Martinam instruant, & moneant. Tertia die iussit taurum immolari, & aperientes, viderunt eam splendentem, & cum ea viros speciosos, Zeum autem cecidisse, & in puluerem redactum esse. Stupefactus autem Imperator dixit virginī: Vbi est Deus Zeus? At illa: Christi virtus hunc combussit, sicut Apollinem, & Dianam. Tunc iratus imperator, iussit eam extra ciuitatem duci, & gladio caput eius amputari. Quo facto, vox facta est de cælo dicens: *Quia certasti pro nomine meo Martina virgo, ingredere cum omnibus sanctis in regnum meum, & in æternam letare cum Deo.* Facta autem hac voce, carnifices in facies suas ceciderunt, & mortui sunt. Tunc venit episcopus, & omnis Clerus Romanę Ecclesię, & sublatum corpus sepelierunt honorifice. Imperator autē Alexander eadem die percussus est dolore cordis, & carnes suas comēdabat gemens, ac dicens. Misere mei Deus Christianorum, quia nomen tuum persecutus sum. Sicut feci, reddidisti mihi. Factusque est terræmotus magnus, & ceciderunt ea die animæ duo milia & 300.

Completum est martyrium sanctę virginis Martinę die primæ mensis Ianuarij.

De Hypolyto & Beryllo Episcopis, & libris eorum.

C A P. XXX.

Eusebius in *chronicis*. Temporibus Alexandri Hypolytus, & Beryllus episcopus Arabiæ, clari scriptores habebantur: Vlpianus quoque iurisperitus assessor Alexandri insignissimus habetur.

Hieronymus de *illustribus viris*. Hypolytus episcopus, qui rationem Pasche, & temporum canonumque scripsit vsque ad primum annum Alexandri Imperatoris 16.

annorum circulum reperit; & Eusebio qui super eodem Pascha 29. annorū circulū cōposuit, occasionem dedit.

Scripsit nonnullos in scripturis commentarios ē quibus hæc reperi. In Hexameron, & Exodum, & Cantica Canticorum, & in Genesim, & in Zachariam De Psalmis, de Esaia, de Daniele, de Apocalypsi, de Prouerbijs de Ecclesiaste, de Saul, & Phytionissa, de Antichristo, de resurrectione, contra Marcionem; de Pascha, aduersus omnes hæreses. Colloquia de laude Domini Saluatoris: in qua præsentē Origene se loqui in Ecclesia significat. In huius æmulationem Ambrosius, quem de Marcionis hæresi ad veram fidem correctum diximus, cohortatus est Origene in scripturas commentarios scribere, præbens ei 7. & eo amplius Natarios, eorumque expensas, & librarium parē numerum, quod & his maius est, * incredibili studio quotidie ab eo opus exigens. Vnde & in quadam epistola Ergodioten, id est operis compulsores eum Origene vocat.

Beryllus autem Arabibostrenus episcopus, cum aliquanto tempore rexisset Ecclesiam, ad extremum lapsus in hæresim, quæ Christum fuisse ante incarnationē negat, ab Origene correctus, scripsit varia opuscula, & maxime epistolas in quibus Origene gratias agit, sed & Origene ad eum literæ sunt.

Extat Dialogus Origene, & Berylli, in quo hæreseos coargitur. Claruit autē sub Alexandro māmææ filio, & Maximino, & Gordiano, qui ei in imperiū successerunt.

De Imperio Maximini, & seueritia eius in Ecclesiam.

C A P. XXXI.

Eusebius in *chronicis*. Porro Alexandro apud Moguntiacum tumultu militari occiso, Romanorum 22. regnauit Maximinus annis tribus. Hic primus ex corpore militari, sine Senatus auctoritate, ab exercitu Imperator electus est, anno Domini 237. Mundi vero 5090.

Hugo ubi supra. Hic propter Christianam Alexandri, cui successerat, & Māmææ matris eius familiam, excitauit in Sacerdotes, & clericos persecutionem. Vnde Romæ Pontianus Papa, qui Urbano successerat, martyrio coronatus est.

Author. In gestis tamen Romanorum Pontificū legitur, quod Pōtianus Papa & Hipolytus presbyter exilio sunt deportati ab Alexandro in Sardinia insula, Seuerus, & Quinarianus consulibus, & in eadem insula afflictus, maceratus, fustibus cæsus, defunctus est 13. kal. Nouembr. & in eius locum ordinatus est Anterus 11. kal. Decembris: quem beatus Fabianus adduxit cum clero per nauim, & sepeliuit in cæmeterio Calisti via Appia.

Antherus natione Græcus ex patre Romulo sedit * mense vno & martyrio coronatus est: fuit autem temporibus Maximini, & Africani cōsulum. Hic gesta martyrum diligenter à notarijs exquisiuit, & in Ecclesia recondidit propter quendam Maximinum presbyterum, qui martyrio iam coronatus est. Hic sepultus est in cæmeterio Calisti via Appia 3. nonas Ianuarij.

Eusebius in *chronicis* & li. 6. cap. 20. Tūc Origene librū de martyrio ad Ambrosiū scripsit; qui cum apud plurimos venisset, tanquam neruis quibusdam validissimis stabiliti, sponte se ad confessionem nominis Christi offerebant: ex quo & maximus numerus extitit confessorū, tribus annis à Maximino persecutione commota, in quibus & finem persecutionis fecit, & vitæ.

Hugo ubi supra. Itaque Maximinus Iulius, qui & Maximus legitur appellatus, 3. quo regnauit anno, à Pupieno Tyranno Aquileiæ interfectus, persecutionis & vitæ simul finem fecit. Moxque Pupienus & Balbinus frater eius vsurpauerunt Romanum imperium, & statim in palatio cæsi sunt.

* Grati habent intolerabili.

Legē Baron. an. 229. Præcolum. v. Beryllus Euseb. li. 6. hist. cap. 16.

Maximinus Imperator, an. Ch. 237. Mundi 5090.

Ita etiā Baron. scribit de Pōtiano ann. 237.

* Correxi hic authorē qui posuit an. 12. & secutus ē Eusebius.

Legē Baron. 240. & O. nuphriū an. 236. &c.

De Imperio Gordiani, & scriptis Africani.

CAP. XXXII.

Gordianus itaque in regnum sublimatus Romanum, imperavit annis sex.

Ense laus in chronica. Cæpit autem anno Domini 240. Mundi vero 5093.

Hugo. His diebus Romæ Antero Papæ Fabianus successit.

An. Ch. 240
M. 5093.

Floruit etiam eadem tempestate Africanus vir inter scriptores Ecclesiasticos nominatissimus: Porphyrus quoque philosophus, & Victor Sophista apud Athenas.

Hic familia-
rii Origeni
fuit.

Hieronymus de illustribus viris. Iulius Africanus cuius de temporibus extant volumina sub Imperatore Marco Aurelio Antonino, qui Macrino successerat, legationem pro instauratione urbis Emaus suscepit, quæ postea Nicopolis appellata est. Huius est epistola ad Origenem super quæstiones Susannæ, eo quod dicat in Hebraico hanc fabulam non haberi, nec convenire cum Hebraica etymologia; contra quem doctam epistolam scripsit Origenes. Extat eius ad Aristidem alia epistola, in qua super Diophonia, quæ videtur esse in genealogia Saluatoris apud Matthæum & Lucam plenissime disputat.

Gordianus
Imperator
occiditur.

Ense laus in chronica. Gordianus autem admodum adolescens, Parthorum natione superata, cum victor reverteretur ad patriam fraude Philippi præfecti prætorij haud longe à Romano solo interfectus est. Huic milites tumulum ædificant, qui Euphrati imminet, ossibus eius Romam reuectis.

De duobus Philippis Imperatoribus.

CAP. XXXIII.

Philippus
Imperator
an. Ch. 246.
M. 5099.

Romanorum igitur, vicesimus-tertius regnavit Philippus annis 7. cæpit autem anno Domini 246. Mundi vero 5099. Hic filium suum Philippum confortem regni fecit, primusque omnium ex Romanis Imperatoribus Christianus fuit.

Leges Euse-
bii lib. 6.
cap. 25. &
Baron. an.
246.

Regnantibus Philippis, Milleſimus Romæ urbis expletus est annus; ob quæ solemnitate innumerabiles bestiarum in Circo magno sunt interfectæ, ludique in campo Martio theatrales tribus diebus ac noctibus populo pervigilante celebrati.

Haymo ubi supra. Philippo Imperatori interesse volenti vigilijs Paschæ, & communicare mysterijs, restitit Fabianus Papa, nec permisit donec confiteretur peccata, & staret inter penitentes.

Author. Qualiter autem isti Imperatores ad fidem Christi conuersi sunt, legitur in vita beati Poncij Martyris, qui sub Decio passus est, sicut in sequentibus narrabitur. Occasione igitur hac etiam ipsius Poncij vitam ab exordio natiuitatis vsque ad eius martyrium in præfenti loco inferere volui in hunc modum.

De bona indole sancti Poncij.

CAP. XXXIII.

Extant hæc
in illa apud
Surius 14.
Maj. multa
ta parum
phasi qui-
bus adscri-
bantur anti-
quissima
Martyrol.

Ex gestis eius. Huius Pater quondam Senator urbis Romæ fuit Marcus nomine, mater vero Iulia. Hæc cum prægnans olim Idolorum templa cum viro suo portans munera circuiret, venit ad templum Iouis. Quod cum ingrederetur forte Sacerdos velato capite insulatus ad aras stabat: qui arreptus à Dæmone, apprehendensque velamen simul & insulam, cepit eam minutatim scindere, voceque mirabili eiulans, omne templum clamoribus implere. Hæc mulier, inquiens, tum in vtero gestat, qui magnum hoc templum funditus subuertet & Deos eius comminuet. Cumque iterum atque iterum has repeteret voces, Marcus & Iulia hoc audientes exangues fugiunt in prope positam domum, arripient-

que Iulia saxum alium suum lateraque tundens aiebat: Vtinam non eum concepissem per quem magnū templum, & numina eius erunt evertenda: melius est ut ego ipsa cum hoc deficiam. Cumque dies pariendi aduenisset edidit puerum honestum sine vlla macula, quem credebant tantis supplicijs maceratum exanimem generari. Mater autem pueri Iulia interficere paruulū nitēbatur. Cui Marcus Pater eius dixit: Sine, non interficias ipsum: si Iupiter voluerit, vindicet se de inimico suo, nos autem non iniiciamus in eam manus nostras. Sicque conseruatus est paruulus, quem ex genere suo Pontium vocauerunt. Vnde accidit, ut in templis idolorum nunquam induceretur, sed cum ad puerilem ætatem venisset, magnis doctoribus adhibitus, omnium fere Philosophorum vel diuersarum artium literis pollebat, omniaque memoriter retinebat. Cumque quadam die diluculo surgens ad præceptorem suum pergeret, audiuit Christianos quibus sanctus Papa Pontianus præerat psallentes & dicentes: *Deus autem noster in celo, omnia quæcumque voluit fecit, Simulachra gentium, argentum & aurum, &c.* Hæc audiens puer, & suspicans, Spiritu sancto compunctus, flere cepit, & eleuans palmas ad cælum dixit: Deus, cuius laudem isti decantant, ostende mihi noticiam tuam: cepitque pulsare ad ianuam. Tunc sanctus Papa, reuelante sibi Spiritu sancto, ait: Aperite, & finite intrare puerum, talium est enim regnum celorum. Puer ergo Pōtius relictis Prædagogis suis in vico, ingressus est cum vno adoloscuntulo, qui cum eo studebat, nomine Valerio: & inquisita veritate de carmine, quod audierat eos canere, à sancto Pontiano salubriter in fide cum collega suo instructus est. Qui abeuntes læti quotidie redibant ad hominem Dei, & audiebant verbum salutis. Cumque rediret Pontius ad Patrem suum, requisitus an percepisset aliquid à præceptoribus suis, aiebat: Nunquam melius à magistris meis audiui, quam hodie, & heri. Tandem ipsi Patri suo Idola nihil esse ostendit, & introducto ad eum sancto Pontiano, ad fidem eum conuertit, ita quod ipse Marcus simul cum sancto Pontiano episcopo, & filio suo, omnia idola manibus suis confringens, baptismi gratiam cum filio suo & omni domo sua, suscepit.

Qualiter per ipsum Imperatores sunt conuersi.

CAP. XXXV.

Sed multo post eo defuncto, puer Pontius apprehensus à militibus, & in curiam perductus, loco Patris sui nolens, ac repugnans, constituitur, talemque gratiam ei Dominus contulit, ut in omni curia, vel palatio specialiter ab omnibus amaretur. In ipsis diebus sanctus Papa Pontianus gloriosa morte migravit ad Dominum, post quem Anterus præfuit Ecclesiæ mense vno; deinde Fabianus in Pontificatu succedens, ita beatum Pontium, ut verus pater, verum filium diligebat. Sanctus autem Pōtius iam perfectus in Deo, omnes facultates suas accipiens beato Fabiano episcopo tradidit, & eas pauperibus distribuit.

Duobus autem Philippis Imperatoribus id est patri, & filio cum esset amicus, quadam die milleſimo anno à conditione Romæ dicunt ei: Eamus, & repropitiemus nobis Deos magnos, qui nos in huius anni milleſimi circulum natalis Romæ perduxerunt. Quos dum B. Pontius diuersis excusationibus declinare niteretur, illi velut amicum cogeant ad sacrificandum. At ille videns à Domino datam sibi occasionem, ait: Optissimi Imperatores, cum à Deo principes hominum ordinati sitis, cur non ei, qui vobis hunc honorem præstitit, ceruices flectitis, & ipsi soli sacrificium laudis offeritis. Philippus Imperator dixit: Propterea, & ego Deo magno Ioui sacrificium offerre desidero, qui mihi hanc tribuit potestatem. Beatus Pontius subridens respondit: Ne erres Imperator. *est Deus in celis qui cuncta verbo suo constituit, & gratia Sancti Spiritus animatur.* Quid plura? Imperatores his, & alijs verbis eius crediderunt, & à sancto Fabiano Papa baptizati sunt. Qui scilicet Fabianus, & Pontius templi magni idola omnia confregerunt, & ipsum

& ipsum funditus subuerterunt, multique de populo ad
noticiam Domini concurrentes, baptismum alacriter
susceperunt.

Hic ubi supra. Porro ambo Imperatores, diuersis
in locis fraude Decij successoris sui circumuenti sunt;
& occisi.

De imperio Decij, & Fabiano Papa.

CAP. XXXVI.

Eusebius in *chronicis*. Romanorum igitur 25. regnauit
Decius anno 1. & mensibus 3. cepit anno Domi-
ni. 253. Mundi vero 5106. Hic ex Pannonia interiore
Budalix natus fuit. Qui cum Philippum patrem & fi-
lium interfecisset, ob odium eorum, in Christianos per-
secutionem mouet.

Idem in historia ecclesiastica lib. 6. cap. 29. In hac Fabia-
nus urbe Roma, martyrio coronatus, sedem episcopa-
tus sui Cornelio reliquit.

Ex libro pontificum. Hic Fabianus natione Romanus
ex Patre Fabio, sedit annis, 11. & passus est 13. kal. Fe-
bruarij. Hic regiones diuise Diaconibus, & fecit 6. Sub-
diaconos qui septem notarijs imminerent, ut gesta mar-
tyrum in integro fideliter colligerent; & multas fabri-
cas per cimiteria fieri precepit. Et post passionem eius,
Moyles, & Maximus, Presbyteri, & Nicostratus Dia-
conus, comprehensi sunt, & in carcerem missi.

Eodem tempore venit Nouatus ex Africa, & separa-
uit de Ecclesia Nouatianum, & quosdam confessores.
Postquam autem Moyles defunctus est in carcere, cum
fuit ibi per menses 11. multi Christiani fugerunt per di-
uersa loca.

Idem ubi supra. Legitur quod Fabianus iste, cum de quodam
loco cum amicis reuerteretur, & Papa defuncto, de eli-
gendo Papa omnis populus loqueretur, venit inter eos
rei exitum scire volens: & subito, sicut Deus prouide-
bat, candida columba super caput eius de celo descen-
dit: qui tandem anno pontificatus sui 13. iussu Decij de-
collatus est.

Eusebius ubi supra. Eadem persecutione Hierosoly-
mis Alexander Episcopus rursus pro confessione Chri-
sti iudici sistitur, & vinculis carceri traditur. Quique cum
longeque ætatis veneranda canicie præfulgeret, postea-
quam frequenter passionibus suis, & cruciatibus glori-
ficauerat Dominum, dum de vinculis ad tribunal, & ad
tribunalibus ad vincula reuocaretur, inter ipsa vicissim
sibi succedentia tormenta defecit.

De Dionysio Alexandrino, & libris eius.

CAP. XXXVII.

Dionysius vero Alexandrinus episcopus per illud
tempus, sicut ex ipsius epistolis verissime compe-
rimus, in multis sæpe confessionibus satis clarus efficitur,
& pro passionum tormentorumque diuersitate ma-
gnificus. Denique refertur insectantibus se quibusdam,
respondisse: Quid insectando laboratis? Caput meum,
pro quo magnopere fatigamini auulsum ceruicibus su-
mite, & donum magnum ad Tyrannum referte. *Hiero-
nymus de illustribus viris.* Hic Dionysius Alexandrinæ
urbis episcopus, sub Herecla scholam Catecheseos pres-
byter tenuit, & Origenis insignissimus auditor fuit. Hic
in Cypriani & Africanæ synodi dogma consentiens, de
hereticis rebaptizandis, ad diuersos misit epistolas plu-
rimas, quæ usque hodie extant. Sed & ad * Ianianum An-
tiochenæ Ecclesiæ Episcopum scribit de penitentia, &
ad Romanos per Hipolytum alteram, & ad Sixtum, qui
Stephano successerat, duas epistolas, & ad Philemo-
nem, & ad Dionysium postea Ecclesiæ Romanæ pres-
byteros duas. Et ad eundem quoque Dionysium postea
Romanum episcopum. Et ad Nouatianum causantem,
quod inuitus Romæ episcopus ordinatus esset. Cuius
epistolæ hoc exordium est: *Dionysius Nouatiano fratri salu-*

*tem. Si inuitus sicut dicis, ordinatus es, probabis, cum volens, re-
cesseris.* Est eius & ad Dionysium, & ad Didymum al-
tera epistola de Pascha, plurimæ declamatorio sermo-
ne conscriptæ. Et ad Alexandrinam Ecclesiam de exi-
lio. Et ad Hieraclam in Aegypto episcopum. Et alia de
mortalitate, & de Sabatho. Et ad Hermamonem. Et
alia de persecutione Decij. Et duo libri aduersum Ne-
pitem episcopum, qui mille annorum corporale regnum
suis scriptis asseruerat, in quibus de Apocalypsi Ioannis
diligentissime disputat. Et aduersum Sabellium, & ad
Ammonem Beronicis episcopum; & ad Telesphorum,
& ad Euphran. Et quatuor libri ad Dionysium Roma-
næ urbis episcopum. Et ad Laodiceenses de penitentia.
Item ad Cononem de penitentia. Ad Origenem de mar-
tyrio. Ad Armenios de penitentia, & de ordine delicto-
rum. Et de natura ad Timotheum. Et de tentationibus
ad Euphranorem. Ad Basilidem quoque multæ episto-
læ: in quarum una asserit se iam in Ecclesiastem capis-
se scribere commentarios. Sed aduersum Paulum Sa-
mosatenum ante paucos dies quam moreretur, insignis
eius fertur epistola. Moritur 12. Galieni anno.

Relatio eius de martyribus Alexandrinis.

CAP. XXXVIII.

Eusebius lib. 6. cap. 31. Idem ipse Dionysius ad Fa-
bianum (*Flavianum*) Antiochenum episcopum
scribens de his qui sub Decio apud Alexandriam ago-
nes martyrij desudauerant, hoc modo refert.

Non ex præcepto, inquit, Imperatoris apud nos per-
secutio sumpsit exordium, sed anno integro principalia
præuenit edicta minister Dæmonium, qui videbatur in
ciuitate nostra diuinus; supersticiosum contra nos exa-
gitans vulgus, à quo multitudo succensa nihil aliud,
quam piorum sanguinem sitiebat. Primo ergo Religio-
sum quendam senem Metranum nomine arripientes,
iubent impia verba proferre. Quod ille, cum facere re-
cusaret, omne corpus eius membratim fastibus collise-
runt, vultumque & oculos, acutis calamis terebrantes
extra urbem cum cruciatibus eiecerunt, ibique quod in
eo supererat Spiritus, lapidibus eiecerunt.

Post hæc Mulierem quandam nobilem Cointiam
nomine, ad Idola perducentes, adorare cogeant recu-
santem, imo potius execrantem, vincula pedibus in-
nectentes, & per plateas totius ciuitatis pertrahentes, fe-
do, horrendoque supplicij genere discerpunt. Dehinc
omnes simul irruunt per domos seruorum Dei, diripi-
entes, euertentes, atque hostili crudelitate cuncta fræ-
dantes; ita ut pretiosioribus quibusque direptis, si qua
vlla viliora repererant, in vnum congregata, igni in pla-
teis concremarent. Nostri tamen direptionem hanc bo-
norum suorum, (sicut Apostolus de illis dixit antiquis)
cum gaudio susceperunt.

Sed & admirandam virginem longeque ætatis Apol-
loniam nomine cum corripuissent, dentes ei primo om-
nes effoderunt: congestis deinde lignis extruxerunt
rogum, comminantes vitam se eam incensuros, nisi
cum ipsis pariter blasphemaret Deum. At illa, ut ro-
gum vidit esse succensum, paululum quid in semetipsa
molitur, repente vero se, & è manibus proripit impio-
rum, atque in ignem, quem minabantur sponte prosi-
lijt, ita ut perterrerentur etiam ipsi crudelitatis auctores,
quod promptior inuenta est ad mortem femina, quam
persecutor ad penam.

Serapionem quoque domi suæ repertum crude-
lissimis affecere supplicijs, ita ut ei omnes iuncturas
membrorum prius soluerent, & de superioribus præ-
cipitarent.

*Legit Eusebi-
um lib. 6. &
7. hist.
Ecclesiast. &
Nitephorum
lib. 6. cap. 24
& 27. The-
odoret. lib. 2.
hæret. fabul.
Nicta Chro-
niatem lib. 4.
Thesaur.*

*Extant mul-
ta & ma-
gna fragme-
ta operis hu-
ius Dionysij
apud Euseb.
locis citatis,
& citandis.*

*Epistola
Dionysij A-
lexandrini ad
Flavianum
Antiochenū.*

*Metranus
martyr.*

*Cointia
martyr.*

*Apollonia
virgo &
martyr.*

*Serapion
martyr.*

*De his, qui in persecutione defecerunt & his qui
perstiterunt.*

CAP. XXXIX.

*Non erat tu-
tum Chri-
stianis exire
in publicum
tempore per-
secutionis.*

*Julianus Po-
dagricus
martyr.*

Eunus.

*Militaris
vir.*

Nemesius

*Ammon,
Zenon,
Ptolemaeus,
Theophilus.*

Scirion.

N Vllum nostris erat iter peruium, nullius plateæ transitus indulgebatur, neque die neque nocte procedendi vsquam libera erat facultas. Vt enim quis nostrum apparuisset in publicum, statim clamor vulgi, & seditio nascebatur, vt vel pedibus traheretur, qui visus esset, vel igni succenderetur. Ex quo perterritis pene omnibus, quidam ex ipsis nobilibus statim se sponte impijs actibus ingesserunt. Alij conuenti tantummodo, nonnulli à domesticis prodi, ad sacrificia execranda, & ad immundas hostias properabant. Aliqui ex his palientes, & tremantes, vt magis immolari ipsi, quam immolare Idolis viderentur, ita etiam vt ab aspectu vulgo ridentur, eo quod & ad moriendum & ad sacrificandum ita meticalosi videbantur. Alij tam imprudenter ad aras prosiliebant, vt & affirmare niterentur, se nunquam Christianos fuisse. Hi vero qui beati effecti sunt tanquam columnæ fortissimæ, Domini ipsius spiritu conformati, pro fidei suæ merito virtute à Domino percepta, admittenda Deo & Angelis martyrij sui spectacula præbuerunt. Quorum primus venerabilis Iulianus Podagra affectus, ita vt neque incedere, neque stare posset, cum his qui eum portabant in sellula offerretur; quorum vnus quidem statim negat, alius vero nomine Eunus, cum Iuliano sene in Domini Iesu Christi confessione perdurat. Quique iubentur camelis impositi, per omnem circumduci ciuitatem, & flagellis hinc inde verberantibus, populo inspectante, laniari, vsquequo finem vitæ in ipsis verberibus ponerent. Sed vir quidam militaris cum assisteret, & quosdam volentes etiam mortuis illudere cadaueribus prohiberet, clamor repente aduersus eum totius vulgi attollitur, & capite pro pietate damnatur. Nemesius quoque ipse etiam Aegyptius, primo per calumniam quali latro delatus est; quo crimine abluto, post hæc quod Christianus esset, defertur. In hoc vero à iudice nulla moderatio reseruatur, sed geminatis supplicijs exercitatum cum latronibus iussit incendi, ignorans, quod crudelitate sua optimo martyri Saluatoris similitudinem detulit, qui pro salute humani generis vna cum latronibus pertulit crucem.

De his qui sponte se obtulerunt.

CAP. XL.

T Vrna autem quædam in vnum conuenerat militum; inter quos Ammon, & Zenon, & Ptolemaeus, & ingenuus, & grandæus Theophilus, qui tribunali- bus astantes, cum quidam Christianus à iudice torque- retur, & penè ad negandum declinaret, dirumpeban- tur intra semetipsos, & vultu, oculis, ac nutibus velut erigere conabantur illum, qui in supplicijs positus, tre- pidabat. Interdum etiam manus protendere, ac totius motibus corporis, & habitu diuersè inclinati, tanquam subleuare lapantis animos gestiebant. Conuersi vero ad omnes eos, & quid de seipsis profiterentur ex eorum motibus agnoscere, prius pene, quam in eos vulgus clamoribus insiliret, ipsi in medium prorumpunt, ac se Christianos esse testantur. Tunc vero versa vice ex eo- rum confidentia persecutoribus terror, nostris constan- tia animi accrescit, dum hi qui per tormenta vinci pu- tabantur, sponte se cruciatibus offerunt.

Scirion quoque cum rem cuiusdam potetis sub mer- cede procuraret, iubetur ab eo Idolis immolare; recu- sans, cogebatur iniurijs, persistens, rursus blanditijs mulcebatur. Cum vero vtrumque contemneret, præ- cata fude validissime transuerberatus per media visce- ra, neci traditur. Quid vero memorem, quantæ multi-

tudines in desertis montibus oberrantes, fame, siti, fri- gore, languore, latronibus, bestiisque consumptæ sunt? qui omnes imitati electos Dei Prophetas, gloria mar- tyrij coronati sunt. Denique & venerandus senex Chæ- remon, (episcopus hic erat vrbs Aegypti, quæ dicitur Nilopolis) cum ad Arabicum montem vna cum gran- deua coniuge sua discessisset, nulli vltra apparuit. Et cum ad perquirendum eum plurimi fratrum frequentis- sime processissent, perferutatis omnibus locis, neque ipsos vltra quisquam, neque corpora eorum potuit in- uenire.

*De hæresi Nouatianorum, & de lapsis
recipiendis.*

CAP. XLI.

Hæc Dionysius de lapsis faciens sermonem, quo tempore Nouatus ecclesiæ Romanæ præbyter, elatione quadam tumidus, ipem penitus eis salutis adme- bat, etiam si digne penitissent. Ex quo & princeps hæreseos extitit Nouatianorum, qui ab ecclesia sepa- rati, superbo nomine semetipsos καὶ ἀποὺς id est mûdos appellauerunt. Ob quam rem consilium sacerdotale cele- berrimum in vrbe Roma congregatū est. Ibi statutum est à Papa Cornelio Nouatum ab Ecclesia cum suis se- quacibus alienum esse: eos vero qui lapsi fuerant in cer- tamine, fraterna miseratione curandos, & fomentis pe- nitentiæ medicandos.

Cyprianus quoque de his librum edidit, in quo & lapsos ad penitentiam cohortandos, & contradicentes alienos esse à Christi visceribus statuit.

Author. In eodem quoque libro causam ipsius esse rerum temporalium amorem designat, in hunc modum Cyprianus in libro de lapsis: Multos decipit patrimonij sui amor cæcus, quos, facultates suæ velut compedes liga- uerunt: His vinculis, his catenis virtus retardatur, fides premitur, anima præcluditur, & serpenti terram comede- denti, qui terrenis adherent, cibus efficiuntur. Possi- dere se credunt, qui potius possidentur: census sui serui. Nec ad pecuniam suam domini sed magis pecu- niæ mancipati.

De sancta Agatha & eius agone.

CAP. XLII.

E X gestis eius. Sub persecutione Decij beata virgo Agatha passa est. Quæ in vrbe Catanensium nobi- lis genere, mente & corpore pulcherrima, Deum sem- per in omni sanctitate coluit. Præfex vero Sicilia i ro- uincia, audiens famam eius, iussit eam quantocius ad se adduci. Quam dum Christianam cognosceret, tra- didit euidam meretrici & quinque filiabus eiusdem of- ficij, vt per 30. dies ei suaderent, quomodo eius animum immutarent. At illa verbis earum, & minis, ac promissis, omnino immobilis, non cessabat flere, ardentè deside- rans, quomodo posset ad martyrium peruenire. Vident ergo Aphrodisia nil penitus sua verba valere; dixit Quintiano præfecto, facilius possunt saxa moueri, quam mens huius puellæ ab intentione pristina reuocari. Hæc audiens Præfectus dixit illi: Vnum tibi elige de duobus. aut Deos nostros adorare, aut diuersis supplicijs interire. Aga- tha respondit De quibus me supplicijs terres? si bestijs me tradis, audito Christi nomine, mansuescunt: Si ignem adhibeas? si plagas, & verbera ingeras? habeo in me Spiritum sanctum, per quem vniuersa tormenta contem- nam. Tunc iussit eam trahi ad carcerem, illa autem læ- tissime & glorianter carcerem intrabat, & quasi ad epu- las inuitata, agonem suum domino commendabat.

De passionibus eius.

CAP. XLIII.

Sequenti die dixit ei Quintianus: quid tractasti circa salutem tuam? Abnega Christum, & Deos nostros adora, ne parata tibi patiaris tormenta. Quod cum illa renueret, iussit eam suspendi in equuleo, & torqueri. Tunc Agatha ait: Ego in his panis delector, sicut qui bonum nuncium audit, aut qui videt quem diu desideravit: scio enim quod oportet flabellari triticum antequam reponatur in horreum. Furans Quintianus, iussit eius mammillam torqueri, & diutissime tortam iussit eandem abscindi. Quod cum fieret, Agatha dixit ei: Impie, crudelis, & dire tyranne, non es confusus amputare in sanguine, quod ipse sumpsisti in matre tua. Ille autem iussit eam sic in carcerem recipi, prohibens ei introitum medicorum, & panem, & aquam ab aliquo ministrari. At ecce media nocte apparuit ei quidam senex vnguenta ferens in manu sua, & dixit illi: Filia quando tu ista supplicia sustinebas, ibi * eram, & nunc ideo ad te veni, ut per me recipias sanitatem. Agatha respondit. Domine medicinam corpori meo nunquam adhibui, & turpe est, ut perdam quod tandem custodivi. Dixit ei senex: Filia, ego sum Christianus, & novi medicinam, ne me vecunderis. Agatha respondit. Domine unde te venerandaret, cum tu sis senex, & grandævus: ego vero licet puella sum, ita turpiter lacerata sum, quod etiam si Christiana non essem, nemo posset de me capere voluptatē: gratias quidem tibi ago Pater propter tuam bonam voluntatem, sed scias, quod nullam recipiam medicinam, quia Iesus Christus si vult, potest me sanare. Tunc subridens senex, ait: Filia Iesus Christus misit me ad te, cuius ego Apostolus sum & in nomine eius te scias esse sanatam, & statim disparuit. Tunc procidens beata Agatha, & gratias agens invenit se ex omni parte sanatam. Cum ergo tota nocte ex immenso lumine territi custodes aufererent, & carcerem apertum relinquerent, rogabant eam quidam, ut fugeret. At illa; absit, inquit, ut fugiam, & coronam patientiæ perdam, & custodes meos tribulationibus tradam: Ego enim adiuta à Domino, perseverabo in eo, qui me sanavit, & confortavit.

De consummatione agonis eius.

CAP. XLIIII.

Post quatuor ergo dies, dixit ei Quintianus ut Deos adoraret, ne graviora adhuc supplicia sustineret. Agatha respondit: Miser & sine intellectu, & sine sensu, quomodo vis ut imagines ligneas, & lapideas adorem, & Deum celi, qui me sanavit, dimittam? Dixit ei Quintianus: Quis te sanavit? Agatha respondit. **C H R I S T V S** FILIVS DEI. Quintianus dixit: Iterum audes **C H R I S T V M** nominare, nunc videbis si Christus te sanabit: & iussit testas fractas spargi, & carbones ignitos submitti, & ibi nudam volutari. Quod cum fieret, ecce subito terremotus factus est magnus, qui totam civitatem ita concussit, ut pars muri corruens duos cōsiliarios Quintiani occideret, & populus ad eum concurreret, conclamans, quod propter iniustum Agathæ cruciatum tantum periculum sustineret. Tunc Quintianus ex una parte, terremotum, ex altera populi seditionem formidans, Agatham mitti iussit in carcerem. Ingressa autem carcerem, oravit & statim migravit ad Dominum. Quod audientes fideles, cum corpus condientes aromatibus, in sarcophago collocarent, ecce subito Angelus attulit tabulam maiorem, & posuit ad caput eius. Erat autem in ea scriptum: **MENS SANCTA, HONOR IN DEO SPONTANEVS, ET PATRIÆ LIBERATIO.** Quod sic exponitur: **MENTEM SANCTAM HABVIT, SPONTANEAM SE OBTVLIT, HONOREM DEO DEDIT, ET PATRIÆ LIBERATIONEM FECIT.** Et hoc miraculum audientes, multi etiam Iudæi, & gentiles sepulchrum eius multum honorare cœperunt. Quintianus autem per-

gens inuestigare diuitias eius, cum esset in natu, duobus equis calcitrantibus, in flumen proiectus est, & corpus eius nusquam potuit inueniri.

Reuoluto anno martyrij eius, mons quidam maximus iuxta urbem ruptus emisit ignem, qui quasi torrens de monte descendens, & saxa & terram comburens, ad urbem cum impetu veniebat. Tunc multitudo Paganorum de monte descendit, & fugiens, ad sepulchrum eius arripuit amictum, quo erat opertum, & opposito igni, eum protinus refrenauit.

Passio sanctorum septem Dormientium.

CAP. XLV.

EX gestis eorum. Decius autem Imperator persequens Christianos, cum venisset Ephesum, iussit ædificari templa in medio ciuitatis, ut omnes cum eo miscerentur sacrificijs Idolorum. Cum ergo omnes Christianos inquiri iussisset, inuentosque aut sacrificare, aut mori compelleret, tantus pœnarum terror cunctis aderat, quod amicum amicus, & filium pater, & patrem filius abnegabat. Tunc in illa vrbe inuenti sunt 7. Christiani: Maximianus, Malchus, Martinianus, Dionysius, Ioannes, Serapion, & Constantinus, qui hoc videntes nimis dolebant: & cum essent primi palatij, sacrificia Idolorum spernentes, in domo sua se celabant, & ibi ieiunijs, & orationibus vacabant. Accusati igitur, ante Decium itantur, & comprobati veraciter Christiani, dato eis respiciendi spacio, usque ad reditum Decij, dimittuntur. At illi patrimonium suum interim pauperibus expendentes, inito consilio in montem * Celium secesserunt, & ibi esse secretius usque ad reditum Decij decreuerunt. Diu ergo ibi latentibus, vnus eorum semper ministrabat, & quotiens intrabat urbem, figurā se & habitu mendici vestiebat. Cum ergo Decius in urbem redisset, & eos ad sacrificandum perquiri iussisset: Malchus minister eorum territus ad socios rediit, & eis furorem Imperatoris innotuit. Qui cum grauer terrentur, Malchus tamen allatos panes eis apposuit, ut cito confortati, fortiores ad prælum redderentur. Postquam autem cœnati sunt, sedentes, & colloquentes in lectu & lachrymis subito sicut Deus voluit, dormierunt. Mane autem facto cum quæriti, inueniri non possent, & Decius doleret, quod tales Iuvenes perdidisset, accusati sunt in monte Celio hucusque latuisse, & sua pauperibus erogantes, in suo proposito permanere. Iussit ergo Decius ut parentes eorum adessent, & comminatus est eis mortem, nisi de eis dicerent, quicquid scirent. Illi autem eos similiter accusauerunt, ac diuitias suas pauperibus expendisse conquesti sunt. Tunc cogitans, quid de eis faceret, nutu Dei iussit os speluncæ lapidibus obstrui ut ibi morerentur fame, & inopia circūclusi. Quod ministri quidē fecerunt, & duo Christiani Theodorus & * Rufinus eorum martyrium describentes caute inter lapides posuerunt.

Passio sanctorum Petri & Pauli cum socijs suis.

CAP. XLVI.

EX gestis eorum. Imperante Decio, apud * Lemosa cum comprehensus est Petrus, & OPTIMO Proconsuli oblati. Qui cum Christianum se esse constanter profiteretur, Proconsul iussit eundem adolescentulum speciosum in rotis tendi, & ad ligna in circuitu posita, vinculis ferreis totum corpus eis fecit constringi. Quo contorto, effracta minutatim ossa eius defecerunt: at quanto torquebatur, tanto fortior apparebat, & Tyranni stultitiam ridens, Christo gratias agebat. Cuius Proconsul perseverantiam videns, iussit eum gladio percuti.

Et cum ad ciuitatem Troadem perrexisset, oblatus sunt alij tres, Andreas, Paulus, & Nicomachus: qui

Quintianus perit in flumine adri-
ne adri-
ne Isermtho.

Amictus sa-
la virginis
profligat
gnem.

Festum eius
celebratur 5.
Feb. in quo
die & hoc
miraculum
factum est.

Alia horum
Sanctorum ex-
tant apud
aurum, ex
sacrificia-
re, & apud
Gregorium
in monacho,
licet puer il-
los ducios
Dormientes
quia reuer-
sa in Domino
dormierunt.

* Apud Me-
taphras. vo-
catur mons
Ochlan.

Legit hic Ba-
ronium in
Martyrolog.
27. Iulij qui
ibidem ait
sententiaru
illorum qui
putat hoc no-
ob morte di-
tates esse Dor-
mientes sed
quod reuera
eo temporis
patio som-
no fuerint
oppressi, ma-
gno pere re-
fragari ob-
multas cau-
sas.

* Apud Me-
taphr. Bar-
bus.

* Apud Be-
dam textu
deprauato
legitur Da-
masci: in
martyrolog.
Rom. legitur
Lampsci
his vero Le-
mo, ac &
italicis Pe-
rus de Na-
talibus qui
in vita &
passione ho-
rum Sanctorum

*Quamvis cum
Vincentio li.
videlicet 5.
cap. 4.
Agit etiam
de his die 15.
Maij 17. iuar-
dus, Ado &
alijs Latino-
rum.
Hoc exemplū
desumptum
hinc ex Vin-
centio leges in
speculo Ex-
plorum titu-
lo Luxuria,
exemplo uno.*

cū omnes Christianos se profiterentur esse, iussit Nico-
machum apprehensum Proconsul torqueri. Cumque
nimium torqueretur & iam prope esset ut emitteret spi-
ritum, exclamavit se nunquam fuisse Christianum, sed
Dæmonibus sacrificaturum. Tunc iussus deponi, cum
sacrificasset, arreptus est à Dæmonio, & elusus in terra,
comedens linguam suam dentibus, expiravit. Puella au-
tem quædam virgo Dionysia annorum 15. exclamavit
dicens. *O te infidelissimum hominum, qui propter unius horæ
spacium perpetuam & inenarrabilem tibi penam acquisisti.* In-
terrogata ergo, confessa est se Christianam esse, & ideo
infelicem illum plangere, quod non adhuc modicum tolerasset, ut
perpetuam requiem inveniret. Proconsul iussit eam duobus
iuvenibus corrumpebam tradi, Andream vero & Pau-
lum recludi. Cumque iuvenes virginem ad hospitium
suum duxissent, pugnantibus eis usque ad noctē, ut vim
turpitudinis inferrent, inardescere eorum libido. Appa-
ruit autem eis per noctem iuvenis splendidus domum il-
luminans; unde timore percussi, ceciderunt ad pedes
virginis, rogabantque ut pro eis intercederet, ne quid
mali eis contingeret. Videns autem Proconsul, quod
non posset Pauli & Andreæ perseverantiam superare,
flagellis caesos, tradidit eos populo, qui traxerunt eos
pedibus extra civitatem, ut lapidarentur. Quod lau-
diens Dionysia, custodibus euadens cucurrit ad eos,
iactavitque se super eorum corpora, dicens; *Conse-
dar & ego vobiscum, beati famuli Dei, nec ab hac collucta-
tione vestra iuveniar aliena.* Quod audiens Proconsul, iussit
eam gladio interfici, Paulus vero, & Andreas lapidi-
bus obruti sunt.

De Sancto puero Tryphone.

CAP. XLVII.

EX gestis eius. Sub Decio quoque passus est sanctus
Tryphon, qui ab infantia sua multis miraculis cla-
ruit in vico Campsade qui est vicinus civitati Apameæ,
vbi à Matre sua caste instructus, & à Spiritu sancto, &
ab Angelis nutritus fuit. Venit ad eum aliquando mul-
lier cæca semiarida & à 10. Dæmonibus obsessa: quam
videns ille, paucifectus est, & supra caput eius manus im-
posuit, & oravit. Dæmones autem clamabant dicentes:
A 7. annorum infante in gehennam mittimur. Cumque
sanctus Tryphon vigeret eos exire, clamavit Dæmon:
Romæ habeo ambulare propter Tryphonem, ut & ibi
ad me veniat vocatus. Tunc concutiens mulierem, &
spumans, egressus est ab ea: quæ ante pedes sancti Try-
phonis cecidit, & ille signum crucis faciens, manus su-
per caput eius imposuit, & sanata est, & vidit. Dæmon
vero Romam abiens cuiusdam Proconsulis senatoris
uxorem graviter vexavit: & tertio die sanctum Trypho-
nem vocare cepit. Tunc per dies multos querentes
per civitates, & villas, vix invenerunt beatum Trypho-
nem in pascuis oves pascentem, & positum super ani-
mal duxerunt Romam: ibique expulso Dæmone à mu-
liere, nocte raptus à quatuor Angelis reductus est in pa-
triam suam. Gordianus autem Cæsar Romæ filiam ha-
bebat unicam, quam cum vexaret malignus spiritus, cla-
mabat, vocans Tryphonem quondam curatorem,
sive expulso rem. Gordiano igitur tristante & dolente,
hortati sunt eum consiliarii, ut ad inquisitionem sancti
Tryphonis mitteret, quem solum, sepius innocens im-
mundus spiritus, metueret. Missi itaque milites requi-
rebant ubique Tryphonem & toto pene orbe commo-
to, multi comprehensi sunt, qui hoc nomine vocaban-
tur: sed cum ad puellam ducerentur, nemo eam sanare
poterat, quia non erat in ipsis, qui in veritate quereba-
tur. Tunc milites per omnes provincias perquirentes, in-
venerunt beatum puerum apud vicum Campsadem ia-
centem iuxta ripam lacus, vbi & pascere anseres in pa-
ludæ aquarum. Quem interrogaverunt, si ipse esset
Tryphon, qui querebatur. Ipse vero confessus est se esse
qui querebatur; quem statim equo imponentes mise-
runt Imperatori. Cumque appropinquaret civitati, cla-

mabat spiritus malignus dicens: Non possum habitare
in hac puella, quia post tres dies superueniet Roma, qui
accepit aduersus nos potestatem, calcare super scorpio-
nes, & disperdere eos: & clamans immundus spiritus
egressus est à puella, & sanata est. Imperator autem no-
tauit diem, & horam in qua sanata esset puella, & adue-
nisset sanctus Tryphon Roma: & hoc audito Impera-
tor agnovit ipsum Tryphonem, propterea quia post
tres dies advenisset Romæ quando sanata fuit puella,
deprecabaturque eum ut si sanasset eam ostenderet illi
Dæmonem. Cum autem ieiunaret, & deprecaretur Do-
minum vir sanctus super hoc, confestim apparuit Dia-
bolos in specie canis nigri, caudam habens ingentem,
demissam deorsum. Quo viso, metu territus Imperator,
orabat sanctū Tryphonem ut ab eius conspectu illum
iuberet abscedere. Quod cum fecisset, nocte ab Ange-
lis raptus venit in civitatem suam, vbi per eum Domi-
nus multas virtutes ostendere dignatus est.

De passione eiusdem.

CAP. XLVIII.

Tandem imperante Decio à militibus comprehen-
sus, & ligatus ductus est in Apameensem civita-
tem ad Præfectum Aquilinum. Cumque profiteretur
se esse Christianum, requisitus cuius esset Fortune: di-
xit Fortuna apud Christianos non est, nec fuit. Si vis
autem scire, ingenue sum conversationis, sed quod ma-
ximum, & egregium est, & quod sapio, discas, CHRIS-
TIANVS SVM. Hoc audiens Præfectus, timens si non
obediret constitutioni Imperatoris, iussit eum suspen-
sum vngulari. Ipse quoque prompte exuens indumen-
tum, & proiciens super terram, castum atque pulchet-
rum corpus suum circumspiciens, cum alacritate
gaudij dabat semetipsum suspendi super lignum, ante
manus aptans. Dixit autem Præfectus quæstionarijs, ut
vngues ferreos afferrent, & eius stultitiam tangentes
coercerent. Cumque vngularetur, nulla vox egredie-
batur ab eo, sed immobilem habebat cogitationem in
fide Christi. Præfectus autem iussit eum alligatū equis
per campos trahi, cum esset gravissimis niuibz hyems
aspera, & dissipabantur eius membra ab equis per ter-
ram conculcata. Exclamante autem eo; *Domine Deus
ne patiaris hanc mihi dominari iniquitatem,* statim libera-
tus est. Iussitque Præfectus, fixorios deferri, ac pedi-
bus eius infigi, & sic per mediam civitatem, per ni-
vem, & glaciem deduci. Nec sic aduersus eum Diabo-
lus prævaluit; sed interrogatus à Præfecto utrum sensis-
set tormenta, respondit: ex toto non sensi quod insint
clavi pedibus meis. Mirante vero Præfecto tantum su-
stentaculum eius, & iterum cogitans quæ essent tormen-
ta, quæ non contemneret, iussit eum succinctum fusti-
bus cædi, deinde lampades lateribus eius apponi. Quæ-
stionarijs citius adimplentibus, quæ iubebat, & offeren-
tibus illi lampades, viderunt à splendore solis lumen cir-
cumlustrans eum, & coronam varijs lapidibus exorna-
tam super caput eius illapsam, specie vero & pulchritu-
dine similiter præcellentem; & præ timore contruerunt
in terram.

Tandem iussit eum Præfectus gladio interimere, & mar-
tyrizatus est * 4. Idus Nouemb.

Passio sanctorum Abdon & Sennen.

CAP. XLIX.

EX gestis eorum. Cum autem Decius Imperator Ba-
byloniam cum alijs provincijs superasset, quosdam
ibi Christianos invenit, quos secum ad urbem Cordu-
bam deducens, diuersis ibi supplicijs consummavit, &
eos duo subreguli rapientes scilicet Abdon & Sennen
sepelierunt. Unde accusati, & Decio præsentati, Romam
post eum vinciti catenis ducuntur, & in conspectu De-

*Gesta huius
sancti extant
apud Suriu
ex Meta-
phorice ele-
gantiori tamē
style, iuxta
quæ hanc cor-
recti quoniam
aduerso ma-
gnam differ-
entiam loco
vbi natus &
educatus fuit
& denique
passus. Patrum
enim dicit
eum passum
fuisse in Sa-
conia, alijs
Nicaea in Bi-
thynia, nos
vero Apa-
mea.*

*Quaritur
Sanctus Try-
phon.*

*Potest
Hi Try-
phon ad-
demon.*

*Præfatus
no efficit
ut demon
suscipiat
negri
litter immo-
teri appa-
ret.*

*Præfatus
Præfatus*

*Præfatus
no compo-*

*Adversus
sancti
phoni
pionem*

*Nova
pionem
hanc*

*Flagellat
& ad
Legem
trahit
thalijs
to cal-*

*huius
fuisse
Capitulum
natur.*

** Si
pionem
pionem
pionem
pionem*

*Præfatus
Præfatus*

*P
vultu
hum
in C
modi
liber
anno
Christi
sum
sequi
cuius*

cij, & Senatus introducti, aut sacrificare, & libertatem rerum suarum recipere: aut moribus bestiarum deuorari iubentur. Contemnentes itaque & expuentes simulachrum, ad theatrum perducuntur, & ad eos, duo Leones, & Vri quatuor immittuntur: qui cum sanctos non tangerent, sed etiam custodirent, iniectis in eos gladijs occiduntur, & ligati pedes, tracti sunt & iactati ante simulachrum Solis. Qui cum ibi triduo iacuisent, Quirinus Diaconus eos collegit, & in domo sua sepeliuit.

De conuersione Secundiani, & Veriani, & Marcelliani.

CAP. L.

EX gestis eorum. Sub Decio quoque Secundianus rogatus, vna cum Veriano praefecturam agens in Christianos seuebat. Qui scilicet Secundianus tandem secum tacitus cogitare cepit, cur Christiani tanto amore flagrant, mallet pro Christi nomine duriter mori, quam delicate vivere & blandis persuasionibus principum assentire. Cumque esset eloquentissimus, & omnium scientiarum saeculi peritissimus, Marcellianum, qui & ipse sapientissimus erat, & Christianorum persecutor ad domum suam inuitauit, & cum eo de varijs artium sermonibus disputauit. Tandem ad artem grammatice sermonem retorquentes, ad locum Virgilij veniunt, vbi de interpretatione saeculi noui loquentes, velut apparente Domino in carne renouatus est mundus. Ita tempore Octauiani ad cuius laudem suos describit libros, dicit aurea saecula hoc modo nasci.

Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo.

Iam redit & virgo, redeunt Saturnia regna.

Iam noua progenies caelo dimittitur alto.

Tu modo nascenti puero qui ferreus arripimus

Desinet, ac toto surget gens aurea mundo.

Cumque solite perquirent de quo Virgilius hoc dixisset, cepit Secundianus loqui de Christianis, qui tanto flagrabant amore, vt pro nomine Christi mallet mori, quam idola adorare. Aiunt enim, inquit, resurrectionem & iudicium fore post mortem, illamque vitam quam post istam caducam expectant, futuram perpetuam, & immortalem, vbi nullus dolor & gemitus, sed pax & perpetuae gaudium; Idola vero quae nos adoramus, Deus eorum omnimodis abominatur Christus.

Sub his Marcellianus admirans, ait: Quid est Christus? At ille respondit. Christus dicitur vnctus. Nunquid non legisti, quid eius? historiographi dicant? eum scilicet mortuos resuscitasse, leprosos mundasse, cecum natum illuminasse. His eus signis Christiani fidem dantes pro eius ardenti amore coronari desiderant. Vnde & ego credo quod ipse est Deus Dei filius, qui crucifixus, & mortuus, & post triduum resuscitatus ad celum ascendit. Quando etiam, aut a quo auditum est Deos nostros talia fecisse? quos scimus semper sordidissime ac turpiter vixisse. His, & alijs eius verbis consensisset Marcellianus, tertius quoque amborum nomine, Verianus. Hos tres itaque Timotheus nomine presbyter accersitus, baptizauit: Sanctus vero Papa Sixtus eosdem co-nignauit.

De martyrio eorumdem.

CAP. LI.

Post haec Secundianus a Valeriano Praefecto requisitus, introiuit ad eum, & subito immutatus est vultus eius tanquam vultus Angeli. Valerianus ob tanti luminis fulgorem stupefactus, ipsum interrogatum, & Christianitatis proposito permanentem, iussit in custodiam retrudi. Qui cum comprehensus duceretur a milibus, Marcellianus & Verianus clamabant; & quid innocentem in custodiam retruditis? Si pro confessione Christi nominis, haec a vobis patitur, & nos Christiani sumus, qui eum pro amore Christi ad palmam martyrij sequimur. Tunc iratus Valerianus eos cum illo simul in custodia mancipari iussit, & Caesari, Secundianum Chri-

stianum effectum nunciavit. Quod ille vix credens, eum ad se deduci praecipit, & ait: O Secundiane cur immutatus est vultus tuus? Qui respondit: Clarior & hilarior est nunc vultus meus solito, quia iam in conspectu regis aeterni contemplatione mentis assisto, qui me de tenebris, ad lucem perduxit suae visionis.

Denique iussu Decij, viri sancti ducti sunt Centumcellis, & traditi Quarto Promoto consulari Tusciae: qui cum eos inberet sacrificare, & nolent acquiescere, iussi sunt expoliari, & fustibus caedi. Deinde illis in simulacrum expuentibus, subito cecidit, & confractum est. Tunc Promotus iussit eos in equuleo suspendi, & latera eorum ungulis caprarum radi. Illis autem inter hoc Deo gratias agentibus, & orantibus, Promotus iussit ad eorum latera flammam adhiberi. Cumque diu allarentur, repente vnus ex ministris, qui ceteris acius ad penam inferendam insistebat, mortuus est: ceteri vero a Daemonibus arrepti clamare ceperunt: O sancti Dei, vt quid nos vestris torquetis orationibus? nam haec eadem tormenta quae vobis iniuste inferimus, nos irremediabiliter cruciant. Vobis autem nihil mali praestant. Videns hoc Promotus iussit sanctos Dei capite truncari, & eorum corpora in mari praecipitari. Quae tamen Dei prouidentia de profundo ad litus applicuit, & ea seruis Dei Deodatis nocte colligens, sepeliuit secus locum, vbi decollati fuerant 5. idus Augusti.

De ceteris passis sub Decio.

CAP. LII.

EX martyrologio. Praeterea 4. Calendis Martij, celebratur in ciuitate Perigen Paphillae, natale sancti Nestoris Episcopi, qui in persecutione Decij, cum die noctuque orationi insisteret, postulans vt Christi grex custodiretur, comprehensus, nomen Domini miralibetate & alacritate confessus, atque equuleo crudelissime tortus, exinde crucis suspendio victor migravit ad Dominum.

Item 17. Cal. Maij. apud Persidem ciuitate Corduba sanctorum Olympiadis, & Maximi nobiliu, qui iubente Decio, fustibus caesi, & deinde plumbatis, ad vltimum capita eorum securibus sunt tunsa, donec emitteret spiritum.

Item pridie Cal. eiusdem apud Lambestanam vrbe, sanctorum Mariani lectoris, & Iacobi diaconi; quorum prior cum iam pridem infestationes Decij in confessione euicisset, iterum cum charissimo collega tentus est, deinde post dura & exquisita supplicia, diuinis reuelationibus mirabiliter secundo confortati, atque alleuati, nouissime cum multis alijs sunt gladio consummati.

Item 14. Cal. Iunij Romae via Appia sanctorum Caloceri & Parthenij Eunuchorum, quorum prior cum esset Praepositus cubiculi imperatoris Decij, alter Primitius volentes sacrificare idolis ab eodem occisi sunt.

Item 3. nonas eiusdem apud Aretium ciuitate Tusciae sanctorum Pergentini & Laurentini fratrum; qui persecutione Decij, cum essent pueri, post dura supplicia tolerata, & magna miracula ostensa, gladio occisi sunt.

Item 7. idus Iulij in ciuitate Thora passio sanctorum Anatolice, & Audacis sub Decio Imperatore: quorum Anatholia Christi virgo diuersis plagarum generibus vexata, nouissime gladio transuerberata in oratione est: Audax quoque in custodia datus, nec mora, capitali sententia est coronatus.

Item 15. Cal. Nouembris, sancti Asclepiadis Antiocheni Episcopi, qui vnus fuit ex praclaro confessorum numero, qui sub Decio gloriose passi sunt.

Item 3. non. Nouemb. apud Caesaream Capadociae, sanctorum Germani, Theophili, Caesarij, & Vitalis, qui omnes sub persecutione Deciana duxerunt martyrium.

Item 18. Cal. Decemb. Alexandriae sancti Serapionis, quem persecutores sub Decio Principe crudelissimis affecerunt supplicijs, ita vt omnes ei iuncturas membrorum prius soluentes, de superioribus domus eum praecipitarent, ac sic Christi martyr effectus est.

* Apud Bar.
Quadrato.
Sancti mar-
tyres fusti-
bus caesi sunt
& in equuleo
ungulis
lacerantur
flammisque
latera vruntur
et san-
dem capite
placuntur.

Acta ipsius
eccliae apud
Syracusan. 2.
Alia hic ab
eo de quo
Necroph. lib.
7. cap. 15.

* suspicor pro
Corduba Cor-
duba esse
residendum.

De his Pet.
in catal. lib.
4. cap. 104.

Lego Baron.
hic in not.
Martyrol.

* Pro Tyri
posui Thora
iuxta ea quae
correcit Bar.
hic in not.
Martyrol.

* Sub Ma-
crino ait
Martyrol.
Rom. unde
corrigendus
ait V. suar-
dus (vt ait
Bar.) Ado &
etiam Vincen-
tius hic, qui
omnes ei in
persecutione
Decij passum
dicunt.

Item

Item 7. idus Decembris apud Alexandriam natale beati Agathonis martyris sub Decio Imperatore; qui cum esset militaris, & prohiberet quosdam volentes illudere cadaueribus mortuorum martyrum, clamor repente totius vulgi aduersus eum extollitur, & ob hanc causam pro pietate capite damnatus est.

Item 19. Cal. Ianuarij. Alexandriae sanctorum martyrum Heronis, Arsenij, Iudori, & Dioscori pueri; quos iudex sub persecutione Deciana varijs tormentis dilanians, cum pari constantia fidei videret armatos, tradi ignibus iubet: Dioscorus vero multipliciter flagellatus, diuino nutu ad consolationem fidelium dimissus est.

Item 10. Calen. Ianuarij, Romae sanctae Victoriae virginis sub persecutione Decij Imperatoris, quae cum esset desponsata Eugenio Pagano, & nec nubere, nec sacrificare vellet, post multa facta miracula, inter quae plurimas Deo virgines aggregauerat, percussa est gladio in corde à carnifice, rogatu sponfi sui.

Item 9. Calend. Ianuarij. apud Antiochiam Syriae, sanctorum virginum 40. quae sub Deciana persecutione per diuersa tormenta martyrium consummauerunt.

Hugo ubi supra. Denique non possumus euoluere, quantae multitudines, hoc persecutionis igne furente in desertis, & in montibus latitantes, fame, siti, frigore, languore, latronibus, bestiisque consumptae sunt.

De Imperio Galli, & Volusiani, & haereticis non rebaptizandis.

CAP. LIII.

*Gallus & Volusianus
an. Ch. 254.
M. 5107.*

Porro Decius non totis duobus annis Principatu Romani apicis administrato, cum filio suo, quem Caesarem legerat, in medio Barbarorum sinu interfectus, regnum cum vita perdidit.

Post hunc Gallus Hostilianus cum filio suo Volusiano, potitus regno, Imperauit annis duobus, mensibus 4. *Eusebius in chronicis.* Cæpit anno Domini 254. Mundi vero 5107.

Pestis terribilis in ultionem Christiani nominis per totum orbem exorta est.

Hugo. Huius regnum cum floreret in initio, & cuncta ei ex sententia cederent, sanctos viros, qui pro pace & prosperitate regni eius Domino supplicabant, persequi cæpit; cum quibus pariter prosperitatem suam fugauit, & pacem. Nā exorta persecutione, exorta est ultio violati nominis Christiani, & vsquequo ad profligendas ecclesias edicta decurrerunt, eatenus incredibilium morborum pestis extenditur. Nulla fere provincia Romana, nulla ciuitas, nulla domus fuit, quae non illa generali pestilentia correpta, atque euacuata sit. Hac sola perniciē, insignes Gallus, & Volusianus, dum contra Æmilianum nouis rebus studentem bellum moluntur ciuile, occisi sunt: Æmilianus quoque tertio mense inualse tyrannidis extinctus est. *Haymo ubi supra 7. lib.* Per idem tempus exoritur quæstio in Africae partibus de haereticis rebaptizandis, vel non? Placetque Cypriano Charchaginensi episcopo debere eos rebaptizari: sed Cornelio, cæterisque occidentalibus episcopis manet potius hæc sententia, post obiectionem prauis dogmatis, sola eos manus impositione esse purgandos.

De Sancto Papa Cornelio, & scriptis eius.

CAP. LIIII.

*Legende hæc
re Bar. an.
255.*

Author. Hinc probatur Cornelius in Papatu sedisse temporibus Galli & Volusiani, quod etiam dicit Hieronymus: Liber tamen Romanorum Pontificum dicit eum passum fuisse sub Decio; Decium autem constat ante Gallum & Volusianum imperasse. Sed dicit Helinandus, Gallum vocatum fuisse Decium, & secundum hoc *Binomius* fuit.

Cyprianus ad Antonianum. Cornelius charissimus noster in diuinis administrationibus dum sæpe promeritus

ad sacerdotij sublime fastigium cunctis religionis gradibus ascendit. Tunc deinde episcopatum ipsum nec postulauit, nec voluit. Pro pudore quoque virginalis continentiae suae, & humilitate ingenitæ sibi & custoditæ verecundiae, non ut quidā vim fecit ut episcopus fieret, sed ipse vim passus est, episcopatum coactus accipere, cum Fabiani locus, id est locus Petri & cathedra sacerdotalis vacaret. *Hieronymus de illustribus viris.* Cornelius vrbis Romae episcopus ad quem extant octo epistolae Cypriani, scripsit epistolam ad Flavianum Antiochenae Ecclesiae episcopum de synodo Romana, & Italica, & Africana: & aliam de Nouatiano, & de his qui lapsi sunt: tertiam de gestis synodi: quartam ad eundem Flavianum valde prolixam, & Nouatianae hæreseos causas, & anathema continentem. Rexit Ecclesiam sub Gallo & Volusiano annis duobus, cui ob Christi martyrium coronato, successit Lucius.

De passionibus eiusdem.

CAP. LV.

Ex gestis eius. Audiens etenim Decius Cæsar quod ipse Papa Cornelius multos ad Christum conuerteret, præcepit ut vbicunque inuenti fuissent Christiani sine audientia punirentur. Cornelius ergo cum suis clericis comprehensus exilio religatur, ubi à Cypriano Charchaginensi episcopo, & multis alijs per literas confortatus, inde reductus, Decio præsentatur: & dum immobilis permaneret, plumbatis, & flagris cæsus, ductus ad templum Martis, aut sacrificare aut decollari iubetur. Cum ergo duceretur ad locum, Cærealis miles rogauit eum ut ad domum suam diuerteret, & pro vxore sua Salustia, quæ per quinquennium paralytica decumbebatur, oraret. Quo facto 20. & vnus milites eam incolumentem surrexisse videntes, cum ipsa & viro eius baptizati sunt, & iubente Decio ad templum Martis simul ducti, expuentes in Idolum cum beato Papa Cornelio decollati sunt.

Ex gestis Pontificum. Hic temporibus suis rogatus à quadam Matrona Lucina, corpora Apostolorum Petri & Pauli de Catacumbis leuauit noctu, primum quidem corpus beati Pauli beata Lucina leuauit, & posuit in prædio suo in via Ostiensis iuxta locum ubi decollatus est: Beati autem Petri corpus accepit beatus Cornelius, & posuit iuxta locum, ubi crucifixus est, inter corpora beatorum Episcoporum in templo Apollinis in monte aureo in Vaticano palatio Neronis 3. Cal. Iulij.

Post hæc iubente Decio passus est, corpus eius noctu collegit beata Lucina cū clericis, & sepeliuit in crypta iuxta cæmeterium Calixti in harenario via Appia 18. Cal. Octobris. *Ex martyrologio.* Præterea 15. Cal. Octobris celebratur Romae via Tiburtina natale sancti Iustini Presbyteri, qui persecutione Decij Galli, & Volusiani, confessionis gloria insignissimus fuit.

De Imperio Valeriani, & Gallieni, & passione sancti Dionysij Alexandrini.

CAP. LVI.

E*usebius in chronicis.* Romanorum igitur 27. imperauit Valerianus cum Gallieno annis 14. Valerianus in Retia ab exercitu Augustus; Romae à senatu Gallienus Cæsar appellatus est, Cæperunt autem anno Domini 257. mundi vero 5110.

Idem in Ecclesiastica historia li. 7. cap. 9. Mito autem modo Valerianus supra ceteros, qui ante se fuerunt, humanus, & benignus extitit erga famulos Dei, ita ut in initio multo etiā illis benignior videretur, qui nomine saltē Christiani dicebatur. In tantū venerabatur seruos Dei, & omnis domus eius erat ecclesia Dei. Deprauatus autem est, & à veritate deiectus per quendam Doctorem pessimum, magistrum & Principem Ægyptiorum Magorum, ut & iustos, & sanctos viros persequi, & interimi iuberet.

In qui

In quibus cum Dionysius Alexandrinus Episcopus vnum solum Deum qui cælum fecisset & terram diceret adorandum, ceteros autem neque esse Deos, neque adorari debere, in castrum quoddam deserti quod Cefro appellatur, in exiliū traditur, ob hoc præcipue electum quod loci incolæ gentiles erant, & Idolorum superstitionibus satis dediti; quique exulem Dionysium, primo hostili animo & satis aduersa mente suscipiunt, postmodum vero cum paulatim per Domini gratiam, verbum Dei his seminare cœpisset, pars maxima truci, & Barbari populi relictis Idolis conuersa est ad Deum verum, Christoque subiecta. Quo comperto, rursus eum ad alium locum, vicinum quidem Alexandriæ, sed incolis desertum ac pene habitatoribus vacuum transfulerunt. Sed & ibi cum pro vrbis vicinitate nostrorum populi frequentarent, & tanquam odore Pastoris recepto, grex leuior & constantior redderetur agonibus, rursus missis cum Centurione militibus viuis, ipsum Dionysium, & cum eo Gaium & Petrum catenis constrictos, & diuersis cruciatibus afflictos in desertum quoddam Lybiæ pertraxerunt. Ibi que eos in loco squalidissimo & omni vfu humanitatis carente, à Parætonio trium dierum itinere ita desertum protento, nexos vinculis reliquerunt.

Passio Sancti Prisci, Alexandri, Malchi, & Marini.

CAP. LVII.

EO tempore Cæsaream Palestinæ multa à diuersis martyria consummata sunt. In quibus tres quidam admirandi adolescentes, quorum vnus Priscus, alius Malchus, tertius Alexander vocabatur, cum suburbanum agellum supradictæ vrbis habitarent, diuino fidei calore succensi, cœperunt semetipsos segnitie, atque ignauie incusare, quod cum cœlestes in vrbe martyrij proponerentur coronæ, ipsi non desiderarent, non raperet: Cumque dominus, & saluator regnum cælorum violenter diripi debere testatus sit, ipsi inglorios, & desides animos humi gererent. His igitur semetipsos alloquijs incitantes vrbem petunt, & adorto iudice truculento, cur tantū in sanguine piorum deserviret, inculant. Ille continuo nobiles animos iuuenum, quam dignis remuneratur affatibus, deuorandi, inquit, bestiis subrigantur, quibus non placet piorum sanguinem fundi. Sed & Mulier quædam supradictorum iuuenum secuta fertur audacia & magnanimitatis exemplum, similemque sortitur exitum pœnæ: quam tamen de Marcionis schola fuisse loquebantur.

Marinum quoque virum militarem Hierosolymorum ciuem, honore & diuitijs clarum, cum in supradicta vrbe inter collegas suos per ordinē gradus sui honor quidem contingeret militaris (vt fieri solet) in sequentem collegam suū subit inuidia, & exclamat, non posse Marinum adipisci superiorem gradum, eo quod esset Christianus. Interrogatur à iudice Marinus, si res ita se haberet: Ille ita esse, & vere se esse Christianum clarissima voce testatur. Tres ei deliberandi horæ decernuntur à iudice, vt eligat vtrum velit immolare Dijs, & placere Imperatori, an Christianus interimi. Cumque à tribunalibus fuisset egressus, Theotecnus episcopus loci, apprehensa manu eius perducit eum ad ecclesiam, ibique cum multis verbis in fide confirmas, ad vltimum in interiora perducit altaris, gladium suum, quo præcinctus erat, ostendens ei, & rursus offerens euangelium, quid de duobus mallet interrogat. Marinus vero propellens fide cum manu ad Euangelium tetendisset, obicit (inquit Theotecnus,) quod legisti o fili, & conueniens præsentem vitam, æternam sperato. Confidēs perge, & suscipe coronam, quam tibi Dominus præparauit. Mox regressus ad tribunal vocatur, nec moras patitur, sed statim asserit, quod oporteat magis Deo quam hominibus obedire. Quem iudex illico capite puniendum pro tali responsione denūciat.

De Sancto Asterio Senatore.

CAP. LVIII.

Sed inter eos cunctis clarior meritis fidei supra ceteros insignis memoratur Asterius vir Romanæ vrbis Senator, patricius, nobilitate, facultatibus, propinquitate etiam regia, & omnium bonorum fama satis clarus. Qui cū supradicti Marini extremis interesset exequijs, & capite cefsum cadauer subiectis humeris, & subtracta veste qua induebatur, exciperet, honorem quem martyri detulit, continuo ipse martyr assequitur. Sed & in multis alijs eum præclaris gestis in fide Christi emicuisse tradiderunt nobis hi, qui eum in corpore adhuc positum viderant. In quibus etiam tale aliquid per eum gestum memorabant.

Apud Cæsaream Philippi, quam Paneadem Phœnices vocant, aiunt sub radice montis, qui appellatur Parnus, ex quo fluij Iordanis prima fluentia profiliunt, morem fuisse gentilis erroris, certa ac solenni die immolari victimam: quæ victima arte quadam Dæmonis subito nusquam comparebat. Et erat hoc famosissimi miraculi genus, quo persuaderi astantibus videretur in cœlum hostiam inuisibiliter esse sublatam. Accidit igitur dum hæc agerentur adesse Asterium; qui cum videret omnes miraculi huius stupore confingi, humanos miseratus errores, cum gemitu & suspirio oculos ad cœlum pariter tendit, & palmas; Christum, qui est super omnia Deus, totā fide perfusus lachrymis inuocat, vt præstigias fallacis Dæmonis arguat, miserisque mortaliū erroris huius soluat arcanum. Hæc illo cum fletibus supplicante, subito victima quæ inuisibiliter credebatur assumpta, superferri aquis videbatur, & conspectibus omnium redditur. Nec vltra in illis locis error huiusmodi potuit reparari. Ita vnus Christiani prece, tantorum sæculorum deceptionis machina, cum auctori-bus suis Dæmonibus dissoluta est.

De imagine Domini, & cathedra Iacobi, quæ sunt in Cæsarea.

CAP. LIX.

Verum quia vrbis huius fecimus mentionem, iustum videtur commemorare etiam illud in ea quod historia dignum duximus. Mulierem quam sanguinis profluvio laborantem, à Salvatore curatam euangelia tradiderunt; huius vrbis ciuem constat fuisse, domusque eius in ea etiam nunc ostenditur. Pro foribus vero domus ipsius, basis quædam in loco editiore collocata monstratur, in qua mulieris ipsius velut genibus prouolutæ palmasque suppliciter tendentis imago ære videtur expressa. Astat vero alia ære nihilominus fusa statua, habitu viri, stola cœpte circumdanti, & dexteram mulieri porrigentis. Huius ad pedē statua, è basi, quædam herba noua specie nascitur, quæ cum exorta fuerit, excrefcere vsque ad stolæ illius ærei indumenti simbriam solet. Quæ cum summo vertice crescens herba contigerit, vires inde ad depellendos omnes morbos languoresque conquirat; ita vt quocūq; illa fuerit infirmitas corporis, haustu exiguo madefacti salutaris graminis depellatur, nihil omnino viriū gerēs; si antequam ærea simbria summitatē crescendo contigerit, decerpatur. Hanc statuam ad similitudinem vultus Iesu formatā tradebant, quæ permansit vsque ad nostra tempora, sicut ipsi oculis nostris perspeximus.

In eadem vrbe & Iacobi cathedra, qui primus in terris episcopus ab ipso Salvatore & Apostolis in Hierosolymis est electus, quemque fratrem ipsius Domini diuina volumina designant, vsque in hodiernum diem conseruatur, atque in ea sedent omnes, qui vsque ad præsens tempus sedis illius sacerdotium sortiuntur, seruatorque cum ingenti studio, velut à maioribus tradita memoria sanctitatis, & cum magna veneratione habentur, vel vetustatis, vel primi Sacerdotij sanctitatis obtentu.

Eusebius ibidem cap. 13.

Præstigia dæmonis, quæ inuisibiliter credebatur assumpta, superferri aquis videbatur, & conspectibus omnium redditur.

Eusebius ibidem cap. 14.

Mulier quæ sanguinis profluvio laborantem, à Salvatore curatam euangelia tradiderunt; huius vrbis ciuem constat fuisse, domusque eius in ea etiam nunc ostenditur.

Miraculū dæmonis, quæ cum exorta fuerit, excrefcere vsque ad stolæ illius ærei indumenti simbriam solet.

Eusebius ibidem cap. 15.

De Lucio Papa, & Stephano Papa.

CAP. LX.

De huius
successione a-
git Eusebius
lib. 7. hist.
Eccles. cap. 2.
Optat. lib. 2.
contra Par-
men. & Au-
gust. epis. 165.Acta Sancti
Stephani e-
dider Met-
aphrasius sed
gesta eius
admiranda,
cum aduer-
sante toto or-
be fere, de
baptismate
tutus est
maiora tra-
ditionum di-
gessit Baro-
nius in suis
annalibus
Ecclesiast.
ibique eundem
vindicat a
calūnijs Fir-
miliani epis-
copi Capado-
ciae, vide quid
de his scrip-
sit Vincentius
Lirinensis ad-
uersus haer.Vita horum
fideliter re-
citatur Sierius
tom. 1. &
quandā reci-
tat D. Aug.
in sermone
de natali ho-
rati Satorum,
sed & Pru-
dentius car-
mine eorum
vita descrip-
sit ut habes
in eius Peri-
strophano.De huius
virtutibus,
ayummi &
scriptis tra-
ctat Baron.
an. 253-254.
& usque
ad 260. &
261.

EX gestis Pontificum. Lucius Papa natione Romanus primo quidem in exilio fuit, sed postea iutu Dei ad Ecclesiam suam reuersus: tandem a Valeriano capite truncatus est 4. non. Martij. Hic praecepit ut duo presbyteri, & tres Diaconi in omni loco episcopum non desererent, propter testimonium ecclesiasticum. Sedit autem annis tribus. Qui dum ad passionem pergeret potestatem dedit omnis Ecclesiae Stephano Archidiacono suo.

Stephanus itaque natione Romanus post eum sedit annis septem. Hic constituit ut Sacerdotes, & Levitae vestibus sacris in usu quotidiano non vterentur, nisi in ecclesia tantum. Et ipse quoque martyrio coronatus est.

Ex gestis eius. Nam cum verbo & exemplo, multos gentiliū conuertisset, & multa martyrum corpora sepelisset, Valerianus, & Gallienus, nominis Christi persecutores, eum summo studio perquiri fecerunt, ut eum & clericos eius, aut sacrificare cogerent, aut diuersis supplicijs consumerent; dederuntque edictum, ut quicumque eos proderet, omnes eorum diuitias possideret. Vnde decem huius Clerici comprehensi, statim sunt sine audientia decollati. Sequenti die comprehensus Stephanus cum multitudine Clericorum, solus ante tribunal iudicis introiit, manensque immobilis ad templum Martis ducitur, ut ipsum adoraret, aut statim capite puniretur: quod dum venisset, orauit Deum ut templum destrueret; & statim maxima pars templi corruit, & militibus praetimore fugientibus beatus Stephanus cum alijs Christianis ad cimiterium sanctae Luciae perrexit. Et audiens Valerianus quod eos ille ad tolerantiam roborasset, misit ad eum milites plures prioribus: qui venientes inuenerunt eum missam celebrantem, & stantem intrepidum accepta perficientem, sic in sua sede decollauerunt.

Passio sancti Fructuosi Episcopi cum socijs suis.

CAP. LXI.

Sub eisdem Imperatoribus & Aemiliano Praeside passus est apud Terraconam sanctus Fructuosus episcopus cum socijs suis, scilicet Augurio & Eulogio Diaconis, qui primo in carceres trusi, deinde flammis iniecti, exustis vinculis, manibus in modum crucis expansis, orantes, ut vrentur, obtinuerunt. Cumque vocarent Praesidem, dicentes: *Veni, & vide quos hodie damnasti, quomodo secundum spem suam caelo restituti sunt.* Ille veniens videre dignus non fuit. Venientes autem nocte fratres Amphitheatrum, ut semiusta corpora extingueret, cineres eorum collegerunt, & unusquisque prout potuit sibi vedit. Sed septima post passionem nocte, sanctus Fructuosus episcopus apparuit omnibus per visum, qui reliquias eorum per charitatem sustulerant, monens eos ut ilias in unum locum poneret. Aemiliano quoque in ipsa noctis hora se ostendit cum Diaconis suis in stolis gloriae, increpans eum, & insultans. Passi sunt autem 12. Cal. Februarij.

De sancto Cypriano Episcopo ac martyre, & libris eius.

CAP. LXII.

EX gestis eius. Sanctus quoque Cyprianus Carthaginensis episcopus in eadem vrbe Paterno proconsuli praesentatur, & a fide mutari non valens, post diuturnum exilium reuocatus iussu Aescasij Proconsulis, qui Paterno successerat decollatus est.

Hieronymus de illustribus viris. Cyprianus Afer Carthaginensis episcopus gloriose primum Rhetoricam docuit: exinde suadente presbytero Cecilio, a quo & cognomentum sortitus est, Christianus factus, omnem

substantiam suam pauperibus erogauit. Ac post non multum temporis electus in presbyterum, etiam Carthaginensis episcopus constitutus est. Huius ingenij superfluum est iudicem texere, cum sole clariora sint eius opera, passus est sub Valeriano & Galieno Principibus persecutione octaua, eo die quo Roma Cornelius, sed non eodem anno.

Author. Scripsit autem Cyprianus de 12. abusionibus saeculi librum vnum.

Ad Donatum de gratia Dei librum vnum.

De lapsis librum vnum.

De aleatoribus lib. 1.

De vniuersitate Catholicae Ecclesiae lib. 1.

De oratione dominica lib. 1.

De mortalitate lib. 1.

De opere & eleemosynis lib. 1.

De bono patientiae lib. 1.

De zelo & liuore lib. 1.

Ad Demetrianum lib. 1.

Ad Quirinum libros 3.

De laude martyrij lib. 1.

Ad Antonianum lib. 2.

Ad Iulianum, librum 1.

Ad Caecilium, lib. 1.

De sacro calice lib. 1.

Ad Cornelium lib. 1.

De duobus montibus lib. 1.

Epistolae paruas ad diuersas personas.

De omnibus his haec quae sequuntur excerpti.

De 12. abusionibus saeculi secundum ipsum.

CAP. LXIII.

Cyprianus. Duodecim abusiua saeculi haec sunt.

Sapiens, sine operibus.

Senex sine religione.

Adolescens sine obedientia.

Diues sine eleemosyna.

Femina sine pudicitia.

Dominus sine virtute.

Christianus contentiosus.

Pauper superbus.

Rex iniquus.

Episcopus negligens.

Plebs sine disciplina.

Populus sine lege, sic enim suffocatur iustitia.

Audicores enim doctrinae dicta despiciunt, cum praedicatoris opera, a praedicationis verbis discrepare conspiciunt; nec vnquam sit efficax auctoritas praedicantis, nisi eam effectu operis cordi affixerit audientis. Nam & ipse Doctor, si in amorem vitiorum lapsus fuerit, alterius Doctoris medicamentum suis vulneribus paripendit, dicente Domini. *Si sal euauerit, in quo salietur?*

Quid porro stolidius fieri potest, si mens ad perfectionem festinare non contendat, quando totius corporis habitus, senectute confectus ad interitum festinat? dum oculi caligant, aures grauius audiunt, capilli fluunt, facies in pallorem mutatur, dentes lapsi numero minuuntur, cutis arescit, flatus non suauiter olet, tussis cachinnat, talos & pedes tumor inflat, genua trepidant. Et haec omnia ruituram, iam iamque domum corporis cito praenunciant. Cauenda autem sunt homini veterano duae particulae, quae in corpore illius nunquam veterascunt, & totum hominem ad peccatum pertrahunt: Cor videlicet, & Lingua: Cor enim semper nouas cogitationes machinari non desinit, & lingua impigre loquitur, quicquid cor machinatum fuerit.

Sicut autem in senibus sobrietas, & morum perfectio requiritur, ita ab adolescentibus obsequium & subiectio rite debetur. Vel quomodo honoratus, in senectute apparebit, qui disciplinae laborem in adolescentia non sustinuerit.

Non

Non dormiat in thesauris tuis, quod pauperi prodesse potest, quod enim aliquando de necessitate amittendum est, utique pro æterna remuneratione sponte distribuendum est. Avari in iudicio à rectissimo Iudice ideo dicuntur maledicti, quia qui præteribant eorum habitaculæ, non dicebant, *benedictio domini super vos* &c.

Sicut autem omnes bonos mores procurat, & custodit in viris providentia; sic & in fœminis, cunctos honestos actus nutrit, & fouet, ac custodit pudicitia.

Tria quoque necessaria oportet habere eos qui dominantur, *terrorem, scilicet & ordinationem, & amorem.*

Mundi vero amor & Dei, pariter in vno corde habitare non possunt, quemadmodum oculi cælum & terram pariter nequaquam conspiciunt.

Qualiter autem alios corrigere poterit, qui mores suos non corrigit? Sciat autem Rex iniquus, quod sicut in throno hominum primus est constitutus, sic in pœnis, primatum est habiturus. Omnes quoque peccatores quoscunque in præsentia sub se habuit, supra se modo implicabili in illa futura pœna habebit.

Decimus abusionis gradus est, episcopus negligens scilicet, qui gradus sui honorem inter homines requirit, sed ministerij sui dignitatem coram Deo, pro quo legatione fungitur non custodit. Qui excommunicatur à catholico doctore, vel episcopo, non debet ab alio suscipi nisi permittente eo.

Disciplina est morum ordinata correctio, & malorum præcedentium regularis observatio.

De gratia Dei, & malitia sæculi.

CAP. LXIII.

Author. Porro in lib. de gratia ad Bonatum, de affluentia gratiæ Dei, & abundantia malitiæ sæculi, sic loquitur.

Cyprianus. Profluens largiter spiritus nullis finibus premitur, nullis metarum spacijs frænatur: manat iugiter, exuberat affluenter; Nostorum autem tantum sitiat pectus, & pateat, quantum illuc fidei capax offertur, tantum abundantis gratiæ haurimus. Paulisper itaque te crede subduci in montis ardui verticem celsiorem, & inde speculari infra te iacentium facies; & oculis in diuersa porrectis ipse à terrenis contactibus liber, fluctuantis mundi turbines intueri. Iam sæculi & ipse misereberis, tuique admonitus, & plus Deo gratus, maiore læticia quod euaseris, gratulaberis. Esse iam inter innocentes, innoxium crimen est: malos quisque non imitatur, offendit. Consensere iura peccatis, & cœpit licitum esse, quod publicum est. Quis enim illic pudor rectum, quæ integritas esse potest; ubi qui damnant improbos desunt, & soli qui damnantur, occurrunt. Cæterum quos diuites opinaris, hos etiam inter diuitias suas trepidos cogitationis incertæ, sollicitudo discruciat, ne prædo valeat, ne præcursor infestet, ne inimicitia cuiusque locupletioris inuidia calumniosis litibus inquietet. Non cibus securus, somnusue contingit; gemma licet bibat, in conuiuio suspirat, & cum epulis marcidum corpus thoros mollior alto sinu condiderit, in pluma vigilat. Nec intelligit miser speciosa sibi esse supplicia, auro se alligatum teneri, & possideri magis, quam diuitias possidere. O detestabilis cæcitas mentium, & cupiditatis insanæ profunda caligo! Cum exonerare se possit, & releuare ponderibus, pergit magis fortunis augmentibus incubare, & pœnalibus cumulis pertinaciter adherere. Nulla in clientem largitio est, nulla indigentibus sit partitio, & pecuniam suam dicunt, quam velut alienam domi clausam sollicito labore custodiunt, ex qua non amicis, non liberis quicquam, non sibi denique impertiunt, sed ad hoc tantum possident, ne possidere alteri liceat. An tu vel illos saltem putes inter honorum insulas, vel opes argas stabili firmitate securos, quos regalis aulæ splen-

dore fulgentes, armorum excubantium tutela circumstat? Maior illis quam cæteris metus est, tam enim timere coguntur, quam timentur. Exigit enim pœnas pariter de potentiore sublimitas.

Vna igitur placida & fida tranquillitas, vna solida, & firma securitas. Si quis ab his inquietantis sæculi turbinebus extractus, salutaris portus statione fundatus, ad cælum oculos tollat à terris, & ad Dei munus admittitur, ac Deo suo mente iam proximus, quicquid apud cæteros humanis in rebus sublime ac magnum videtur, intra suam conscientiam iacere gloriatur. Nihil appetere iam de sæculo potest, qui sæculo maior est.

De laude virginis & sanctimonie.

CAP. LXV.

Author. In libro quoque de disciplina, & habitu virginum, partim virginali pudicitiam commendat, partim vero quasdam ornatu extraneo facies suas adulterantes vituperat in hunc modum.

Cyprianus. Nunc nobis ad virgines sermo est, quarum quo gloria sublimior est, maior cura est. Flos est ille ecclesiastici germinis, decus atque ornamentum gratiæ spiritualis, læta indoles, laudis & honoris opus integrum atque incorruptum, imago Dei respondens ad sanctimoniam Domini, illustrior portio gregis Christi.

Porro si tu te sumptuosius comas, & per publicum notabiliter incedas, oculos in te iuuentutis illicias, suspicia adolescentium post te trahas, concupiscendi libidinem nutrias, peccandi fomenta succendas, ut si & ipsa non pereas, tamen alios perdas, & velut gladium te & venenum videntibus præbeas, excusari non potes, quasi mente casta sis & pudica. Redarguit te cultus superbus & impudicus ornatus, nec computari iam potes inter puellas virgines Christi, quæ sic viuunt, ut possis adamari. Sericum & purpuram induta, Christum induere non possunt: auro, & margaritis, & monilibus adornata, ornamenta cordis, ac pectoris perdiderunt. Quis non id excretur, & fugiat quod alijs fuerit exitio? Quis id appetat & assumat, quod ad necem alterius fuerit pro telo & gladio? Non solum autem virgines, ac viduas, sed & nuptas, & omnes fœminas admonendas puto, quod opus Dei & factura eius & plastica nullo modo adulterari debent, adhibito flauo colore, vel nigro puluere, vel rubore aut quolibet medicamine lineamenta natia corrumpente. Dicit dominus: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, & audeat quisquam mutare & conuertere quod Deus fecit? Manus Deo inferunt, quando id quod ille formauit, reformare, & transfigurare contendunt; nescientes, quia opus Dei est omne quod nascitur; Diaboli, quodcumque mutatur. Si quis pingendi artifex vultum alicuius, & speciem, ac corporis qualitatem æmulo colore signasset, & signato iam ac consumpto simulachro, manus alius inferret, iamque formata, iam picta quasi peritior reformaret, grauis prioris artificis iniuria & iusta indignatio videretur. Et tu te existimas impune latram tam improba temeritatis audaciam, Dei artificis offensam? Et si impudica circa homines, & incesta fucis lenocinantibus non sis, corruptis violatque quæ Dei sunt, peior adultera detineris. Quod ornari te putas, quod comi, impugnatio est ista diuini corporis, præuicatio veritatis. Non, inquit, in sermone malitiæ & nequitie, sed in actibus sinceritatis, & veritatis. Nunquit sinceritas persequerant, & veritas; quando quæ sincera sunt polluantur adulterijs colorum, medicaminum fucis, in mendacium vera mutantur? Dominus tuus dicit non potes facere capillum tuum album aut nigrum, & tu ad vincendam Domini tu vocem, vis te esse potiore? Audaci conatu*

Ad oculum demonstrata vanitate mundi, ostendit quo velud ad portum quendam nifirare oporteat.

** Locū hunc pro exemplo temperate dictionis citat D. Aug. l. 4. de doct. Christi. c. 21. Gen. 1.*

Gen. 1. Lege hic Terentium de habitu mulieb. & de cultu fœmine.

1. Cor. 5.

Matth. 9.

& sacrilego contemptu crines tuos inficis malo præ-
sagio futurorum capillos iam tibi flammeos auspica-
ri non metuis. Oro te, non metuis quæ talis es, ne cum
dies resurrectionis venerit, artifex tuus te non recog-
noscat; ad sua præmia venientem remoueat, & exclu-
dat? vigore cenioris, & iudicis increpans, dicens: *Opus
hoc meum non est, nec imago hæc nostra est, figura corrupta est,
vultus alienus est.* Deum videre non poteris, cum oculi
tibi non sint, quos Deus fecit, sed quos Diabolus in-
fecit. Illum tu sectata es, tuios atque depictos oculos
serpentis imitata es; de inimico tuo compra, cum illo
pariter & arsuræ. Virgines certe, quæ le huiusmodi
artibus complerint, inter virgines non puto debere nu-
merari, sed tanquam contactas oues, & morbidas pe-
cudes à grege sancto & puro virginitatis arceri, ne con-
tagio suo cæteras polluant. Non est autem ad magna
facilis ascensus, sed si præmium pollicitationis attendas,
minus est quod laboras. Igitur o sacræ virgines hor-
tamentis vos mutuis excitate, æmulis de virtute docu-
mentis ad gloriam prouocate. Durate fortiter, pergite
spiritualiter, peruenite feliciter: tantum memento
tunc nostri, cum in vobis cæperit virginitas hono-
rari.

De inuentione eius contra Aleatores.

CAP. LXVI.

*Aleatorum
multis argu-
mentis pul-
chre hic im-
pugnat Cy-
prius &
Christiano
homine mi-
nime dignū
ex eo probat,
quod diaboli
eum idolola-
tria insti-
tutum sit,
multo magis
in presbyteris
vituperandū
quod absur-
dum sit, ut
maius ad
sacrificium
admittunt
admissa ite-
rum laquei
diaboli im-
plicetur.*

*Opus hoc Cy-
priano ascri-
bit Landul-
phus à colū-
na Camotē
sui in Brenia-
rio hist. in-
conius sum-
ma hi. Phil.
Bergomas in
suppl. chron.
& Trithe-
mii. Neque
enim mag-
nopere repug-
nat Stylus,
& pleraque
scripserunt
Cyprianus
alibi, citat.*

A Vthor. Porro in libro de aleatoribus, contra ludum
alex sic inuehitur.

Cyprianus. Si oues delinquant, & pastores delinquen-
tibus ignoscant, nonne ipsi se pondere delinquentium
onerant? Quid quæso est illud fideles, quod manus, quæ
ab humanis iniurijs expiata est, & ad sacrificium Do-
minicum admissa, quæ ad laudem Domini in oraculo
exurgit, quæ signam Christi (per quod tuemur) fron-
ti imprimit; quid est, inquam, ut alex ludum exercens,
laqueis Diaboli vnde exuta est, rursus implicetur? Alea
enim Diaboli venabulum est, & delicti vulnus insana-
bile. Ibi Diabolus præsto est, ad capiendum summillus;
ibi perfidia, falsa testimonia, mentis furia, venale per-
iurium, serpentinum colloquium. Illic rabiosa amicitia,
fraternitas discordans. Illic conuitia, & sæua au-
dacia, fera impatientia, possessionum amissio. O Alea-
torum pigra nequitia, o manus crudelis, & ad pericu-
lum sui armata, quæ bona paterna, & opes aiorum
sudoribus quæsitæ, ignominioso studio dilapidat. Alea
est alueus mali, supplantatio amici, quæ nec lucrum
confert, sed totum consumit. Hinc deinde pauperes
fiunt, hinc iam consumptis omnibus, suis rebus
mutuis pecunijs se obruunt; hinc patrimonium sine
vlla fori calumnia amittunt: O quales sunt fideles,
ut quos nemo persequitur, ipsi seipsos inuidia perse-
quantur, ut paterna sua hereditate priuentur. Ille
quidem, qui hunc ludum primus adinuenit, instin-
ctu diaboli, qui cum suis artibus adimpleuit, ab imi-
tatoribus suis se colendum, & sibi sacrificandum con-
stituit, ita ut qui vellent eius studio adherere, non ante
manum in tabulam porrigeret, nisi auctori eius prius
sacrificaret. Christianus autem quicumque es, &
alex tabula ludis, licet non sacrifices, tamen legis hu-
ius facinoris particeps es, & vtiq; Christianus non
es, sed Ethnicum tibi nomen es, & in vacuum su-
mis illud quod ad sacrificium Dominicum pertinet:
nec amicitiam cum Christo habere potes, qui eius ini-
mico amicus es. O qualis aleatorum dementia, qui
insaniunt, peierant, maledicunt, & Diaboli caligine
deorbari similiter inuicem manus inferunt, inuicem
se deuouent, & parentum originem turbis præsen-
tibus dehonorent. Et qui iam sapius vincitur, rursus
ad nocentius studium, suadente Diabolo animatur.
O ars infesta studentibus, & studium libidinosum:
quod non diuitias, sed nuditatem & inopiam præstat:
Manus carnifex, manus noxia, quæ nec post lucra
definit, sed adhuc post damna ludit. Esto igitur non

aleator, sed Christianus; pecuniam tuam assidue
Christo, spectantibus Angelis, & martyribus præsen-
tibus, super mensam domini sparge, & pauperibus di-
uide; diuitias tuas Christo committe, & artem domini
imitare, quæ non perdit, sed potius acquirit. Sit tibi cum
pauperibus quotidianus lusus, sit cum viduis frequens
operatio. Alea vero non luseris, ubi lusus nocuus est,
& crimen mortale; ubi dementia sine consideratione;
ubi veritas nulla, sed mendacii malitia. Extrahe caligi-
nem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à
Diabolo sacrificijs.

De modo orandi.

CAP. LXVII.

A Vthor. Cæterum in libro de oratione dominica, de mo-
do orandi ita disserit.

Cyprianus. Sit orantibus sermo cum disciplina, quie-
tem continens, & pudorem. Placendum est diuinis
oculis, & habiti corporis, & modo vocis: nam sicut
impudentis est clamoribus strepere, ita è contra con-
gruit verecundo modestis precibus orare. Denique
Dominus secreto in abditis, & semotis locis orare præ-
cepit id est in cubiculis ipsis, quod magis fidei conue-
nit, ut sciamus Deum ubique præsentem, omnes audi-
re, & videre. Disciplina quoque ac verecundia memo-
res, non debemus passim inconditis vocibus preces no-
stras ventilare, nec petitionem Deo modeste commen-
dandam, tumultuosa loquacitate iactari: quia Deus non
vocis, sed cordis auditor est. Nec clamoribus admonen-
dus est, qui cogitationes videt: vnde & Publicanus
orabat non eleuatis in cælum impudenter oculis, nec
manibus insolenter erectis, sed pectus suum pulsans,
& peccata intus inclusa contestans, diuinæ miseri-
cordiæ implorabat auxilium. Dominus quidem in ora-
tione quam docuit, omnem precem nostram salu-
tari sermone breuauit, sicut etiam præceptorum salutis
grande compendium fecit: ut in disciplina celesti dis-
centium memoria non laboraret, sed quod esset sim-
plici fidei necessarium, velociter disceret: sic etiam vi-
tæ æternæ sacramentum magna & diuina breuitate cõ-
plexus est, dicens: *Hæc est vita æterna &c.* In-
dere igitur igitur ad preces toto corde debemus cum
ad orandum stamus: cogitatio omnis carnalis abscen-
dat, & secularis: nec quicquam aliud tunc animus cogi-
tet, quam id solum quod precatur. Ideo enim & Sacer-
dotes ante orationem præfatione præmissa, parant fra-
trum corda dicendo: *Sursum corda.* Et illi respondent:
Habemus ad dominum. Ut claudatur contra aduersarium
pectus, & soli Domino pateat, nec habeamus aliud in
corde, & aliud in voce. Quomodo enim audiri te à Deo
postulas, cum te ipse non audias? Dominum tuum
memorem esse vis, cum tui memor ipse non sis? Hoc
est maiestatem Dei negligētia orationis offendere: hoc est
vigilare oculis, & corde dormire, cum debeat Chri-
stianus etiam cum dormit, corde vigilare, sicut scrip-
tum est: *Ego dormio & cor meum vigilat.* Sermo quoque
Deum promereri non potest, qui nulla operatione fecun-
dus est. Et ideo scriptum est: *Bona est oratio cum ieiunio,
& eleemosyna.* Nam qui in die iudicii præmium pro
bonis operibus redditurus est, hodie quoque ad oratio-
nem cum operatione venienti benignus auditor est.
Vnde Cornelio dictum est: *Orationes tuæ, & eleemosynæ
tuæ ascenderunt ad memoriam coram Deo.* Qui enim pauperi
eleemosynam dat, Deo suauitatis odorem sacrificat.
Nulla autem hora Christianus excipitur, quo minus se-
per Deus debeat adorari, nec vllum de nocturnis tene-
bris esse orantibus damnum potest, quia filijs lucis etiam
in noctibus dies est: Qui ergo in Christo, hoc est, in lumine
semper sumus, nec noctibus ab oratione cessamus:
imitemur quod futuri sumus: habituri in regno sine no-
ctis interuentu, solum diem.

De contemptu mortis.

CAP. LXVIII.

Author in libro quoque de mortalitate, contemptum mortis approbat; & ad martyrij desiderium sic inuitat.

Cyprianus. Eius est mortem timere, qui ad Christum non vult ire, & eius ad Christum est nolle ire, qui non credit se cum Christo incipere regnare. Contemnenda est omnis iniuria presentium malorum, fiducia futurorum bonorum. Mori timeat, qui ad secundam mortem de hac morte transibit. Mori timeat cui hoc mora longiore, confertur, ut cruciatus, & gemitus interrim differatur. Mortalitas ista Christi hostibus pestis est, eius autem seruis salutaris excessus est.

Martyrium incipimus libenter appetere, dum mortem discimus non timere. Sed forte apponat aliquis hic: Me ergo hoc in presenti mortalitate contristat, quod qui ad tolerantiam passionum tota me virtute deuoueram, martyrio meo prius dum morte praeuenior. Verum non est in tua potestate, sed in Dei dignatione martyrium, nec potes te dicere perdidisse, quod nescis, an merearis accipere. Deinde scrutator cordium Deus est, qui prospicit apud te paratam fuisse virtutem, reddet pro virtute mercedem. Et apud quem martyrium mente concipitur, animus ad bonum deditus, Deo iudice coronatur. Aliud est martyrio animum deesse; aliud animo defuisse martyrium. Nec Deus sanguinem nostrum querit sed fidem; nam nec Abraham, nec Isaac, nec Iacob occisi sunt, qui tamen fidei, & iustitiae meritis honorati, inter Patriarchas primi esse meruerunt. Non sunt lugendi fratres nostri accensione dominica de saeculo liberati, cum sciamus eos non amitti, sed praeiungi; & occasionem non esse dandam gentilibus, ut nos merito ac iure reprehendant, quod quos viuere apud Deum dicimus, ut extinctos ac perditos lugeamus: nihil enim prodest verbis praeferre virtutem & factis destruere veritatem: Quod ergo interim morimur, ad immortalitatem morte transgredimur, nec potest vita aeterna succedere, nisi hinc contigerit exire. Non est exitus iste sed transitus, & temporali itinere decurso, ad aeterna transcursum. Eius est in mundo diu velle manere, quem mundus oblectat, quem saeculum blandiens ac decipiens, illecebris terrenae voluptatis inuitat. Porro cum mundus oderit Christianum, quid amas eum qui te oderit, & non magis sequeris Christum, qui te diligit ac redemit?

De detestatione auaritia.

CAP. LXIX.

Author. In lib. vero de opere, & elemosynis contra auaritiam sic disputat.

Cyprianus. Nihil de diuina pietate impetrabit in precibus, qui ad preces pauperis non fuerit humanus: Unde scriptum est: *Beatus qui intelligit super egenum, & pauperem.* Quid ergo diuitijs tuis solus incubas? Quid in penam tam patrimonij pondus exaggeras, ut quo saeculo locupletior fueris, Deo pauperior fias? Erras, & falleris quisquis te in hoc saeculo diuitem credis. Redditus tuos diuide cum Domino, fructus tuos partire cum Christo. Sed forsitan multi sunt in domo liberi, & retardat te numerositas filiorum, quo minus largiter bonis operibus insistas: verum hoc ipso amplius operari debes, quo multorum pignorum pater es. Multorum enim delicta redimenda sunt, multorum purgandae conscientiae. Et sicut in vita corporali sustentanda, quo maior est eorum numerus, eo maior & sumptus: Sic & in vita spirituali maior debet esse operum impensa, quo maior est pignorum copia. Sic enim & Iob sacrificia numerosa pro suis

offerebat, quantusque erat in domo pignorum numerus, tantus dabatur Deo numerus hostiarum. Illi ergo assigna facultates tuas, quas haeredibus seruas, Ille sit liberis tuis tutor, & curator, ac contra omnes iniurias saeculares diuina maiestate protector. Patrimonium enim Deo creditum nec res publica eripit, nec fiscus inuadit, nec calumnia aliqua forensis euerit, sed in tuto haereditas ponitur, quae Deo custode seruatur. Hoc est ergo charis pignoribus in posterum providere, & futuris haeredibus paterna pietate consulere, Prauaricator itaque & proditor pater es, nisi filijs tuis fideliter consulas, nisi eis conseruandis religiosa pietate prospicias. Qui enim studeas terreno magis, quam caelesti patrimonio, filios tuos Diabolo magis commendare, quam Christo, his delinquis, & geminum crimen admittis, & quod non praeparas filijs tuis Dei Patris auxilium, & quod doces eos patrimonium plus amare, quam Christum. Esto potius eis pater talis, qualis Tobias fuit.

De Bono patientia.

CAP. LXX.

Author. Porro in libro de bono patientia patientiam sic commendat.

Cyprianus. Patientia virtus est nobis cum Deo communis. Quae autem gloria est similem Deo fieri, quanta felicitas habere in virtutibus quod diuinis laudibus possit aequari? Ille innocens, & iustus, imo innocentia, & iustitia inter facinorosos deputatur, & testimonijs falsis veritas premitur, iudicaturus iudicatur, & Dei sermo ad victimam tacens ducitur. Et cum ad Crucem eius confundantur sidera, contremiscat terra, turbentur elementa, ille non loquitur, nec mouetur, nec maiestatem suam profertur, sed omnia perseueranter tolerat, ut in eo plena, & perfecta patientia consummetur. Porro unusquisque cum nascitur & hospicio huius mundi excipitur, initium sumit a lachrymis: & cum adhuc omnium rerum ignarus sit, nihil aliud quam flere nouit. Prouidentia naturali lamentatur, mortalis vitae anxietates, & labores, & mundi procellas quas ingreditur, ploratu & gemitu in ipso exordio suo rudis anima testatur. Sudatur enim hic quam diu uiuitur, & laboratur. Nec sudantibus, & laborantibus possunt magis alia, quam patientiae subuenire solatia. Nec aliud magis iustos, & iniustos discernit, quam quod in aduersis per impatientiam blasphematur iniustus, & queritur, & patientia iustus probatur.

Denique patientia est, quae nos seruat Deo, & commendat, quae iram temperat, linguam refrinat, mentem gubernat, pacem custodit, disciplinam regit, potentiam diuitum coercet, inopiam pauperum refouet, facit humiles in prosperis, fortes in aduersis: docet delinquentibus cito ignoscere, & delinquentem diu, & multum rogare. Fundamenta fidei munis, incrementa spei prouehit, actum dirigit. Ceterum Charitas est vinculum fraternitatis, fundamentum pacis, & tenacitas & firmitas unitatis, quae & spe, & fide maior est, quae & opera & martyria praecedat, quae nobiscum semper aeterna permanebit.

De Zelo & Liore.

CAP. LXXI.

Author. Porro in lib. de Zelo, & Liore contra hoc malum solerter vigilare nos admonet, illudque vehementer aspernari, dicens.

Cyprianus. Excubandum est nobis, & omnibus viribus elaborandum, ut seuiantis inimici iaculis ex omni parte, qua feriri possumus, repugnemus. Nam circuit ille singulos nos, & tanquam hostis clausos obsidens,

Patrimonium
Deo creden-
dum.

Tob. 14.

Cyprianus a
Christo in
hoc libro in-
cipiens ex-
empla san-
ctorum dis-
currens, docet
quam sit uti-
lis patientia,
& necessaria
in uicis, &
maxime
Christianis,
qui diabolo
impugnante
plus quatun-
tur.Patientia
commendatio.

* 10470101.

Hic Cyprianus
latentes
inimici in
dian de
et multipli-
cem zeli ac
linoris per-
cien demon-
strat.

Inuidia sine
termino.

Inuidia vul-
nus occultum.

muros explorat, & tentat, an sit pars aliqua membrorum minus stabilis, & minus fida, cuius aditu ad interiora penetretur. Offert oculis formas, ut visu castitatem destruat, aures per canoram Musicam tentat, ut soni dulcioris auditu, Christianum vigorem soluat, & molliat. Linguam ad conuicium prouocat, manum iniurijs lateſcentibus ad petulantiam cædis instigat. Falsa ostentat, ut vera subripiat: ad debellandos Dei seruos semper inquietus, semper infestus. In pace subdoluſus, in persecutione violentus.

Qualis est animæ tinea in malum proprium bona conuertere aliena, illustrium prosperitate torqueri, aliorum gloriam, penam suam facere, & velut quosdam pectori suo carnifices admouere, qui se intestinis cruciatibus lacerent, & secreta cordis maleuolentiæ vngulis pulsent. Mala cætera terminum habent, & quicquid delinquitur delicti consummatione finitur: In adultero cessat facinus perpetrato stupro; in latrone quiescit scelus, homicidio admissio. Et impleta fallacia modum imponit falsario; zelus vero non habet terminum, sed est permanens iugiter malum, & sine fine peccatum, quantoque ille cui inuidetur meliore successu profecerit, tanto inuidus in maius incendium liuoris ignibus exardescit. Hinc vultus minax, tortus aspectus, in facie pallor, in labijs tremor, in dentibus stridor, verba rapida, & effrenata conuitia, manus ad cædis violentiam prompta, etiam si à gladio interim vacua, odio tamen furiosa mentis armata. Facilis cura est, ubi plaga perspicua est; Zeli etiam vulnera obstruſa, & occulta sunt, nec remedium curæ medentis admittunt, quæ se intra conscientiae latebras cæco dolore clauſerunt. Quicumque inuidus es, eis quos odisti infestus es; nullius magis, quam tuæ salutis inimicus est. Quicumque enim ille est quem zelo persequeris, subterfugere & vitare te poterit, tu vero te non potes fugere: vbi-que enim fugeris, aduersarius tuus tecum est; hostis semper in pectore tuo est, perniciēs intus clauſa est, inuitabili catenarum nexu ligatus es. Perſeuerans malum est hominem persequi ad Dei gratiam pertinentem; calamitas sine remedio est, odisse fœlicem.

Bonos igitur potius imitare, si ſectari potes, si ſectari non potes; collatere certè, & congratulare melioribus: Fac te illis: adunata dilectione participem, & fraternitatis vinculo coheredem.

Sit in manibus diuina lectio, in ſenſibus dominica cogitatio, oratio iugis omnino non ceſſet, ſalutaris operatio perſeneret, ut quotieſcunque inimicus acceſſerit, quoties adire tentauerit, clauſum aduerſum ſe pectus inueniat, & armatum.

De laude Martyrum.

CAP. LXXII.

Hic incitat
Cyprianus
fideles ad
amorem,
martyrij.

A Vbor. Cæterum in epistolis ſuis ad Martyres, & conſeſſores, ita loquitur.

Cyprianus. O quantum vos diuina dignatio honorauit, ut ex vobis iam pars martyrij in consummatione ad coronam præceſſerit, pars adhuc in carcere, clauſtris, & vinculis demoretur, ad meritorum titulos ampliores, tormentorum tarditate proficiens, habitura tot mercedes in cœleſtibus præmijs, quot nunc dies numerat in pœnis. Impoſuerunt compedes pedibus veſtris, & membra fœlicia ac Dei templa infamibus vinculis ligauerunt: ſed ornamenta ſunt iſta non vincula, nec pedes veſtros copulant ad infamiam, ſed clarificant ad coronam! O pedes fœliciter vincti, qui non à fabro ſed à Domino ſoluuntur, & itinere ſalutari ad Paradifum diriguntur! O pedes in ſeculo ad præſens ligati, ut ſint ſemper apud Deum liberi, & celeriter ad Chriſtum glorioſo itinere cuſuri! O martyres ſancti, quibus vos laudibus prædicem? quibus vocis præconijs exornem? Non ceſſiſtis ſupplicijs, ſed vobis potius ceſſerunt ſupplicia. Steriſtiſis voce, libera mente incorrupta, virtute

Complatio
martyrum.

diuina. Armis quidem ſecularibus nudi, ſed armis dei armati. Stererunt ſerui Dei torti torquentibus fortiores, & pulſantes ac laniantes vngulas, pulſata ac laniata membra vicerunt. Inexpugnabilem fidem ſuam ſuperare non potuit ſæuens diu plaga repetita, quamuis rupta compage viſcerum torquerentur in ſeruis Dei iam non membra, ſed vulnera: fluebat ſanguis, qui incendium perſecutorum extingueret, qui flammas, & ignes gehennæ glorioſo cruore ſopiret.

Inueſtio contra Blaſphemum, & Hiſtrionem.

CAP. LXXIII.

Idem. Sublatrantem te, & aduerſus Deum ore ſacrilego, & verbis impijs obſtrepentem frequenter Demetriane contempſeram, verecundius & melius exſtimans errantis imperitiam ſilentio ſpernere, quam loquendo dementis inſaniam prouocare. Nam & labor eſt irritus, & nullius effectus, offerre lumen cæco, ſermonem ſurdo, ſapientiam bruto. Hæc conſiderans ſape conticui, & impatientem patientia vici. Tacere tamen ultra non oportet, ne dum criminationes falſas contemnimus reſutare, videamur crimen approbare.

Idem ad Eucratium. Conſulendum me exſtimaviſti frater chariſſime de hiſtrione quodam, qui apud vos conſtitutus in eiſdem adhuc artis ſuæ dedecore perſeuerat. Et id quod male didicit cæteris quoque inſinuat, an talis debeat communicare vobiſcum; quod ego puto nec maieltati diuinæ nec euangelicæ congruere diſciplinæ, pudorem, & honorem Eccleſiæ tam turpi, & enormi contagione fœdare. Nam cum viri induere veſtem muliebrem in lege prohibebantur, & maledicti huiuſmodi iudicentur, quanto maioris eſt criminis non tantum muliebria indumenta accipere, ſed geſtus quoque turpes, & molles, & muliebres magiſterio impudice, artis exprimere? contra Dei institutionem docere quemadmodum maſculus frangatur in fornicam, & ſexus arte mutetur, & Diabolo diuinum plasma maculanti, per corrupti atque eneruati corporis delicta placeatur.

De Sancto Melanio Episcopo.

CAP. LXXIIII.

EX geſtis eius. Tempore Valeriani Imperatoris Melanij quidam de maiore Britannia oriundus Romanam venit, ut patriæ ſuæ tributum ſolueret, & Imperatori ſeruiret. Ibiſque ſicut mos erat cum ſocijs ſuis ad templum Martis ductus eſt, ut ſacrificaret: Audiens autem Stephanum Papam paucis Chriſtianis euangelium Chriſti prædicantem, verba eiſus attendit, & credit: Baptiſmum ab eo petijt, & accepit, & ab eo inſtructus, quicquid habebat vendidit, & pauperibus erogauit: quem præſatus Papa ſibi adhaerentem per omnes Eccleſiæ gradus uſque ad ſacerdotium promouit. Cumque ieiunijs, & vigilijs inſtaret, quadam die miſſam eo celebrante, viderunt ipſe, & Papa, Angelum Dei ſtantem ad dexteram altaris; qui peracta miſſa, dedit ei virgam paſtorales, quam manu tenebat, dicens: Accipe virgam ſub qua reges populū ciuitatis Rhotomagenſis, tibi enim illic præparatus eſt à Deo locus. Licet autem labor incognitæ viæ tibi oneroſus ſit, nequaquam tamen tibi timendum eſt, quoniam ſub umbra alarum ſuarum proteget te dominus Ieſus Chriſtus. Tunc accepta benedictione à Papa iter arripuit, & cum veniſſet Antiochodorum, virgam tenens quam ab Angelo acceperat, quendam bipenni vulneratum, cuius pes in duas partes diuiſus erat oratione facta, illico ſanauit. Denique Rhotomagum veniens, & miniſterium ſuum fideliter implens, multis virtutibus, & miraculis clarus, tandem quieuit in pace.

Hic

Huius festum recolitur 11. Calendas Nouembri.

Passio Sancti Prinati Episcopi.

CAP. LXXV.

EX *gestis eius.* Temporibus Valeriani, & Gallieni, seculente in Christianos persecutione, indignatio domini commota est contra Romanos, ita ut Barbaræ nationes ab Oriente, & Occidente aduersus Rem publicam prouerent, ut populos trucidarent. Tunc Alemanni cum Herode Rege suo transmissio Rheno Gallias petierunt, & in Ganalitane regionis excidio animos armæ conuerterunt. Tunc incolæ loci ad montem Gredonæ quasi ad præsidium confugerunt: cui regioni, vel ecclesiæ, Priuatus Episcopus præsidebat, qui cauernam sibi in montis cuiusdam supercilio fecit, in quo omni tempore stetit, nisi cum ad agenda solemnia procedebat. Ibiq; positus, licet Gredonensibus præsentia non adesset, oratione non deerat, & quos corpore consolari non poterat, spiritu confortabat.

Interea Barbaræ regionem vastantes, & ad Gredonensem montem confluunt, & quos oppugnatione capere non poterant, duobus annis conclusos tenuerunt, ut eos vel famis ingluuie vincerent. Igitur dum in hac intentione persistunt, fama detulit Episcopum regionis non esse cum clausis, sed intra receptaculum, quod sibi tempore pacis parauerat, commorari. Illico ad rapiendum eum conuolant, sperantes per eum totius populi animos continuo frangi, & ad illam conditionem sponte descendere, in qua vidissent episcopum retineri. Cumque vir sanctus à Barbaris per interpretem compellatus fuisset, comperissetque ad hoc se perniciose captum, ut suorum animos ad deditionis persuasionem moliret, respondit, nequaquam se hoc facturum, meliusque sibi esse quælibet subire discrimina, quam ad tale facinus præbere consensum. Tali itaque Barbari responsione permoti, statim eum fustibus cædunt, multisque actum verberibus ad vicum vsque perducunt credentes, vel post illata supplicia eius sententiam esse mutandam. At ipso in eadem voce persistente, illi sacrificia funesta cum ingenti honore obtulerunt, dicentes: aut quod Idolis immolaret, aut in tormentis deficeret. At ille: Melius est, inquit, mihi præsentis pœnas experiri, quam vobis, & Dæmonibus vestris stultissime humiliari. Cumque hæc & alia plura proclamaret, sic in eum cepit sauire Barbaries, ut maioribus flagris ardentioribusque flammis, & nouis pœnarum generibus excruciatu exanimis relinqueretur. Post hæc Barbari cum viderent se nihil posse proficere, ad Gredonem redierunt, ut ab inclusis pacem postularent, versaque vice rerum, præstiterunt obfessi, quod rogare debuerant. Plebs ergo egrediendi libertate concessa, illico ad episcopum congratulans vniuersa cucurrit: alij genibus eius aduoluti, alij ore proprio sancto corpori vlcera inflicta lambentes. At vero sanctus martyr Prinatus ex ipsa cruciatione quassatus, non multo post migravit ad Dominum. Et quia tunc tanta in Christianos persecutorum feruebat rabies, ut nec sanctorum cineribus parcerent, crypta in subterraneo facta est, in qua sanctum corpus cum honore collocatum est.

Huius passio celebratur 12. Calen. Septembris.

Passio Sanctæ Basillæ, & Prothi, & Hyacinthi.

CAP. LXXVI.

Author. Miro modo dissentient historiarum de his martyribus qui passi sunt sub Decio Imperatore: Nam Cornelius Papa sub eo legitur passus fuisse, & tamen idem legitur passus fuisse in gestis beatæ Eugeniz, Valeriano, & Gallieno Imperantibus qui utique

post Decium, & etiam post Gallum, & Volusianum leguntur Imperium suscepisse.

Orta est seditio de Christianis, quod Cyprianus Carthaginem euerteret, & Cornelius Romam; data est auctoritas ad Paternum consulem, ut Cyprianum occideret; Cornelius autem, quia à multis Romanis etiam illustribus fovebatur, erat in abditis. Tunc beata Eugenia videns Basillam ait: Reuelatum est mihi à Deo, quod te virginittis magnum premium expectat. At illa: Et mihi, inquit, reuelatum est à Deo quod martyrij duplicem coronam accipias. Vnam quam apud Alexandriam pro iustis laboribus acquisisti, aliam quam in effusione sanguinis acceptura es. Tunc Eugenia residentibus sanctis virginibus, multis sermonibus eas de castitate custodienda monuit, & ipsas stantes osculans Deo commendauit, & discessit.

Eodem die perrexit una ex ancillis Basillæ ad Pompeium sponsum suum dicens, quod Basilla ab Eugenia Christiana facta esset, ut ei non nuberet, & duos Eunuchos Prothum & Hyacinthum magicæ artis doctores, quibus Christiani committerentur, quasi dominos excoleret. Quibus ille auditis, vehementer iratus, peruenit ad cubiculum clausum, in quo Basilla cum Protho, & Hyacintho orationibus erat occupata. Cumque se intromitti peteret, audiuit à Basilla sibi esse mandatum, causam penitus non habeo te videnti. Illi enim, qui corpus integram mihi commendaui, fideliter conseruare disposui. Tunc ille vehementius furens prostravit se coram Imperatore dicens: Sacratissimi Principes, Romanis viris subuenite, & Deos novos, quos Eugenia de Ægypto veniens secum adduxit ab hac vrbe separate; Ecce Christiani coniugum separant gratiam, sponsantes sibi associant: Inuenti sunt Dij, qui homines nasci prohibeant. Tunc decreuit Gallienus ut aut sponsum suum Basilla reciperet, aut gladio puniretur: Eugeniæ quoque iusserunt, ut aut numinibus sacrificaret, aut crudeliter interiret. Conuenitur Basilla, ut recipiat sponsum suum, profiteretur se sponsum habere Christum Dei filium, Regem Regum; & quoniam ex regio genere erat, & publice adiri non poterat, intra domum suam gladio transfuerberata est: qua interfecta, tenentur Prothus, & Hyacinthus, & ad templum trahuntur: sed illis orationem facientibus simulachrum Iouis cui sacrificare compellebantur, cecidit ad pedes eorum, & ita comminutum est, ut ubi fuerit non compareret. Quod Nicetius Præfectus non diuinæ virtuti, sed magicæ arti tribuens, iussit eos decollari.

Passio Sanctæ Eugeniz Virginis.

CAP. LXXVII.

Qui etiam Eugenia ad se accersita, cepit ab ea de magicis artibus inquirere: At illa constanter ait: Polluceor tibi, quod ars nostra maior est, quam magica, nam Magister noster habet Patrem sine matre, & matrem sine patre, habet uxorem virginem, quæ filios ei quotidie creat, & in amore eius omnino perdurat. Audiens Præfectus stupefactus est, & ne ad Imperatorem veniret, quod eam libenter audiret, iussit eam ad templum Dianæ duci, & stans spiculator imminens dixit ei: Redime vitam tuam, & patrimonium tuum Eugenia, & Deæ Dianæ sacrificia. Tunc illa manus suas expandit, & orauit, ipsaque orante factus est tremotus in loco, & ita templi fundamenta cum Idolo subuersa sunt, ut nihil remaneret nisi ara sola, quæ erat ante ianuam templi, ad quam stabat Eugenia. Tunc fit concursus populi Romani, alij dicunt innocentem, alij Magam. Præfectus hæc nunciat Imperatori, qui iubet eam saxo alligatam in Tiberim præcipitari. Statimque saxum diruptum est, & beata Eugenia super sedens ita fluuiali aqua ferebatur, ut omnibus appareret fidelibus illum esse cum ea in flumine ne aborberetur, qui cum Petro fuit in mari ne mergeretur.

*Nequiam ancillæ prodit
S. Basillam.**Basilla nec
ad colloquen-
dum admittit
Sponsum
Pompeium.**Vide calum-
niam Pom-
pi aduersus
Christianos.**Prothus &
Hyacinthus
decollantur.**Ducitur ad
templū Dia-
næ sacrifici-
care.
Sancta Eu-
genia preci-
bus euerit
templū Dia-
næ.*

In fornace
manet illa sa.Christus ei
apparet.Capite caedi-
tur.Apparet ma-
tri sua splen-
dido habitu.Consentiant
hisce actis ea
qua a surio
adferuntur
25. die Dec.Sanctus Pon-
tius in equ-
leo suspendi-
tur.Vrsi in eum
missi nihil
ei nocent.

Iterum inde sublata, in thermarum fornacibus mittitur: quæ sic statim extinctæ sunt, ut & thermarum calor refrigeraret, & omnia incendia lignorum adhibita ad nihilum devenirent. Post hæc missa in custodiam tenebrosam per viginti dies iubetur, nec cibum accipere, nec lucem videre. At ibi quotidie tantus abundat splendor, ut dum locus post viginti dies apertus fuisset, inueniretur beata Eugenia, quasi lumen aliquod radiaret: Saluator etiam ei apparuit, de cuius manu panem niuei candoris accepit, qui & dixit ei: *Ego sum quem tota mentis affectione dilexisti, eodem die te in caelestibus recipiam, quo ego ad terras descendi.* Ipsa ergo die Natalis Domini missus est spiculator, qui eam in custodia percuteret, cuius corpus à Christianis sublatum, positum est non longe ab vrbe in proprio prædio, ubi multorum corpora sanctorum ipsa sepelierat. Claudia vero mater eius dum ad eius sepulchrum fletet, apparuit ei vigilanti in medio noctis silentio, induta veste auro texta, cum multitudine virginum, dixitque ei: *Gaude mater, quia & me perduxit Christus in exaltatione sanctorum. & Patrem mentem collocavit in numero Patriarcharum, & te die dominica suscipiet.* Hæc ea loquente facta est subito claritas immensa, & humanis oculis intollerabilis, & Angeli transeuntes hymnum Deo dicebant. Hoc solum intelligebat, quod Nomen Iesu Christi, & Spiritus sancti ipsis laudibus personabant. Cumque domum veniens filios suos instruxisset, die dominica mysterijs sanctis celebratis in oratione posita emisit spiritum: quam filij iuxta sortem suam sepelientes in timore Dei perfecti multos paganorum converterunt, & tandem ad æterna gaudia migrauerunt.

Passio sancti Pontij Martyris.

CAP. LXXVIII.

Ex gestis eius. Denique Valeriano, & Gallieno imperantibus & Christianos persequentibus, beatus Pontius fines Italiæ transiens, urbem sub iugo Alpium procul sitam petijt nomine Cimelam, ubi sedens Claudius pro tribunali iussit eum adduci, dixitque ei. Tu es Pontius, qui urbem Romam nescio per quam seditionem perturbasti. Insuper & piorum principum mentes abalienasti. Qui respondit: Neminem turbavi, neque subverti, sed ab errore Dæmonum ad Deum converti. Cumque non posset ad sacrificandum adduci, Præses iussit omnia tormentorum genera præparari, & ait: In equuleo aptatus distendatur, ut omnia tormenta per membra eius decurrant, & tunc videamus si Deus eius eruet eum de manu mea. Cumque equuleo aptaretur, beatus Pontius dixit: Licet incredulitas tua impossibilem Deum nostrum dixeris, ego tamen in nomine domini mei Iesu Christi credo, ut pœnæ tuæ ad nihilum redactæ nullum corpori meo dolorem intendant. Cumque equuleo tenderetur, & ministri vectibus impositis cochleam retornearent cum magno sonitu equuleus confractus est, ita ut in pulverem redactus non compareret: & exanimis repentino fulgure, qui ibi aderant, redderetur. Sanctus vero Pontius lætus, & interritus ait: Vel nunc incredule disce: quia Deus noster potens est pios de tentatione eripere, vos autem iniquos in die iudicii igni perpetuo deputare. Tunc Præsides conturbato, dixit Anabius affessor: Sapientissime virorum aduentantibus nobis adducti sunt duo vrsi à Dalmatiæ montibus miræ magnitudinis, præcipe præparari Amphitheatrum, ut ab eis devoratus non habeat sepulturam. Iussu Præsidis præparatur Amphitheatrum, & beatus Pontius in arena deponitur: Statim egressi duo venatores cum taureis, & neruicis, secundum consuetudinem cum steterint in arena, & sancto Dei prouocassent vrsos, illi exeuntes de caueis singuli vtriusque venatores arripuerunt, & ita eos discerperunt, ut penitus, qui fuissent, non compareret. Tunc venientes ad sanctum Pontium non ausi fuerunt propius accedere, aut pedes martyris osculari propter paganorum cruorem, sed paulo longius procumbentes

nihil sancto martyri permissi sunt læsionis inferre. Tunc clamor populi in cælum tollitur, gentiles omnes clamabant: *Vnus est Deus Christianorum, quem Pontius colit.*

Consummatio agonis eiusdem.

CAP. LXXIX.

Efferatus igitur Præses rabida voce clamare cepit, ut copiam lignorum, & omne genus fomitis afferrent, iussitque Dei sanctum manibus pedibusque vinciri catenis, & in media arena statui, multitudinem lignorum in circuitu eius extrui ignemque supponi. Quod cum factum fuisset, ignis gyrans flammis in sublimem arenam atque torquens, plusquam fastigium elisit Amphitheatri; consumptisque omnibus, quæ pabulo ignis fuerant præparata; ita sanctus Dei ab omni ardore apparuit illæsus, ut nec saltem fimbriam vestimenti eius læderet. Tandemque præses victus atque confusus ait: Nunquid omnia genera tormentorum superasti? & ideo gloriaris nunc ut reliqua euadas tormenta: ecce proximum venerabile Apollinis templum, accede, & sacrificia. Beatus Pontius dixit: *Sacrificio ego corpus meum domino meo Iesu Christo, quod hactenus à pollutione Idolorum immaculatum custodivi: Nam vobis, & Principibus vestris cito superueniet ultio divina, quia iniuste persequimini servos Christi.* Tunc videns Præses eius constantiam, decretum dedit dicens: Ducite eum, & in saxo, quod riuulo imminet, decollate, corpusque eius deorsum mittite: quod & factum est. Nec multum post completus est sermo, quem sanctus Pontius prædixerat: Valerianus scilicet Imperator in captiuitatem ductus à Sapore Rege Persarum, non gladio sed ludibrio omnibus diebus vitæ suæ, merita pro factis percepit, ita ut quotiescunque rex Sapor equum conscendere vellet, non manibus eius sed incuruato dorso, & in cervice eius posito pede, equo membra locaret. Gallienus vero cum Mediolanum intrare vellet, à militibus suis comprehensus gladijs effossus. Claudius autem Præses, & Anabius affessor eadem hora, qua sanctus Pontius decollatus est, arrepti à Dæmonibus suffocabantur. Nam Claudius linguam sibi morsibus minutatim incidit. Anabij vero oculi è suis concavis vi doloris euulsi pellibus tenuissimis per ora pendebant. Sicque factum est, ut in momento temporis ambo expirarent.

Huius autem martyris passio celebratur pridie idus maij.

De Gallieno Imperatore, & Gregorio Pontico,
& scriptis eius.

CAP. LXXX.

Eusebius 7. libro cap. 15. Gallienus autem Valeriani filius postquam rerum summam solus obtinuit, lenius, & moderatius erga nostros agere instituit: datisque decretis inhiberi supplicia, persecutionesque cessare, & quo quisque putat more, exorare quod diuinum est, sinit.

Per idem tempus cum Romano adhuc sacerdotio Xistus præfesset & apud Antiochiam Demetrianus, Firmilianusque adhuc Cæsareæ Cappadociæ superesset, Pontice ecclesiæ Gregorius (qui prius Theodorus dictus est) ex Origenis discipulis cum fratre Athenodoro suscepit gubernandas.

Hieronymus de illustribus viris. Theodorus, qui postea Gregorius appellatus est, Neocæsareæ Ponti episcopus, admodum adolescens, ob studia græcarum & latinarum litterarum de Cappadocia Berytum, & inde Cæsaream Palestinæ transijt, iuncto sibi fratre Athenodoro. Quorum cum egregiam indolem vidisset Origenes, cohortatus est eos ad philosophiam, in qua paulatim Christi fidem subintroducens, sui quoque sectatores reddidit.

Quin-

Quinquennio itaque eruditi ab eo, remittuntur ad matrem; quibus Theodorus proficiscens * Panageticon Eucharistias scripsit Origeni, & conuocata grandi frequentia, ipso quoque Origene præsente recitauit, qui usque hodie extat. Scripsit * *metaphrasin* Ecclesiastes breuem quidem, sed valde utilem, & aliarum huius vulgo feruntur epistolæ, sed præcipue signa & miracula quæ iam Episcopus cum multa Ecclesiarum gloria perpetravit.

De stagno quod orando siccat.

C A P. LXXXI.

Est ubi supra cap. 25. Stagnum quoddam erat in Ponti regionibus situm, piscibus copiosum, ex quorum captura prædiuites redditus Dominis suis præstabantur. Ista possessio duobus fratribus sorte hæreditatis obuenerat: sed pecuniæ cupiditas (quæ penè omnium corda mortalium superat) etiam fraternam necessitudinem violauit. Coibatur à fratribus tempore captationis non tam ad capiendos pisces, quam ad homines decipiendos, hominum cædes ac bella mouebantur, humanus sanguis pro piscibus fundebatur. Sed Dei providentia aliquando affuit auxilium, aduentus scilicet Gregorij: vidit prælia & mortes virorum, furentesque germanos; quid causæ existeret, pro qua in exitum sui luorumque fratres accenderentur, inquit; nullam nisi capturam piscium reperit. Tunc ille cum pro honore aduentus sui utraque partes paululum siluissent, nolite, (inquit) ô filii rationales animas pro mutis animantibus violare, fraternam pacem quæritis cupiditate dissolvere. Deileges, & naturæ pariter iura temerare; sed vna mecum ad horam stagni exitialis accedite. Ego iam vos per virtutem Domini omni certamine cruentæ contentioni absoluam. Et cum hæc dixisset, in conspectu omnium virgam quam tenebat in manu ad primas litoris vndas defixit, & ipse positis genibus, palmas tetendit ad cælum, atque excelsis supplicat Deo, simul ut ille orando finem fecit, statim sese vnda subducens, & cursu velociori refugiens, à conspectu superno iussa discedere, abyssis suis redditur, & arentem campum germanis tam concordibus dereliquit, sed & in hodiernum frugum ferax esse dicitur solum, quod ante fuerat narium ferax.

De ceteris eiusdem miraculis.

C A P. LXXXII.

Memoratur etiam aliud illustrius ab eo, & diuinius factum. In quodam loco ruris angusti, cum res posceret Ecclesiam constitui, rupes, quædam vicini montis ex parte orientis obiecta, ex alia vero præterfluens fluuius, spatium quantum Ecclesiæ sufficeret, denegabat. Et cum alius omnino non esset locus, omnesque mestitiam agerent, quod solum ad construendam Ecclesiam, non haberent, ille fide plenus, pernoctasse in oratione dicitur & Dominum Iesum promissionis suæ admonuisse fideliter, qui dixit. *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis monti huic tolle te, & mitte te in mare, & fiet vique.* Cumque hoc plena fide & deuotione deposceret, ad lucem coeuntibus populis inuenta est rupis importuna secessisse tantum, quantum spacij ad condendam querebatur Ecclesiam. Traduntur eius & quam plurima alia miracula.

Hæc ubi supra. Idem Gregorius, cum per alpes aliquando transiret, necessitate nimium coactus ad fanum diærit Apollinis, ibique pernoctat. Quo mane recedente, recessit & Dæmon. Poscitur Dæmon dare responsa, sicut prius, obmutescit, consulitur à sacerdote, opponit titulum aduentus Gregorij, mox Sacerdos occupat viam, perueniensque ad Gregorium querelam expulsi naminis exponit, quæstumque amissum deplorat. At ille scribit epistolam in hæc verba.

GREGORIUS APOLLINI.

Permitto tibi redire ad locum tuum, & agere quæ consueuisti.

Hanc sacerdos ad fanum fert epistolam, ponitque iuxta simulacrum. Adest iterum Dæmon, iterum dat responsa. Tunc Sacerdos in semetipsum conuersus ait: Quomodo non multo melior est Gregorius isto Apolline cuius obtemperat iussis. Et descendens eadem hora ad Gregorium referensque epistolam rem ordine pandit, ut se offerat Deo, rogat. Tunc relicta gentilitate factus ab eo Cathecumenus cum se castissimæ vitæ & abstinentissimæ mancipasset, etiam baptismum consequitur. Et in tantum virtute fidei profecit, quod beati Gregorij successor in episcopatu efficitur.

De quibusdam alijs sub præfatis Imperatoribus passis, & sine illorum.

C A P. LXXXIII.

Author. Præter hos martyres quorum gesta supra posuimus, passi sunt etiam plures alij sub Valeriano, & Gallieno, de quibus in martyrologio ita scriptum est.

Idibus Ianuarij Romæ via Lanicana, coronæ militum 40. quas sub Gallieno imperatore pro confessione fidei percipere meruerunt.

Item 6. nonas Martij, Romæ via Latina sanctorum martyrum Louini & Basilei, qui passi sunt sub Valeriano & Gallieno imperatoribus.

Item 5. Kal. Aprilis in Cæsarea Palestina, sanctorum martyrum Prisci, Malehi, & Alexandri, qui in persecutione Valeriani diuino fidei calore succensi, ultro iudicem adeuntes, de seuitia in piorum sanguinem obiurgant: quos ille continuo pro Christi nomine bestiis tradidit deuorandos.

Item pridie idus Aprilis, sancti Zenonis episcopi, qui inter procillas persecutionis Veronensem urbem mirabiliter rexit, ac tempore Gallieni martyrio coronatus est.

Item 3. Kal. Maij, in Numidia apud Cirtham natalis sanctorum martyrum Agappij & Secundini episcoporum, qui persecutione Valeriani post longum exilium ad præfatam urbem, in qua tunc maxime gentilium rabies ad tentandam iustorum fidem inhiabat, ex illustri sacerdotio effecti sunt martyres gloriosi. Passi sunt etiam in eorum collegio Amilianus miles, Tertulla & Antonia sacræ virgines, & quædam mulier cum suis geminis.

Item 3. Kal. Augusti apud Africam, ciuitatem Lucernariam sanctarum virginum Maximæ, Donatillæ, & Secundæ: quæ persecutione Gallieni aceto & felle primum potatæ, deinde plagis acerrimis cæcæ, & equulei extensione cruciatæ, postmodum craticulis exustæ, nec non, & ad bestias projectæ, sed ab his intactæ, nouissime gladio iugulatæ sunt.

Item nono Kal. Septembris apud Carthaginem trecentorum martyrum, qui passi sunt tempore Valeriani & Gallieni, qui cum post supplicia sibi illata Christum Dei filium Deum faterentur, in clibanum calcis accensum demersi sunt: ex quo etiam candidatus ille exercitus beatorum, *Missa candida* meruit nuncupari.

Hugo ubi supra. Porro Valerianus ad extremum, Dei præsidio destitutus (ut dictum est) à Rege Persarum Sapore captus, ignominiosa apud eum seruitute conuenit, & donec vixit hanc infamis officij pœnam semper tulit, ut acclius humi Regem ascensurum in equum non manu, sed dorso attolleret. At Gallienus tam claro Dei terribus iudicio, postquam rerum summam solus obtinuit, leuius ac moderatius agere cœpit, & pacem ecclesijs condonauit. Statim ira Dei in misericordiam versa est, & Amilianus tyrannus apud Maguntiam, cum res nouas moliretur, occisus est. Marius quoque qui in Galliis post mortem posthumi inuaserat imperium, continuo occisus est. Denique Gallienus Imperator,

Sacerdos Apollinis ad Christum conuertitur.

Quod autem tam hi, quæ plerique alij martyres passi habentur sub Gallieno Imperatore, non ita quis accipiat, ut existimet aliquam ab eo esse excusationem, nam ut Origenes scribit, parente Valeriano ab hostibus capto, pacem ecclesiæ reddidit, sed quod passi sub illo dicantur, id quid præter sententiam principis accidit ut etiam factum videmus sub alijs Imperatoribus.

Legi Trebel. in Gallieno. Visione hinc profecto dignus erat ut qui Christianam religionem toties pedibus proculcauerat: Tandem iussus est excoari, faloq, condari, ut testatur Constantinus Magnus in quadam oratione ad S. Co. & c. 24. apud Euseb.

tator, Claudio succedente, defunctus est. Regnavit autem cum Valeriano annis 7. & solus 7. annis. Vixit autem annis 50.

De obitu sancti Dionysij Alexandrini, & ambiguitate historiarum.

CAP. LXXXIV.

A pud Alexandriam 12. anno imperij Gallieni Dionysius Patrum nobilissimus, cuius supra meminimus, quieuit in pace.

Author. De hoc superius multa dicta sunt. Hic ut legitur in lib. 3. de baptismo, quem ad Philomenem vrbis Romae Presbyterum scripsit, de seipso ait: Ego, inquit, & tractatus haereticorum lego, & traditiones eorum persecutor, etiam videar ad horam verbis eorum polui, sed mihi multum confert hoc ipsum, quod & ex ipsorum verbis arguere eos possum. Denique cum aliquis ex fratribus cum Presbyteris prohiberet me, ne haeretica locutione tanquam exni alicuius foetore polluerer, mihi visio quaedam à Deo ostensa est, quae me confirmaret, & sermo factus est mihi: Lege omnia quaecumque in manus venerint, quia probare potes, & discernere singula, quandoquidem ex initio hoc tibi fuit causa credendi.

Hec ille Dionysius.

Porro quod de beato Cornelio superius diximus, hoc idem de beato Sixto Papa, & de beato Laurentio eius Archidiacono, & de quibusdam alijs non sine causa miramur. Nam legitur in chronicis beatum Sixtum temporibus Gallieni Papatum suscepisse, qui tamen in gestis suis legitur sub Decio passum fuisse. Verum Gallienus ipse videtur & Decius alio nomine vocatum fuisse. Nam beatus Cyprianus legitur passum fuisse sub Valeriano, & Gallieno, quem dicit tamen Hieronymus passum fuisse sub Decio. Ceterum quod praefati martyres leguntur passi sub Decio, & Valeriano, non est intelligendum de Valeriano Imperatore, qui iam forte regno priuatus erat, sed de Valeriano Praefide.

De crudelitate Decij in sanctos.

CAP. LXXXV.

Persecutio hac sub Decio & Valeriano cum sub iisdem editis, continua sit, licet inter Decium & Valerianum aliquod pacis fuerit interstitium, pro una eademque censeatur teste Baron. ad annum 253. lege Euseb. lib. 6.

Inuicta martyris virginitas.

Hieronymus in libro de vita Pauli primi Eremitae. Decius itaque martyrum persecutor, testante Cypriano, qui sub eo passus est, volentes mori non permittebat occidi. Perseuerantem igitur in fide martyrem, & inter equuleum laminasque victorem, iussit melle perungi, & sub ardentissimo sole ligatis post tergum manibus resupinari, ut scilicet muscarum aculeis cederet, qui ignitas sartagine ante superasset. Alium iuuenili aetate florentem, in amantissimos hortulos praecipit adduci, ibique inter candentia lilia & rubentes rosas, cum leui iuxta murmure serperet riuus, & molli sibilo arborum folia ventus stringeret, super extructum plumis lectulum resupinari iussit, & ne inde se posset excutere, blandis sericorum nexibus retentum relinqui, quod cum recedentibus cunctis, meretrix speciosa venisset, cepit delicatis stringere colla complexibus, & quod dictu quoque scelus est, attrectare virilia manibus, ut corpore in libidinem commisso se victrix impudica superiaceret. Quid ageret miles Christi, quo se verteret, nesciebat, quem tormenta non vicerant, superabat voluptas. Tandem caelitus inspiratus, praescisam mordicis linguam, in osculantis se faciem expuit, & sic libidinis sensum succedens doloris magnitudo calcavit.

De Paulo Eremita, & itinere Antonij ad eum.

CAP. LXXXVI.

Eo tempore Paulus primus Eremita annorum quindecim, dum persecutionis detoneret procella, ad montium desertum confugiens, reperit saxum montem, ad cuius radices erat grandis spelunca, quae lapide claudebatur. Quo remoto (ut est cupiditas hominum occulta cognoscere) animaduertit intrus grande vestibulum, quod aperto desuper caelo, patulis diffusa ramis vetus palma contexerat, fontem lucidissimum ostendens, cuius tantummodo riuum foras erumpentem statim eadem quae genuerat terra sorbebat. Erant praeterea per exesum montem pauca habitacula, in quibus erant scabrae, incudes, mallei, quibus pecuniae designari videbantur. Hunc locum Aegyptiorum literae ferunt furtiuam fuisse monetae officinam, eo tempore quo Cleopatrae iunctus est Antonius. Quo adamat omni ibidem in solitudine & oratione duxit aetatem, cibumque & vestimentum sibi palma praebebat. Cumque iam 113. annorum esset, & beatus Antonius in alia solitudine nonagenarius moraretur, cogitare cepit Antonius nullum ultra se monachum in eremo confedissee; at illi de nocte quiescenti reuelatum est esse alium interiorius multo meliorem se, ad quem visendum deberet properare. Cui diluculo confurgens, artus baculo regente sustentans, capere quo nesciebat, dicens: Credo in Deo meo quod seruum suum, quem mihi promissit, ostendet. Interea conspiciatur hominem equo mixtum, quem centaurum vocant. Quo viso signo crucis se armavit. Qua, inquit, parte hic seruus Dei habitat. At ille barbarum nescio quid frendens, & frangens potius verba, quam proloquens, inter horrentia ora fetis blandum quaesivit alloquium; & cum dexterae manus protensione cupitum indicat iter, ac sic per patentes campos volucris instar se mittens in fugam, ex oculis mirantis euauit. Nec mora inter saxosam conuallem grandem homunculum videt, aduncis naribus, fronte cornibus asperata, cuius extrema pars corporis in caprarum pedes definebat. Ad hoc attonitus Antonius spectaculum, scutum fidei & loricae spei quasi bonus praetor arripuit, & nihilominus praedictum animal palmarum fructus eidem ad viaticum quasi pacis obsequia offerebat. Quo viso gradum pressit Antonius, & quis esset interrogans, hoc ab eo responsum accepit: Mortalis ego sum, & vnus ex accolis eremi, quos vario errore delusa gentilitas: Faunos, Satyrosque, & incubos colit; legatione fungor gregis mei, precamur ut pro nobis communem omnium Deum deprecetur, quem olim pro salutem mundi venisse cognouimus, & in omnem terram exiuit sonus eius. Haec eo loquente, longaeus viator vberim faciem lachrymis rigabat, & baculo percutiens humum dicebat: Vae tibi Alexandria quae pro Deo portenta veneraris. Vae tibi ciuitas meretrix, inquam totius orbis Daemonia confuxere. Quid nunc dicturi estis, cum bestiae Christum loquantur? Necdum verba compleuerat, & quasi pennigero volatu petulcum animal aufugit. Hoc ne cuiquam ad incredulitatem scrupulum moueat, sub Rege Constantino vniuerso mundo teste defenditur. Nam Alexandriam istiusmodi homo viuus perductus magnum spectaculum populo praebuit: & postea cadauer exanime, ne calore aestatis dissiparetur, sale infuso Antiochiam ut ab Imperatore videretur, allatum est. Antonius autem captam regionem pergebat, ferarumque tanta vestigia intuens, quo se verteret, quid ageret, nesciebat.

Qualiter inuenit eum Antonius.

CAP. LXXXVII.

Igitur altera die diluculo procul intuetur Lupam
tis ardoribus anhelantem, irrepere ad radices mon-
tis, quam secutus oculis, & iuxta speluncam cum fera
abijisset, accedens cepit introspicere. Et ingressus calli-
dus explorator, atque paululum progrediens, sapius-
que subsistens, sonum auræ captabat. Tandem per te-
træ noctis horrorem procul lumen intuens, dum audi-
dius properabat, offenso pede in lapidem concitavit
strepitum: Post cuius sonitum beatus Paulus ostium
patens siccauit. Antonius vero præ foribus corruens vs-
que post meridiem, aditum precabatur, dicens: Quis
tu, & unde & cur venerim nosti. Scio me non mer-
iti conspectum tuum; tamen nisi videro non recedam.
Qui bestias fuscipis, cur hominem repellis? Quasiui, &
inueni, pulso, vt aperiatur mihi, alioquin hic moriar
ante postes tuos, certe sepelies, vel cadauer meum. Cui
Paulus: Nemo cum lachrymis calumniâ facit, & mina-
ris si non recipiam te, cum moriturus adueneris. Et
sic aridens Paulus, patefecit ingressum. Et tunc
proprijs se salutauere nominibus, & simul Deo gratias
retulere.

Cumque fermocinarentur suspiciunt alitem corum
ramo arboris confestim, qui inde leniter subuolans, pa-
nem integrum ante admirantium ora deposuit. Eia in-
quit Paulus, Dominus nobis prandium misit, 60.
iam anni sunt ex quo dimidij semper panis fragmen ac-
cipio: verum ad aduentum tuum militibus tuis Chri-
stus duplicauit annonam. Qui gratias agentes super vi-
trei fontis marginem confederunt. Hic vero quis fran-
geret panem oborta contentio, penè diem duxit in ves-
perum; Paulus more coquebat hospitis, Antonius vero
iure repellebat ætatis. Tandem consilium fuit inter eos,
vt apprehenso è regione panè, dum ad se quisque nite-
retur, pars sua remaneret in manibus. Dehinc paulu-
lum aquæ portio proni in fonte ore libauerunt, &
immolantes Deo sacrificium laudis noctem vigilijs
transigere.

De dormitione Pauli, & eius sepultura.

CAP. LXXXVIII.

DE hinc alia die dixit Paulus ad Antonium. Olim
te conseruum mihi promiserat Deus, sed quia
tam tempus dormitionis meæ aduenit, tu missus es à
Deo qui humo corpusculum tegas. Quamobrem per-
ge quæso, & pallium quod tibi Athanasius episcopus
dedit, affer ad obuoluendum corpusculum meum. Hoc
autem rogauit vt Antonio recedenti mæror suæ mortis
leuaretur. Quo audito Antonius flens, & gemmens
stupefactus, quod de Athanasio, & de pallio eius audie-
rat, quasi Christum in Paulo videns, vltra nihil respon-
dit, sed cum silentio lachrymans, deosculatis manibus,
& pedibus eius, ad monasterium suum reuersus est.
Cumque duo discipuli occurrissent dicentes: Vbi mo-
ratus es pater? Respondit: Væ mihi peccatori quia fal-
sum nomen monachi fero: vidi Heliam, vidi Ioannem
in deserto, & vere Paulum in paradiso, ac sic ore com-
presso, & manu verberans pectus, è cella pallium pro-
tulit, & nec modicum cibi sumens egrediebatur. Ti-
mebat enim ne se absente, spiritum redderet, quod &
fecit viditque alia die inter Angelorum cæteras ani-
mam Pauli candore niueo fulgentem in sublime con-
scendere, & statim in faciem procidens, sabulum capiti
supericiebat plorans, & vlulans aiebat. Cur me inquit
Paulè dimittis? Cur abis insalutatus? Tam tarde notus,
tam cito recedis? Hoc dicto residuum viæ ad instar aus
peruolauit: & introgressus speluncam, vidit cadauer exa-
nime genibus complicatis, erecta ceruice, extensis in
altum manibus, & tunc primum eum viuere credens

pariter orabat. Postquam vero nulla (vt solebat) sus-
piria precantis audiuit, in flebile osculum ruens, intel-
lexit, quod etiam cadauer Sancti, Deum cui omnia vi-
uunt, officio gestus precaretur. Itaque obnoluto cor-
pore, psalmis quoque ex Christiana traditione cantatis,
contristabatur, quia sarcolum quo terram foderet, non
habebat, dicens: Si ad monasterium redeam tridui iter
est: si hic maneam, nihil vltra proficiam: moriar ergo, vt
dignum est. Et ecce duo Leones ex interiori parte ere-
mi currentes volantibus per colla iubis ferebantur, qui
directo cursu ad cadauer beati senis ferebantur. Ad-
lantibusque caudis, circa pedes eius accubuerunt, fremitu
ingenti rugientes; prorsus vt intelligeres eos plangere
quomodo poterant. Deinde ceperunt procul humum
pedibus scalpere, arenamque certatim egerentes, vnus
hominis capacem locum effodere. Et statim quasi mer-
cedem pro opere postulaturi cum motu aurium, ceruice
deiecta, ad Antonium pertexerunt, manus, & pedes
eius lingentes, ita vt ille animaduertere benedictionem
à se eos deprecari. Nec mora & in laude Dei effusus, cui
muta seruirent animalia; ait: Domine Deus sine cuius nu-
tu, nec folium arboris, nec vnus passerum ad terram cadit, da
illis, sicut tu fecis. Et manu annuens eis vt abirent impera-
uit: & deposito corpore in fossam desuper humum con-
gregans, tumulum ex more composuit. Altera autem die
tanquam pius hæres tunicam eius sibi vendicauit, quam
ipse sibi in sportarum modum de palmæ folijs subte-
xerat, & sic ad monasterium reuersus, discipulis ex or-
dine cuncta replicauit: diebusque solennibus Paschæ
vel Pentecostes semper tunica Pauli vestitus est.

Passio Sancti Polychronij episcopi.

CAP. LXXXIX.

Ex gestis eius. Ortaque tempestate sub Decio, mul-
ti Christianorum necati sunt: inter quos inuentus
ab eo in Babylonia episcopus nomine Polychronius,
cum sacrificare nollet, reclusus est cum clero suo in cu-
stodia. Deinde iussit eum Decius sibi præsentari, & ait,
Tu es Polichronius sacrilegus, qui neque Deos colis,
neque præcepta principum custodis. Qui non respon-
dit ei: Dixitque Decius ad clerum eius: Obmutuit prin-
ceps vester. Respondit Parmenius presbyter: Non ob-
mutuit Pater noster, sed præcepto Domini Iesu Chri-
sti æterni creatoris vitur, vt non polluat os sanctum,
quod à creatore purificatum est; quia sic præcepit Do-
minus Apostolis: Ne miseritis margaritas vestras ante por-
cos. Iustumne tibi videtur, vt quod semel purificatum
est, stercore coinquinetur? Decius ait: Ergo nos ster-
cora sumus? Tunc iratus linguam ei iussit præscidi. Quo
facto ille clamare cepit: Beatæ pater Polychroni ora
pro me, quia video in te spiritum regnantem, & os san-
ctum tuum signantem, & mihi fauam mellis in ore di-
stillantem. Cumque iterum Polychronius à Decio sa-
crificare monitus, non responderet, iratus, Decius ius-
sit os eius lapidibus cædi. Qui dum cæderetur, mani-
bus extensis, oculis ad cælum intentis, emisit spiritum
13. Kal. Martij. Eadem nocte dimisit Decius corpus
eius ante templum, & ambulauit in ciuitatem Cordu-
bam: venerunt autem duo subreguli Abdon, & Sennen
qui erant occulte Christiani, & rapuerunt corpus eius,
& sepelierunt ante muros portæ Babyloniæ.

Passio Sancti Parmenij presbyteri.

CAP. XC.

I visu vero Decij cum presbyteri, & diaconi vincli
catenis secum ducerentur, cadebant vincula de ma-
nibus, & collis eorum: Veniens autem Decius in ciui-
tatem Cordubam, iussit eos cū furore sibi præsentari:
quos cum sacrificare moneret Parmenius presbyter cla-
mare cepit: O miser, huic manufacto simulachro nos
compellis humiliari, deberes potius humiliari Christo

*Sepultura S.
Pauli mira-
culo curata.**Simile leonæ
obsequium
habet in vita
S. Onuphrij.**Matth. 10.**Diet sole-
nis Pascha
& Penteco-
stes etiam tē-
pora Antonij.**Hæc eua-
ngelia habent
ante vi-
tam S. Lau-
rentij apud
Syrinm.**Parmenij
Presbyter.**Matth. 7.**Loquitur præ-
scisa lingua.**Polychronius
reddidit spiri-
tum.*** male legi-
tur in qui-
busdam ma-
nuscrip. cor-
dula, cum
cordula non
in Peride,
sed Cappa-
docia provin-
cia à Geo-
graphis po-
nuntur.*

omnium

Sine lingua,
crebro loqui-
tur.Capite cadi-
tur cum so-
ciji.Narrantur
etiam & ho-
rum res ge-
stae in praesentia
historia
martyrij
Sancti Lau-
rentij apud
Syrum.Iesus Chri-
stus Chri-
stianis om-
nibus divi-
tia sunt.Feliciter
abouit & cor-
pore.Decius secū
adducit Ro-
mam, Abdon
& Sennen.
Sixtus Papa
cum clero in
carcerem in-
cluditur.Abdon &
Sennen fera
mansuecunt.Gladio tru-
cidantur.Sixtus Papa
cum socij
praesentatur
Decio.

omnium creatori. Tūc Decius iussit omnes in equuleo suspendi, qui cum attraherentur in vijs, gratias agebant dicentes Parmenio vt oraret pro eis. Qui respondit: Deus det vobis consolationem Spiritus sancti. Tunc Decius iratus dixit. Hoc argumento hominem sine lingua loqui magica ars cognoscitur esse, respondit Parmenius dicens: Dominus noster Iesus Christus, qui mutum loquentem fecit, ipse mihi peccatori dedit sine lingua loqui. Eadem hora iussit eos Decius ignibus vri: Qui dum incenderentur, audita est vox de caelo: Venite ad me omnes humiles corde. Sed hoc Decius arti magicæ attribuens, iussit laminas ardentes circa latera eorum poni, & eos vnguibus ferreis lacerari. Tandemque depositos de equuleo capite truncari. Quorum corpora Abdon, & Sennen noctu colligentes, sepeliverunt in praedio suo 10. Kal. Maij.

Passio Sanctorum Abdon, & Sennen, Olympiades, & Maximi.

CAP. XCI.

TAndem accusati à paganis, quod Christianorum corpora sepelirent, & nec Dijs se humiliarent, nec principis praecepta seruarent, iussi sunt Decio praesentari, & interrogati, in arcta custodia recludi catenis vincti.

Eadem quoque die traditi sunt Decio Olympiades, & Maximus nobilissimi viri Christiani, quos ille sibi praesentatos iussit fustibus caedi, dicens, quod morte digni essent, eo quod hominem mortuum colerent. Et ait eis: Pandite nobis facultates vestras. Olympiades dixit. Nostra facultas, & aurum, & gemmae, Christus est: nam discemiser, quia corpora nostra tibi tradimus, amissa facultate terrena peritura. Tunc Decius iussit eos fustibus, & plumbatis caedi, qui magis confortati, clamabant dicentes: Fac, quod facis, & noli cessare, munda, quod sordidum est. Tandem Vitellius Anisius vicarius furore plenus, iussit vt cum securibus capita eorum tunderentur. Quod cū fieret, spiritus emiserunt. Et iussit Vitellius Anisius, vt corpora eorū canibus relinqueret, vbi etiā iacuerūt quinq; diebus: & venientes canes, mugitus emittebant nō contingētes corpora sancta. Post quintā diem veniens quidam Christianus ex genere Abdonis, & Sennis, nobilis, collegit corpora eorum, & sepeliuit in domo sua 12. Kal. Aprilis.

Post hanc Decius Romam veniens, & sanctos Abdon, & Sennen catenis ligatos secum ducens, iussit Valeriano omnes Christianos tenere, & recludi. Eodem tempore tenuit beatissimum senem Sixtum Papam Romae episcopum cum omni clero suo, & presbyteris, & diaconis, & reclusit in custodia publica multis diebus. Multi-que ad eos veniebant, quia tempus persecutionis urgebat, & deferebant filios suos & propinquos vt baptizarentur. Tunc Decius facto conuentu, vnā cum Valeriano praefecto 4. Kal. Augusti, iussit Abdon, & Sennen sibi praesentari. Qui in cōspectu eius, & senatus introducti, aut sacrificare, & libertatē rerum suarum recipere, aut mortibus bestiarum deuorari iubentur. Contemnentes itaque, & expuentes simulachrum, ad theatrum pertrahuntur, & ad eos duo leones, & vrsi immittuntur. Qui cum sanctos non tangerent, sed etiam custodirent iniectis in eos gladijs occiduntur, & ligati pedes tracti sunt, & iactati ante simulachrum Solis; qui cum ibi triduo iacuisent, Cyrinus Subdiaconus eos collegit, & in domo sua sepeliuit.

Passio Sancti Sixti Papae.

CAP. XCII.

Porro sanctus Papa Sixtus apud Athenas natus, & doctus, audiens, quod Decius Caesar eum comprehendi iussisset, conuocauit clerum, & confortauit eos ne terrores metuerent impiorum. Praesentatus est ita-

que Decio cum Felicissimo, & Agapito Diaconis. Quem cum Decius nullis blanditijs mouere potuisset, ductus est ad templum, vt aut sacrificaret Marti, aut reciperetur in carcere Mamurtini. Audiens autem Laurentius, quod receptus esset in carcere sanctus Sixtus, pergens ad eum dixit ei: Quo progredieris sine filio pater? Quo sacerdos sancte sine ministro properas? Cui beatus Sixtus dixit: Non ego te desero fili, sed maiora tibi debentur certamina, nos quasi senes leuioris pugnae, cursū recipimus, te quasi iuuenē manet gloriosior de tyranno triumphus; post triduum me sequeris, sacerdotē leuita. Interim ergo accipe thesauros Ecclesiae, & quibus tibi videtur, diuide. Tunc beatus Laurentius accipiens thesauros ecclesiae, caput per regionem quarebat, vbi Christiani laterent, & vnicuique prout opus erat ministrabat. Venit ad domum cuiusdam viduae, quae in domo sua multos Christianos celabat; quae rogauit eū, vt manum suam super caput eius poneret, quia multa iam diu capitis infirmitate languebat. Quod cum beatus Laurentius fecisset, illa sanata est.

Eadem nocte pergens inde, venit in domum cuiusdam Christiani, & ibi quendam cū cum signo crucis illuminauit. Beatus vero Sixtus cum duceretur ad Deciū, & dictis eius minime consentiret: Valerianus praefectus decreuit, vt sacrificaturus, ad templum Martis duceretur, aut si nollet ibidem in capite puniretur. Tunc beatus Laurentius cepit post eum clamare dicens: Nolle me derelinquere pater quia thesauros tuos iam expendi, tunc milites audientes thesauros, tenuerunt beatum Laurentium; Sixtum vero cum Felicissimo & Agapito ibidem decollauerunt 8. idus Augusti.

Passio Sancti Laurentij martyris.

CAP. XCIII.

Ex gestis eius. Post passionem sancti Sixti tentus est beatus Laurentius, & Decio praesentatus, traditusque est Valeriano praefecto, vt ab eo thesauros ecclesiae diligenter exquireret, & si nollet sacrificare, diuersis eum tormentis occideret. Valerianus autem tradidit eum Hyppolito carcerario: eratque in carcere gentilis quidam, qui plorando caesus factus fuerat. Cui cum Laurentius promississet, quod videret, si baptizatus, in Christum crederet, credentem baptizauit, & dixit ei: Omnia in confessione lauantur. Videns autem Hypopolitus, quod non solum ille videret, sed etiam multis alijs beatus Laurentius visum restauraret, ait illi: Ostende mihi thesauros. Dicit ei Laurentius: O Hyppolite si credideris in Christum, & thesauros tibi ostendo, & vitam aeternam promitto. Cui Hypopolitus: Si, inquit, dictis facta compenses, faciam quod hortaris. Et statim baptizatus Hypopolitus ait: Vidi animas innocentium letas gaudere, & protinus baptizata est tota familia eius.

Post hanc Valerianus mandauit Hyppolyto, vt Laurentium adduceret: qui sponte veniens cum astaret, & Valerianus thesauros exquireret, petijt triduanas inducias, vt eos ostenderet. Et abiens collegit pauperes, & adduxit ad palatium, dicens, ecce thesauri aeterni, qui nunquam deficiunt. Cum ergo interrogatus, Deos blasphemaret, iratus Decius iussit eum scorpionibus caedi, & ante eum omne genus tormentorum afferri. Quem cum sacrificare iuberet, vt tormenta euaderet: Respondit: Infelix, has epulas semper desideravi. Decius dixit: Ergo si in hoc gloriaris, dic nobis, vbi tui similes sunt abiconsi vt simul epulemini. Respondit Laurentius: Non es dignus praesentari eorum aspectibus. Tunc Decius iussit eum plumbatis diutissime caedi, & orauit Laurentius dicens: Domine accipe spiritum meum. Statimque vox venit ipso Decio audiente: Adhuc multa certamina tibi debentur. Tunc Decius furore plenus dixit: Viri Romani audistis Dæmones sacrilegum confortantes, qui Deos respuit, & principes, & tormenta contemnit; extendite eum, & cum scorpionibus

cadentes

credentes affligere. Tunc vnus ex militibus nomine Romanus credidit in Christum, & clamauit ad beatum Laurentium dicens: Video ante te iuuenem pulcherrimum stantem cum linteo extergentem membra tua; unde adiuro te per dominum, qui misit tibi angelum suum, ne me derelinquas. Tunc anxius Decius iussit ut deponeretur Laurentius dicens: Puto iam quod arte magica victi sumus, & iussit eum recipi in palatio, & tunc venit ad eum Romanus, & baptizatus est ab eo. Quod audiens Decius iussit eum exhiberi cum fustibus. At ille veniens, nondum interrogatus clamare cepit dicens: CHRISTIANVS SVM. Et statim iussu Decij decollatus est.

Eadem nocte adductus est beatus Laurentius ad Decium, & Valerianum. Cui Decius: Sacrifica Dijs; sin autem; nox ista in tuis expendetur supplicijs. Beatus Laurentius dixit: *Nec nox obscurum non habet, sed omnia in luce clarescunt.* Tunc iussit ut os beati Laurentij cum lapide caderetur. Tandem eum ministri, iussu Decij, exutum super cratrem ferream extenderunt, & prunis supplicis eum cum furcis ferreis compresserunt. Cumque diu ibi assaretur, & gratias agens, vultu latissimo, quasi nihil mali sentiens videretur, respexit ad imperatorem, & dixit: Ecce miser assasti vnā partem, grā aliam, & manduca, quia iam video, quod diu desideravi. Et sic gratias agens emisit spiritum. Tunc Decius, & Valerianus confusi, relicto Laurentio super craticulam perrexerunt ad palatium: & facto mane Hypopolitus, & Iustinus presbyter rapientes eum, cum linteis, & aromatibus condiderunt.

Miracula eius post mortem.

CAP. XCIII.

Gregorius Turonensis. Templum erat in quodam loco, beati Laurentij reliquijs, & nomine consecratum; quod per incuriam longinqui temporis valde detectum erat. Quod cum renouare loci incolæ vellent, siluas adeunt, incisa leuigataque ligna trabes efficiunt; impositisque plaustris ad locum exhibent, quibus per humum ad ordiendum extensis, vna breuior est reperta: statimque sacerdotis animum, qui his insisteret, dolor maximus attigit, & flens valde, quid ageret, quo se verteret, ignorabat. Tunc intuens arborem breuiorem ait: O Laurenti beatissime, appositum igni glorificauit te, semper pauperes fouens, ac reficiens, cogita paupertatem meam, quia non est exiguitas mea facultas qualiter hic alia exhibeatur. Illico cunctis attonitis trabes creuit in tanto spacio longitudinis, ut necesse esset partem magnam incidi. De qua, industria plebis beneficia perdere nefas putans, credens eam manu martyris tractam ac prolongatam, partem, quæ superfuerat frustatim decerpens, diuersas infirmitates saepe submouit.

Quod Fortunatus presbyter his versibus prosecutus est.

*Laurentij merito flammis vitalibus vltis,
Qui serente fide victor ab igne redis.
Dum tibi templa nouant breuiori robore plebes.
Creueruntque trabes, creuit, & alma fides.
Stipite contracto ma se mercede tendis.
Quantum parua prius: postea celsa fuit.
Crescere plus meruit succisa securibus arbor,
Et didici sicca longior esse coma:
Vnde recisa fuit, populus ferit inde salutem.
Si venit intrepidus, lumina cæcis habet.*

Multo plures exinde scripsit versiculos, quos ego prætermisi: hos tantum pro testimonio viri scribens. Acta autem sunt hæc apud Brionas Italiae castrum. Nam vidi ego hominem, qui grauiter, dentium dolore laborans, accepta de hoc ligno a sacerdote particula, statim ut dentem tetigit, dolore caruit protinus.

Sed nec illud silendum putari, quod reliquiæ eius ab incendio hostilitatis ereptæ a quodam homine & in

lemouicinum delatæ sunt: qui cum sæpius admoneretur per visum ut easdem Aridio Abbati deferret, nec visionem impleveret, ipse cum coniuge, & omni familia ægrotare cepit: Tunc necessitate compulsus, ut eas sancto viro derulit, mox sanitati restitutus, abscessit.

Cum apud Mediolanensem urbem basilica in honore ipsius martyris consecrata: ibique admirabili pulchritudine calix crystallinus habebatur. Acta vero quadam solennitate, dum per Diaconum ad sanctum altare offerretur, elapsus è manibus in terram ruit, & in frusta comminutus est. At diaconus pallidus, & ex sanguis collecta diligenter fragmenta vasculi super altare posuit, non diffusus, quod eum posset virtus martyris solidare. Denique in vigilijs, lachrymis, & orationibus deducta nocte, requisitum calicem repperit super altare solidatum, quæ virtus cum populis nunciata fuisset, tanta animos eorum deuotione succendit, ut à sacerdote peteret, non in honore eius Deo solennia celebrari. Tunc pontifex loci suspendit super altare calicem, & egit deuotissime solennitatem, & in posterum per singulos annos omni populo constituit celebrari.

Passio Sancti Hyppolyti cum socijs suis.

CAP. XCV.

Ex gestis eius. Post tertium diem passionis sancti Laurentij, cum redisset Hyppolitus domum, priusquam mensa posita cibum caperet, tentus à militibus ductus est ad Decium. Cui Decius: Nunquid, & tu magus factus es, quia corpus Laurentij abstulisti? Respondit Hyppolitus: hoc feci non ut Magus, sed ut Christianus. Tunc Decius furore repletus iussit eum expoliari, & fustibus caesum, pectinibus ferreis laniari. At ille magis se esse Christianum clamans, indutus veste militari, & monitus, ut militiam, & amicitiam Decij retineret, respondit se velle in bona militia Christum sequi. Tunc Decius tradidit eum Valeriano præfecto, ut facultates eius acciperet, & ipsum diris supplicijs terminaret. Adducta est ergo Hyppoliti tota familia Christiana cum nutrice eius nomine Concordia, quo cum Præfectus moneret ne periret, Concordia respondit pro omnibus, quod nullatenus consentirent. Vnde eam præsentem, & gaudentem Hyppolito, vsque ad mortem fustibus caedi fecit, & alijs decollatis Hyppolytum ligatum per pedes ad colla indomitum equorum per spinas, & tribulos trahi iussit, sicque gratias agens Hyppolitus expirauit. Cumque omnes illos Iustinus Presbyter sepelisset, & Concordiæ corpus inuenire non posset; quidam miles nomine Porphyrius rogauit quendam cloacarium nomine Irenæum occulte Christianum dicens: Secretum custodi, & extrahe Concordiam Christianam quam Valerianus in cloacam proiecit: spero enim, quod aurum, & gemmas in veste sua habebat, cui ille. Ostende mihi locum, & nocte, quod inuenero, nunciabo tibi. Perrexit ergo cum illo cloacarius ad locum, quæ extracta, cum nihil inuenissent, miles fugit. Irenæus vocato Abundo Christiano, tulit corpus eius ad Iustinum Presbyterum, quod ille cum gaudio suscepit, & prædictos martyres sepeliuit, quod Valerianus audiens Irenæum, & Abundum Christianum tenuit, & etiam viuos in cloaca necari præcepit. Iustinus, vero Presbyter eorum corpora rapuit, & iuxta beatum Laurentium sepeliuit. Eodem tempore cum Decius, & Valerianus de carruca aurea descendentes theatrum introirent, ut Christianos supplicijs exhiberent; arreptus à Dæmone Decius exclamauit: O Hyppolite vinctum catenis asperis ducis me: Valerianus etiam clamauit: O Laurenti igneis catenis me trahis: & statim præsentem Decio expirauit. Decius vero per triduum vexatus mortuus est: quod vxor eius Tryphonia videns,

Gregorius
Turon. ibi-
dem cap. 46.

Calix com-
minutus re-
stituitur.

Hyppolyti
à militibus
compressus
dicitur.

Fustibus ca-
ditur.

Constantia
Hyppoliti.

Concordia
nutrix eius
cadit fustibus
& expi-
rat & tota
familia de-
collatur.

San. Irenæum
corpora sepe-
liuit Iustinus
presbyter.

Irenæi &
Abundi
martyrum.
Quæ hic ha-
bentur de
Decij & Va-
leriani obitu
non probat
Baronius in
notis ad mar-
tyrum
concordant
tamē cum
gestis horum
San. Irenæum
quæ recitan-
tur à Surio.

dimissis

dimissis omnibus Christianis, perrexit cum filia sua Cyrilla ad Iustinum Presbyterum, & baptizata, sequenti die orans in domo sua, migravit ad dominum. Audientes autem 46. milites, quod Tryphonia, & Cyrilla Christianæ essent, venerunt cum vxoribus suis ad Iustinum Presbyterum, ut baptismum perciperent, quos cum Dionysius Papa, qui beato Sixto successerat baptizasset, & Claudius Imperator adductos, & nolentes sacrificare in carcerem reclusisset, Cyrillam aggredditur, & nollens sacrificare nec nubere cum prædictis militibus decollatur.

De Imperio Claudij, & Paulo Hæresiarcho,
& Pelagia peccatrice.

C A P. XCVI.

Claudius
Imperator
an. M. 412.
Chr. 271.
Paulus Sa-
mozatensis
hæresiarcho.

E V *scilicet in chronica.* Romanorum igitur 28. regnavit Claudius annis fere duobus, & cepit anno Domini, 271. Mundi vero 4124. *Hugo ubi supra.* Hoc tempore apud Antiochiam Demetrio episcopo Paulus Samosatensis genere, successit, qui indigna de Christo sentiens, utpote tumidus, & superbus hæreticus, prædicabat eum hominem tantum communis naturæ fuisse.

* Sic vocat
eum Baron.

Helinandus. Hic Paulus ab omni Antiocheno Concilio condemnatus, cum de ecclesia nollet exire ex præcepto Aureliani publica manu expulsus est, cui successit Dominus Demetriani filius 16. episcopus Antiochiæ.

Huius Domni tempore Pelagia, quæ peccatrix appellatur mirabiliter converfa est.

Ex gestis eius. Igitur apud Antiochiam cum pro quadam causa 8. vicini episcopi convenissent, & inter eos episcopus Heliopoleos, qui nunc Damiera vocatur, altari populo prædicaret, subito palam omnibus quædam femina supersidens, & summa faciei, & ornamenti pulchritudine splendens, ante eos in maxima pompa iuvenum, & puellarum præcessit, quos ita sui contemplatione trahebat, quod ubicunque esset, totum aerem musci, & diversorum aromatum odore replebat, quam ubi episcopi nudo capite præterisse viderunt, ab ipsa quasi a peccato gravissimo facies auerterunt. Sanctus vero Dominus episcopus Heliopoleos cum eam diutius aspexisset, declinans inter genua faciem, post longas lachrymas, & profunda suspiria dixit ad episcopos: Rogo vos fratres, non estis delectati in tanta pulchritudine mulieris huius? Ipsi vero tacuerunt. Iterum flens, & valde suspirans pectusque percutiens, rursus interrogavit eos, si essent illius mulieris pulchritudine delectati. Et illis adhuc tacentibus, ait: Vere delectatus sum ego, & huius mihi placuit pulchritudo. In veritate dico vobis, quod hanc in iudicio, Deus nobis præferet, ubi nos, & sacerdotum nostrum iudicaturus est. Nos enim sponsum habentes æternum, donantem sibi servientibus divitias æternas, & ipsum videre, in quem desiderant Angeli prospicere, negligentia torpemus, & animæ nostræ faciem ab immunditia non lavamus, ut ei placeamus, sicut hæc misera totiens, & tandiu studuit, ut se ablueret, & depingens amatoribus suis pulchra appareat, qui si hodie videntur cras forte non erunt. His, & huiusmodi dictis, ingressus hospitium, proruit super pavementum, & faciem ad terram feriens, & lachrymis rigans, dixit: Altissime Deus, ignosce mihi misero peccatori, quia vnius diei Meretricis ornatus, totius vitæ meæ industriam superavit. Illa pro tectis, & caducis summo se studio decoravit: ego tibi immortalis Deo placere proposui, & per meam negligentiam non implevi, ego mandata tua non servavi: Illa quæcunque promisit hominibus, cum alacritate perfecit.

* Petrus de
Natalib. &
plures alij
eum Surio
hunc episco-
pum Nomen
vocant; unde
pato autho-
rem trasse
hic referendo
Pelagiam ad
hoc tempora
provi mani-
festum con-
stat legenti
Baron. &
Nicephorū.
Acta tamen
hæc in alijs
conveniunt
cum ijs qua
adferuntur
a Surio ex
Iacobo Dia-
conorum con-
no; nec dis-
tunt ab ijs
qua habet
Petrus de
Natalibus.
Ad animæ
pulchritudi-
nem se ipsum
ex corporali
Pelagia de-
core extin-
xit.

De conversione eius, & penitentia.

C A P. XCVII.

C Vm hæc, & huiusmodi diceret, & fortiter eiularet, subito obdormiuit. Et ecce visum est ei quod columba nigra, & sordida, & fetida nimis cum circumvolans, dum quasi ad missam stans, catecumenos procedere præcepisset, columba disparuit. Et post missam rediens, & ab ipso Episcopo in vase aquæ mersa, inde munda, & candida exiens, tam altè volavit, quod videri non potuit. Euigilans episcopus cum hæc clerico suo retulisset, ad ecclesiam processit: & dum populo prædicaret, illa meretrix quæ tunc cum filiis illum prædicantem audiuit, in tantam compunctionem mutata est, quod sero ad hospitium episcopi nuncios suos mittens, sic ei mandavit.

Sancto episcopo Discipulo Christi, peccatrix discipula Diaboli.

Audius de Deo, quem colis, quod non pro iustis, sed pro peccatoribus, de celo descendit, & cum publicanis, & peccatoribus comedit, & bibit. Si ergo discipulus eius es, ne me despicias penitentem, & saluari cupientem. Ad hæc Episcopus: Quæcunque es, Deo nota es, sed tamen peccatorem non tentes; quod si saluari, & me videre deposcis, inter alios episcopos me videbis: nam solum me videre non poteris. At illa non differens, ad hospitium, se episcopi venisse mandavit: & ille convocatis episcopis, eam intrare præcepit: Quæ statim prostrata cum eiulatu magno pedes eius lachrymis rigans, ac crinibus detergens dixit: *Miserere domine peccatrici:* Ego enim sum Pelagia, pelagus iniquitatis, exundans fluctibus peccatorum: Ego sum abyssus perditionis, & vorago, & laqueus animarum. Fac ergo me pater sanctissime baptizari, ut anima mea possit a tantis sordibus emundari. Cui sanctus: Canones continent non debere *Meretricem* ante baptizari, nisi per fideiulores spondeat, quod se ultra pravis actibus non inuoluet. Tunc illa iterum se prosteruens, & eiulans dixit: Rationem reddes Deo pro anima mea, & tibi imputetur peccatorum meorum iniquitas, si me distuleris baptizare. Tunc sanctus nomen eius quæsiuit. Et illa dixit se à natiuitate *Pelagiam*, sed propter pompam ornamentorum nuncupari à populo *Margaritam*. Cum ergo baptizata, & communicata fuisset, ecce Diabolus quasi nudus clamabat dicens: O violentia quam patior ab hoc Sene. Non tibi sufficiebat Heliopolis Civitas, quæ quondam mea fuerat. Maledictus dies in quo mihi contrarius natus es. Quid fecisti mihi Pelagia? Et tu in me Iudæ imitata es. Domina mea Margarita, quid tibi vnquam male feci? Nonne te lapidibus preciosis ornavi? nonne te auro, & argento cumulavi? Dic mihi in quo te contristavi? & tibi satisfacio, tantum me ne deseras; ne opprobrium Christianis afficias. At illa protinus se signavit, & statu suo Diabolum effugavit. Tertia die congregatas per se suum omnes divitias ad consilium episcopi nihil sibi retinens pauperibus erogavit, & induta cilicio nocte fugit.

Post tres annos clericus eiusdem episcopi Hierusalem ire voluit, & dixit ei episcopus, ut inter alios Monachos, hominem Dei Pelagium diligenter inquireret, & humiliter salutarer. Et non intelligens Clericus, quid hoc esset, Pelagiam sub nomine Pelagij in cella reclusam in monte oliueti reperit, & cognitus ab ea, ipsam propter nimiam maciem non cognovit. Et dixit ei Pelagius, Habes episcopum. Cui ille. Etiam domine pater. Oret, inquit, pro me, quia Apostolus Christi est. Et visitans clericus omnes alios, cum audisset magnam famam Pelagij rursus ad eum rediit. Et cum se vocanti non responderet, aperiens fenestram, defunctum invenit, & cum, vocati monachi cum episcopo Hierosolymorum, Pelagium de cella

extra.

extrahentes, & sepelientes, faminam inuenerunt; & laudantes Deum, qui multos habet seruos absconditos, honorifice eam in loco mandissimo posuerunt. Tunc reuersus clericus Antiochiæ episcopo suo retulit, quod vidit, & intellexit, & quod illa esset Pelagia, quæ ab episcopo baptizata, Pelagium se fecerat appellari.

De Sancto Quirino Martyre.

CAP. XCVIII.

EX gestis eius. Temporibus Claudij venit de Persidæ partibus Marius, & eius vxor Martha, & duo filij Audifax, & Abacuc Christiani, viri Romani ad orationem Apostolorum. Et dum sollicite corpora sanctorum per carceres, & sepulturas conquirerent, venientes in castrum trans Tyberim inuenerunt sanctum Quirinum in carcere, qui multa iam verbera pro Christi nomine fuerat perpeffus, & facultate sua nudatus. Et mittentes se ad pedes eius, vt oraret pro eis, ceperunt ei ministrare de facultatibus suis, lauare pedes, qui constricti erant in carcere, & aquam in capita sua, & filiorum suorum effundere.

Eodem tempore Claudius diuulgato præcepto, vt Christiani punirentur, tenuit 262. Christianos, quos iussit extra muros portæ salariae duci, ibique in Amphitheatro inclusos, à militibus sagittis interfici. Quorum corpora sepelierunt Marius, & Vxor eius Martha, & filij vna cum Ioanne presbytero; deinde venientes in castrum & requirentes beatum Quirinum, & non inuento eo, contristati sunt. Et audientes à quodam quod noctu fuerat gladio interfectus, & in Tyberim iactatus, cuius corpus remanserat in insula Lycaonæ, pergentes noctu collegerunt illud, & sepelierunt 8. Calendas Aprilis.

De Sancto Mario, & Martha cum filijs, & Valentino, & Asterio.

CAP. XCIX.

Igitur venientes trans Tyberim, audierunt in quodam cenaculo multitudinem Christianorum plallentium, & psallentes cum gaudio ianuam intraverunt, datisque osculis, & oratione ad Deum fusa, manserunt ibi duobus mensibus in abscondito.

Tunc tenuit Claudius sanctum Valentinum Presbyterum, & clausum in carcere in carceris, & compedibus, post biduum iussit eum sibi præsentari. Interrogatusque ab eo cum blasphemasset Deos eorum, scilicet asserens Iouem, & Mercurium fuisse miserrimos homines, & turpes, in immunditijs semper delectantes, Asterio Principi traditus est, vt eum si posset mollibus sermonibus humiliaret. In cuius domum introiens positus genibus orauit dicens: Deus omnium creator, qui misisti filium tuum, vt nos de tenebris ad lucem perduceret, conuertere domum istam, & da ei lumen post tenebras, vt te Deum verum trinum, & vnum cognoscat. Audiens Asterius dixit ad eam: Minor prudentiam tuam, vt dicas, quia Christus vester lumen est. Et ille: Vere, inquit, lumen est verum: quia illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum. Respondit Asterius: Si illuminat omnem hominem, illuminet ergo hanc, quam habeo filiam adoptiuam, ante fere duos dies subito obscuratam, & tunc quæcunque præceperis faciam. Cumque eam currens adduxisset: Valentinus fusa oratione cum lachrymis, posuit manum super oculos eius dicens: Domine Iesu Christe illumina famulam tuam, quia tu es Deus verum lumen. Hoc dicto, aperti sunt oculi eius. Quod videns Asterius cecidit ad pedes sancti cum vxore sua petens, vt quicquid sciret pro salute eorum faceret. Tunc induxit eis triduum ieiunium. Asterius, autem quia mul-

tos Christianos in custodia habebat, omnes relaxauit, & consummato triduo baptismum cum omni domo sua suscepit: erant autem animæ fere 46.

De Passione eorumdem sanctorum.

CAP. C.

Hoc factum factum vt audiuit Marius, & familia eius, venerunt cum gaudio ad domum Asterij gratias agentes, & fuerunt ibi per 32. dies. Post hæc Claudius requirens Asterium principem, cum audisset de facto eius, iratus, misit milites, & tenuit omnes quos inuenit in domo eius. Qui cum vincti, fuissent adducti, iussit Asterium vinctum in ciuitatem ostiam duci, & ibi sub poenarum examinatione mori: Valentinum autem fastibus cadi, & capite truncari. Qui decollatus est 16. Calendas Martij Marium vero & vxorem eius, & filios sibi præsentatos tradidit Musciano Vicario iubens, vt vel sacrificarent, vel diuersa tormenta sustinerent. Qui iussi eos expoliari, & fastibus cadi. Illis autem Deum glorificantibus iussit eos in equuleo suspendi, deinde ignem ad latera eorum poni, & vnguibus ferreis radi: postea iussit eos in conspectu Marthæ de equuleo deponi, & manus eorum præscidi. Tunc cepit sanguis emanare, Martha autem sanguinem Mariti, & filiorum colligens, caput suum cum gaudio lineabat. Tunc iussit, vt manibus ad colla ligatis, per ciuitatem circumirent, deditque sententiam, vt decollarentur: Martha vero in Nympha necaretur. Quorum corpora etiam ne sepulturam haberent iussit incendi; Matriona vero nomine Felicitas corpora eorum semiusta rapuit, & in prædio suo sepeliuit; Martham vero de puteo leuatam eis iunxit 14. Calend. Febr.

De Sanctis Casario, & Iuliano.

CAP. CI.

EX gestis eorum. Tempore quo Claudius Matrem suam gladio necauit, & edictum de colendis Idolis per orbem diuulgauit, erat Firminus quidam Pontifex Tarracinae ciuitatis Campaniæ, qui per singulos annos die Calendas Ianuarij, quasi pro salute Reipublicæ, & principum suadebat hominibus crudelem audaciam exercere. Nam ante præfatum diem nutrebat iuuenis 8. vel 6. mensibus in delicijs, & lasciuijs ad interfectionem suam. Exactoque tempore armatus, & ornatus ascendeat in montem Marium, & arrepto equo pro salute Reipublicæ, & principum, & ciuium salubritate, & vt nomen haberet gloriæ, ipse se præcipit morti. Cuius corpus cum grandi honore colligebatur, & ad templum perducebatur Apollinis, & incendio consumebatur, & cineres eius in templo pro salute Reipublicæ, & ciuium recondabantur.

Eo tempore Casarius Diaconus ex Africa Tarracinam veniens, latuit ibi vsque ad diem Calendas Ianuarij apud quendam Christianam, cum quo vigilijs, & orationibus Deo seruiebat. Die autem prænotata cum vidisset huiusmodi crudelem superstitionem in quodam iuvene Luciano specioso exhiberi, clamare cepit: Viri sapientes quid facitis stultum scelus? vix Reipublicæ, & principibus, qui cruciatibus delectantur, & effusione sanguinum saginantur. Vt quid perditis animas diabolicæ fraudis persuasionibus. Tunc Firminus Pontifex iussit eum teneri, & in custodia publica recludi. Qui per triduum maceratus, & Leontio consulari traditus, ductus est ante carpentum Leontij ad templum Apollinis vinctus, & nudus. Et cum appropinquaret orante eo, subito ruit templum, & occidit Pontificem Firminum. Post hæc, iterum Casarius in custodia maceratus, & capillis suis tectus, quia nudus

Certamen
Asterij.
Baronius ait
Asterium
passum fuisse
sub Alexan-
dro Imp.

Certamen
Marthæ ac
Marthæ lege
Baron. to. 2.
Annal. anno
270.

* Locus est
inter viam
Corneliæ &
Portuensem,
ab aquis sic
dictis.

Firminus
demonium
Pontifex
quid persuasit
quibusdam.

Vide morem
placitum barba-
rum.

Iuuenis qui-
dam pro sa-
lute, vt puta-
bat patriam,
monte se præ-
cipit.

Barbarum
hoc factum
reprehendit
Casarius.

Sanctus Ca-
sarius in custo-
dia ducitur.
Casarius nu-
dus & vin-
ctus ad templum
ducitur, sed
ad eius præces
corruit tem-
plum & op-
primit Fir-
minum.

Leontius &
salaris con-
uerit ad
Christum.

erat, & cum Angelus domini die nocteque custodie-
bat, in medium forum est adductus, illic subito cadens
in terram adoravit Dominum, factaque est lux sicut
corruscatio, & protexit eum. Videns hoc Leontius cla-
mavit: Vere Dominus Deus est, quem predicat Caesarus.
Et misit se ad pedes eius, & expoliatus se, clamyde sua
induit eum, petens coram omni populo baptismum,
Cumque baptizatus esset, veniens Iulianus presbyter
dedit ei corpus, & sanguinem Domini. Cumque perce-
pisset omnia sacramenta, cum gloria tradidit spiritum,
cuius corpus vxor eius, & filij sepelierunt in agro 3. Kal.
Nouembris.

De Passione eorumdem, & quorundam aliorum.

CAP. CII.

Iulianus &
Caesarus ad-
manantur à Lu-
xurio proco-
sule.

Porro Luxurius primus ciuitatis tenuit sanctos
Caesarium, & Iulianum, & dedit sententiam in eos,
ut ambo in sacco missi, in mare præcipitarentur;
comque ducerentur dixit beatus Caesarus ad Luxu-
rium: Me quidem aqua, quæ regenerauit quasi filium
suum ex se renatum suscipiet, ut ipsa me modo mar-
tyrem faciat vna cum patre meo Iuliano: Te autem ho-
die comedet coluber, ut sciat hoc omnis Patria, quia
vindicat Dominus sanguinem seruorum suorum, & vir-
ginum, quas ignibus cremasti.

Inclusi in
sacco mitti
tur in mare.

Eodem igitur die quo meri sunt, vnda eos in litus
eiecit, ubi etiam iacebat Luxurius totus turgidus a ser-
pente percussus. Nam cum equo sedens in villam suam
ad prandium festinaret, & iuxta arborem præteriret, pro
nequitia sua euenit, ut elaberetur serpens inter collum,
& caput & tunicam, atque inde ventrem eius, & latera
suis moribus laniaret, ita ut per ventrem usque ad cor
perueniret. Iacens ergo totus tumidus antequam ex-
piraret, vidit oculis suis ambos psallentes, & cum ho-
nore digno corpora eorum vndas afferentes. Quorum
corpora seruis Dei Eusebius collegit, qui cum ipso
habituera, & sepeliuit nocte iuxta Tarracinam ciui-
tatem sub die Kalend. Nouembris.

Sacrum Ce-
sarium non
sub Claudio
passum pro-
bat Baron in
Martyrol.
tamen hac
acta plane
conueniunt
cum ijs qua
habet Surius.

Post dies autem quinque inuentus est, & ipse Euse-
bius in loco ubi posuerat beatos martyres, ieiunans, &
adorans Dominum. Quod videntes multi occurrebant
ei, & conuertebantur, & baptizabantur à Felice presby-
tero. Hoc audiens Leontius filius Leontij consularis,
fremens de morte patris sui, misit milites, & tenuit Fe-
licem Presbyterum, & Eusebium Monachum: Et in-
terrogatos de doctrina, reclusit eos in custodia, & no-
lentes sacrificare iussit decapitari, & corpora eorum
in fluuio iactari. Quæ ad litus proiecta, Quartus
Presbyter collegit, & sepeliuit iuxta corpus beati Cæsa-
rij Nonas Nouembris.

Felix & Eu-
sebius cruci-
dantur.

Ex martyrologio. Item celebratur 8. Kalend. Nouem-
bris Romæ natale 46. militum, qui ut supra præmis-
sum est baptizati sunt simul à Dionysio Papa, mox iu-
bente Claudio Imperatore decollati sunt, ac via Salaria
sepulti; ubi, & alij martyres 121. positi sunt. Inter quos
fuerunt quatuor milites Christi, Theodosius, Lucius,
Marcus & Petrus.

Plura de S.
Caesarij mune-
re et lecter in
vita S. Ne-
rei & Achil-
legia extat
apud Surius.

Hugo ubi supra. Tandem Claudio Imperatore defun-
cto, Quintillus frater eius ab exercitu electus est, & in
solio sublimatus, sed septima die Imperij sui, interfe-
ctus occubuit.

Claudius
Imperator
moriatur.

De Imperio Aureliani, & excommunica-
tione Pauli.

CAP. CIII.

Secundum
Baron. lib. 7.

Eusebius in chronica. Romanorum igitur 29. regnauit
Aurelianus annis 5. & mensibus sex, cepit autem
anno domini 273. mundi vero 4126.

Hugo ubi supra. Ille fuit vir industriæ militaris exper-

tissimus, & Gothorum gentem duris prælijs profliga-
uit, ditionemque Romanam antiquis terminis stabili-
uit, & Syriam totam receptam sibi vendicauit. Vnde
magna gloria Romæ triumphauit, & postmodum eam
muris firmiter cinxit. Præterea status Ecclesiæ hoc
tempore prosperioribus incrementis augebatur quoti-
die: Vnde apud Antiochiam celebre concilium est ag-
gregatum, in quo præfatus Paulus, Hæreticus esse ma-
nifestissime conuincitur, & condemnatur, insistente
maxime Malchione Presbytero Antiochenæ Ecclesiæ
viro sapientissimo. Huic enim ab omni episcoporum
concilio permittitur disputare cum Paulo exci-
pientibus notarijs. Verum Paulus sacerdotio absci-
sus, & communione priuatus, nolebat exire de domo
Ecclesiæ, vnde interpellatus est Aurelianus Imperator,
ut illum exire compelleret. Qui mox imperauit illum vi
publica expelli, & Dominum virum multis virtutibus
adornatum Ecclesiæ tradi. Nondum enim erat Aurelia-
nus malis deprauatus consilijs, quibus processu tempo-
ris bonum postmodum propositum immutauit, & perfe-
ctionem durissimam ecclesijs excitauit. Quo perfe-
ctionis tempore in Gallijs passa est beata virgo Co-
lumba in Zenocensi ciuitate, alijque per diuersas pro-
uincias occubuerunt, libenter pro Christo diuersa cer-
tamina peragentes.

Passio Sanctæ Columbe virginis.

CAP. CIIII.

Ex gestis eius. Ingressus est igitur Aurelianus ciuita-
tem Senonis 8. Idus Ianuarij, antequam accusata
est, & adducta beata virgo Columba, quæ post multas
interrogationes iussa est per iuuenem turpissimum vul-
gari nomine Barucham, mitti in contubernio publico
meretricum. Qui cum venisset in Amphitheatrum, &
intrasset in cellam eius, dixit ei Columba: Cur cum tan-
ta feritate ad me intras? Nunquid tibi possum resistere,
aut te repellere à me? Sed patientiam habere, ne irascatur
tibi Dominus meus Iesus Christus, & moriaris. Qui
compunctus in his verbis, non accessit ad eam, nec te-
gigit eam. Et cum oraret Columba, ut castitas eius à
Domino conseruaretur, ecce Vrsa egrediens de cauea
Amphitheatri, ingressa est cellam virginis, & inueniens
ibi hominem, & allidens eum ante pedes Columbe, in-
tendebat in faciem eius; expectans, & quasi querens,
quid iuberet de illo. Tunc Columba ad vrsam: Adiuro te
per Iesum Christum, ut non ladas eum, sed permitte
me loqui cum illo. Tunc Vrsa dimisit eum, & posuit se
ante ostium ne ille effugeret, & ne alius ingrederetur.
Tunc Columba ait ad iuuenem; Ecce fera audito no-
mine Christi dat honorem Deo, tu quare in tanto se-
lere perseveras? Aut ergo promitte te Christianum fie-
ri, aut te deuorabit fera. Tunc iuuenis exclamauit.
Si quis Christum non confiteretur, sanus hinc non dis-
cedat. Quod cum dixisset vrsa tulit se de ostio, &
exiens, iuuenis clamabat per totam ciuitatem non
esse alium Deum, nisi quem Columba colit.

Quo audito Aurelianus iussit eam adduci. Cui res-
ponsum est, quod hoc non posset fieri, quia vrsa cum ip-
sa intus est. Tunc Aurelianus iussit ignem circa car-
cerem accendi. Vrsa vero, ut vidit ignem cepit frene-
re, & rugire. Cui dixit columba: Noli timere quia non
cremaberis hodie, sed morte cum Deo placuerit mo-
rieris. Tunc Vrsa tectum ascendens erupit per medias
turbas, & exiuit ciuitatem. Tunc Populus clamare ce-
pit, ut ignis extingueretur, ne Columba cremaretur.
Quibus hoc clamantibus venit nubes de Africo,
& extinxit ignem; tunc adducta est Columba in me-
dium populi. Ad quam Aurelianus: quæ sunt tuarum
tortura, quod te nec contingunt incendia, nec fœta.
Quæ respondit: Nihil aliud noui nisi Christum, cum Pauli,
& spiritus sancto: Cui dixit Aurelianus, iam tibi contesta-
tus sum ne nomen hoc memoreris. Præcepit ante, ut ad
primum miliariū duceretur, & ibi decollaretur. Quo cli-

ducta

ducta fuisset, rogabat, ut parum dimitteretur orare. Sed cum nollet, qui ducebant eam, dedit eis anabola-
rium suum, siue pallium sericum, & permiserunt. Qua
orante, clamauit ad eam vox de celo dicens: *Veni Co-*
lumba mea, & aperui sunt tibi celi, congaudet tibi Paradisus
deus tuis omnibus colluctationibus, stat filius Dei, qui tibi coro-
nam in capite ponat, & suscipiunt te Angeli Dei, & perdu-
cant te in ciuitatem magnam Hierusalem celestem. Tunc vnus
ministorum extracto gladio amputauit caput eius in
oratione. Factum est hoc pridie Kal. Ianuarij.

*Passio Sancti * Sauiniani Martyris.*

CAP. CV.

Ex gestis eius. Eodem tempore in territorio Tri-
castino sub eodem principe passus est sanctus Sa-
uinianus siue Sauinus. Audiens autem Aurelianus,
quod per illum multus populus crederet, iussit Cris-
pinum Praesidem cum 90. militibus ad illum perge-
re, eumque vinctum ad se adducere. At illi inuenien-
tes eum orantem, timuerunt ei appropinquare. Au-
diens hoc Imperator misit alios 120. ad eum; qui, & ip-
si eum inueniunt orantem, & cum eo orare cape-
runt. Completa oratione cum surrexisset dixerunt ei
militibus: Dominus noster Imperator desiderat te videre.
Respondit: Vadam. Cumque Imperator interrogans
eum, in fide firmissimum inuenisset, iussit eum in cu-
stodia mitti, & 48. militibus custodiri. Qui per eum ad
Christum conuersi, arma deposuerunt, & iubente im-
peratore decollati sunt. Qui, & Sauinianum sibi pra-
sentatum pro confessione Christi iussit manus, & pedes
ligari, & ad vectes ferreos cadi, & in capite eius casti-
dem igneam mitti. In ignem quoque positus euasit
illatus.

Post hac iussit Imperator lignum exhiberi secundum
statutam eius, & poni ante palatium; & terni milites
tercias sagittas super eum iniecerunt. Cumque crede-
ret imperator eas corpori eius infigi, illa a dextris, & a
sinistris eius a vento suspendebantur: & ne vna quidem
corpus eius tetigit. Post hac veniens ad eum ait: *Vbi est*
Deus tuus? Veniat, & liberet te de manibus meis, vel de
sagittis his. Exiliens autem vna de sagittis ingressa est in
oculum Imperatoris, & excecavit eum: qui iratus iussit
sanctum in carcerem a 90. militibus mitti, & in crasti-
num decollari. At illo orante milites excecati sunt, &
catenae ferreae sunt contractae. Sanctus autem iter carpens
peruenit ad ripam Sequanae. Ipsoque orante facta est aqua,
quasi petra solida, & pedibus ad locum sibi demon-
stratum peruenit. Iterumque orantem dominum, ut cele-
rius eum iuberet coronari. Tunc leuatis oculis vidit
milites extracto gladio venire velocius, ut eum decolla-
rent. Sed cum appropinquare timerent, ait ad eos: *Ve-*
nite, & portate de sanguine meo Imperatori, ut videat gloriam
Dei. Cumque percussus fuisset, gutta sanguinis cecidit
super caput carnificis, & ipsi conuersi clamauerunt di-
centes: *Domine parce peccatis nostris, quia de sanguine sancto*
tuo baptizati sumus. Sanctus autem caput suum appre-
hendens portauit illud ad pedes 49. Milites autem col-
legerunt de sanguine sancto, & ligatum in linteo detule-
runt Imperatori. Apertisque oculis vidit, & Deum
Christianorum glorificauit. Passus est autem iste san-
ctus 4. Kal. Februarij.

Modus conversionis eiusdem

CAP. CVI.

Istius sancti pater Sauinus natus est in oppido Sa-
uionensi. Qui post primam coniugem accepit se-
cundam ex Pelopia ciuitate de genere Chaldaeorum
valde locupletem. Ex prima vxore habuit Sauinum
siue Sauinianum filium, ex secunda Sauinam filiam.

Sauinianus autem cum legisset hunc versum. *Asperges*
me domine hyssopo, &c. orabat, ut sciret interpretationem
eius; cui Angelus dixit: Cum aspersum fuerit chrisma
super caput tuum, mundaberis a delicto maximo, cum
lotus fueris ex aqua viua in nomine Domini nostri Iesu
Christi, candidior eris, quam nix.

Surgens ergo Sauinianus, & volens conuertere pa-
trem suum, obiurgatus ab eo, propter metum Darij
Principis recessit inde, & quaesitus non est inuentus.
Venit ergo in Galliam, & passus est sub Aureliano, ut
diximus, in territorio Tricastino, cum enim illuc fu-
giens venisset super flumen Sequanae prostratus orauit,
ut ibi baptizaretur. Et cum baptizatus esset venit vox
dicens: Sauiniane dilige, quod inuenire voluisti. Sta-
timque fixit baculum in terram: & facta oratione co-
ram multis astantibus virga illa ramos, & frondes, ac flo-
res produxit; & ex illis, qui hoc viderunt 1018. con-
uersi sunt. Aurelianus autem hac audiens, qui om-
nes vbicumque Christianos occidi praeceperat, misit mi-
lites, ut eum adducerent. At vbi venerunt ad eum in-
uenientes orantem, timuerunt accedere ad eum & cate-
raeque supra retulimus.

De sancta Sauina sorore eius.

CAP. CVII.

Ex gestis eius. Cumque soror eius Sauina quotidie
grauiter eam fletet, & pro eo quotidie ieiunans
semper Idolis supplicaret. Tandem dormienti ei
apparuit Angelus domini dicens: Sabina noli flere,
sed quaecumque habes derelinque, & inuenies fratrem
tuum in honore maximo constitutum. Quae statim
euigilans dixit ad collectaneam suam: Amica mea sen-
sisti aliquid? Quae respondit. Senti domina quia vidi
hominem incognitum ante te stantem, nescio quid
loquentem: At illi: Non me accusabis? Respondit: Do-
mina absit, ut te incusem, sed quicquid vis fac, tantum
ne te occidas. Et sic in crastino ambae omnia relinquen-
tes fugerunt. Et cum pater eius fecisset eam quaeri per
montes, & valles, & inueniri non posset, expandens ma-
nus ad caelum dixit: Si tu es Deus potens in caelo,
qui nos saluare possis descende nunc, & percutere om-
nia idola mea, quae vsque nunc adorauimus, quae mihi
non potuerunt saluare natos meos. Tunc dominus
de caelo intonans confregit omnia Idola quae ibi
erant. Quod multi audientes crediderunt in Chri-
stum.

Post hac beata Sauina venit Romam ad tumulum
sancti Petri. Cumque fama eius peruenisset ad Euse-
bium Papam baptizauit eam. Et cum esset in albis orans
sanauit ibi duos caecos & duos debiles & vnum clau-
dum. Et fuit ibi quinque annis. Dormienti igitur apparuit
Angelus Domini dicens: Sauina, quid fecisti? cur dimi-
sisti parentes, & omnia quae habebas, & nunc in delicijs
epularis, & non peregrinaris? Surge & Vade in Treas ci-
uitatem Campaniae & ibi inuenies fratrem tuum. Eui-
gilans ergo dixit famulae suae: Non oportet hic amplius
habitare; cui illa Domina quid vis facere? ecce ciues
valde te diligunt, & tu vis in peregre mori. Respondit
Sauina: *Deus providebit nobis.* Et accepto pane hordeaceo
discessit inde, & venit in urbem Rauennensem. Cumque
venisset ante domum cuiusdam diuitis, cuius filia morieba-
tur, dixit Ancillae domus, quae foras exierat ut ibi hospi-
taretur. Quae respondit: Domina quomodo hic potes
hospitari, quia filia dominorum meorum moritur, & astan-
tes grauiter lamentantur. Cui beata Sauina, non propter
me morietur. Intrauit ergo ancilla ad Dominam: quae
statim accurrens introduxit Sauinam, & protinus Sauina
apprehensa manu dextera aegrotantis, orans, erexit eam
sanam. Et cum vellent parentes retinere eam non potue-
runt; sed inde venit in Threacas ciuitatem. Vbi cum esset

Psal. 50.
Interpretatio
versus As-
perges me
hyssopo.

Ex Breuiario
Tricastino.

Angelus ap-
paret Sauina
Matrem inu-
genti.

Sauina
cum Maxi-
minola per-
egit profici-
ens.

Sauina Ro-
manam venit,
& ibi bapti-
zatur.
Iterum ap-
paret ei An-
gelus.

Vadit Thre-
cas.

Sauina ad sepulchrum
fratris mori
tur.

Corpus S. Sa-
uinae requies-
cit in subor-
bis Tricasti-
nae urbis in
canobio Cel-
lensi.

S. Patroclus
suffragatur au-
reliano

Traditur in
custodiam.

Sententia in
Patroclum.

Flumen tra-
nsit illasus.

Caditurgla-
dio.
Legesurum
qui eleganti
style vitam
eius conscrip-
sit.

ad miliarium ciuitatis dixit famulae suae ut modicum repausarent. Tunc exiens de vrbe vir quidam venerabilis Licetius dixit eis: Vnde estis? Sauina respondit: Domine sum de ista ciuitate. At ille: cur mēris? quia loquela tua te indicat peregrinam. Sauina respondit: Domine vere peregrina sum, & diu perditum requiro fratrem meum Sauinianum. Respondit Licetius: Vir ille quem quaeris, ante paululum pro Christo decollatus est, & ibi in illa domo sepultus. Vade ergo illuc, & reuere ad nos, & bene tibi erit nobiscum quamdiu vixeris. Et illo praetereunte Sauina prostravit se & orans dixit: Domine Deus, qui me semper in castitate seruasti, non me permittas amplius daris itineribus fatigari, sed iube corpus meum a loco isto ulterius non moueri. Commendo tibi famulam meam, quae propter me tanta sustinuit, & fratrem meum, quem hic videre non potui, da ut in regno tuo videam. Et sic finita oratione anno vitae suae 49. migravit ad Dominum. Quod videns famula sua grauer cepit flere, quia nihil habebat quod sepulturae suae necessarium erat. Illa autem flente ecce Licetius rediens, ad urbem & Sauinam inueniens iam defunctam, ait ad famulam eius: Noli flere; ego vadam, & celerius reuertar ad sepeliendum eam. Misit ergo praenem per urbem. Venite omnes inquit ad peregrinam sepeliendam, quae extra urbem defuncta est. Perrexerunt ergo quicunque potuerunt, & honorifice sepelierunt eam, vbi mulier quaedam caeca & clauda, & manus aridas habens cepit integram sanitatem.

Passio sancti Patrocli martyris.

CAP. CVIII.

EX gestis eius. Aurelianus quoque egrediens à partibus vrbs Senonicae pergens Treccassin; audiuit de sancto Patroclo, qui extra ciuitatem vir nobilissimus habitationem habens, ibi orationibus & vigilijs, Deo seruans nulla die reficiebatur cibo nisi hora diei vltima. Hunc persequens cum inuenisset nolentem crucifixum abnegare, & idolis immolare, furore commotus ait: Mirtute compedes in pedes eius, & catenas ignitas in manus, & perstringite fustes in dorso eius, & includite eum donec de eo pertractetur. Quo facto cum esset in custodia vsque ad diem tertium orabat ad dominum: & post eductum in publico, post multas verborum altercationes, videns Aurelianus eius constantiam, iussit eum gladio feriri dicens: Hunc noxium & detestabilem, qui nobis confusionem intulit, & Deos nostros contemniuit in locum aquosum ducite, & ibi eum decollate, ne corpus eius in arida requiescat. Tunc ductus à carnificibus ad amnem Sequanae in ripa orauit & dixit: Domine Iesu Christe ne patiar corpus meum in hoc loco aquoso requiescere, ne quando dicant gentes ubi est Deus eius? Tunc obscurati sunt oculi tenentium eum, & ille flumen ingressus in aliam ripam exiit & genua eius aqua non contigit. Tunc illi qui eum tenebant dicebant: Magnus est Deus eius qui liberavit eum. Alij autem non, sed fantasma est. Illis autem inuicem concertantibus Mulier gentilis adueniens dixit, hominem Christianum, quem quaeritis vidi in monte ultra flumen in terra prostratum, & orabat Deum suum. Qui pergentes illuc cum inuenissent eum orantem, vnus ait: Vere tu reus es, qui nos effugisti, & ecce in manibus nostris es, & morieris, nisi Dijs nostris immolaueris. Qui respondit: Demones non adoro, sed solum Deum verum pro cuius nomine multa patimur, & etiam morimur. Tunc genua in terram flectens à persecutore in terram prostratus est, & gladio decollatus dicens: In manus tuas Domine commendo spiritum meum. Et hoc 12. Cal. Februarij.

De sancto Speusippo & fratribus eius.

CAP. CIX.

EX gestis eorum. Sanctus Polycarpus episcopus, Ioannis Apostoli discipulus, volens Christi iustitiam ampliare, per diuersas mundi partes suos dirigebat Discipulos. Audiens vero quod malo peior, Princeps Principi successisset in regno scilicet Aurelianus, Seuerus, qui cum in Galliarum provincias omnes Christianos diuersis puniri supplicijs generali promulgasset edicto, decreuit idem sanctus sanctos Dei Andochium & Benignum Presbyteros & Thyrsus Diaconum illuc praedicationis causa destinare, viros virtutibus praestantissimos, & in Dei amore diffusos, ad certaminis agone pro Christi nomine festinos. Qui nauigantes feliciter, cum ad Marsiliensium littora peruenissent, Edui ciuitatem ingressi, à Fausto nobilissimo viro senatoria dignitate gratissime hospitio recepti sunt. Quos cum perdidicisset esse Presbyteros, suppliciter postulauit, ut familiam suam per abluitionem baptismi facerent Christianam. Ipse autem propter imminentem persecutionem Christum colebat occulte. Obtulit etiam filium suum Symphorianum adulescentem, sanctorum praedicationibus diuina praedestinatione succiduis temporibus praclarum martyrem futurum. Quem ipso patre deprecante, sanctus Benignus baptizauit, & sanctus Andochius de sacro fonte leuauit. Tunc idem Faustus ait illis: Est etiam mihi soror Leonilla Ciuis vrbs Lingonice, cui sunt nepotes ex filio tergemini fratres, ex vno partu similiter editi scilicet Speulippus, Eleusippus, & Meleusippus, liberalibus literis eruditi, sed paterna traditione adhuc vincentes errore gentili, quos desiderat ad Christi militiam sociare; his ergo sanctissimi Sacerdotes vera deuotione subuenite. Placuit ergo eis consilium, ut sanctus Benignus ad territorium Lingonicum illustrandum properaret, sancti vero Andochius, & Thyrsus, in Augustodinensi diocesi praedicantes, non multo post sub Aureliano felici martyrio coronati sunt. Leonilla autem sanctum Benignum ad se transmissum quasi manna de caelo descendens, cum omni veneratione suscepit.

Eadem die nepotes eius in agro Pasmasio ad simulacrum Deae Nemenis sacrificia offerebant, & de superstitiosis libaminibus auiae suae reseruauerunt. Illa vero omnia proieciens canibus respuit tanquam sterces, accedensque ad eos cum sancto Benigno dixit: Charissimi nepotes cognoscite Dominum Iesum Christum Deum esse verum, & viuum, qui mundum constituit, qui caeli altitudinem extendit, stellisque depinxit: qui pelagus congregatum litoribus coarctauit, piscibusque id perambulandum concessit: qui terrarum spacia dilatauit, diuersisque arboribus, & graminibus tellurem omnem vestiuit. Cui Angeli & omnis creatura seruitutem reddit, cuius pietas hunc virum sanctum Benignum ad nos de longinqua regione transmisit. Attēdite ad verba eius, quia Dei praecpta sunt, quae de ore eius procedunt.

Cumque haec, & multa alia cum sancto Benigno nepotibus suis dixisset, illi visiones quasdam, quas nocte praeterita viderant, huic eorum vocationi consonas in memoriam singuli reuocantes, narrauerunt, & ita verbis eorum in fide Christi confirmati sunt, ut à sancto Benigno baptismi lauacrum susciperent, & idolorum statuas dissiparent. Deinde sanctus Benignus ad castrum Diuionense perrexit, vbi non multo post coronam martirij promeruit.

De Passione eorumdem.

CAP. CX.

EX gestis eorum. Percurrente autem fama per Lingonicam urbem tergeminos fratres nepotes Leonillae ad Christi cultum declinasse, requisiti à iudicibus constanter, & publice Christianos se asserabant.

Sanctus Polycarpus
episcopus
Ioannis apostoli
discipulus
volens Christi
iustitiam
ampliare
per diuersas
mundi partes
suos dirigebat
discipulos

Haec gestis
tantae apud
Saurum
Neronem
scripta
lanes
indiget
gatus
act
hanc
quae
est
hanc
pi
tempor
cum
hanc
in
Hanc

Leonilla
fuit
episcopi

Sanctus
Benignus
episcopus
Diuionensis
martyr

Tergeret
sanctus
Benignus
martyr

Ipsos quoque tanquam cecos, & insensibiles, qui metalla, & lapides adorarent acriter arguebant. Exurgens autem Quadratus praeses, Speusippum, & Eleusippum in facies pugno percussit iratus. Ipsi enim duo tantum locuti fuerant. Dolens autem Melusippus exclamavit dicens; cur me hoc percussiois dono cum fratribus meis participem non fecisti? sed in illis optabile principium passionis ostendens, me a sancto consortio sequestrasti. Vnanimis in Christi confessione sumus, aequaliter de Christi remuneratione per vestram perfidiam gratulemur. Quadratus respondit: Hodie illos pro contemptu Deorum nostrorum diversis cruciatibus, deinde te punire disposuimus. At illi in confessione Christi constanter perdurabant. Auiam ergo cum lachrymis, & osculis eos viriliter exhortante in amore Dei persistentes, cum nullatenus consentirent, ut simulachris sacrificarent, ligatis sursum manibus, deorsum vero pedibus in arbore una suspensi sunt. Tantaque tormentorum adinventionem sunt extensi, ut pene putarentur a membrorum compage separari. Melusippus autem insultabat iadicibus dicens: Saluator noster, & Dominus Iesus Christus pro nobis pendit in ligno affixus clavis: Nos ergo eius famuli pendentes in stipite crucis signaculum adepti, gloriosi martyres efficiamus. At illi: Non in ista arbore moriemini sicut vos velle dicitis, sed in igne ultore peribitis. Tunc preparatis lignis, & ceteris fomentis copiosus ignis accenditur, ligatisque manibus, & pedibus in eo precipitantur.

Affuit Christus Saluator in medio, & disruptis vinculis sancti gloriabantur in igne, nullumque ex eis incendia contingebant. Videbant impij sanctos inter flammam exultare ter geminos, & perseverare illatos, quos putauerant tanto incendio subito videre consumptos & tristabantur confusi. Sancti in igne ambulabant, & tandem consumptis ignium incrementis ac deficientibus flammis, in medio stantes, persecutorum malitias iridebant. Sed ut maior non fieret desiderantibus mora martyrij, & ut coronas preparatas acciperent, videntes choros Angelorum ad se excipendos stantes paratos, flexis genibus in oratione prostrati, spiritum simul emittentes pariter ad caelos migraverunt.

Videns autem mulier quaedam Iouilla tam preciosam eorum consummationem, spreto maritali consortio, parvuli, & vnici filij dulcem relinquens amplexum, inter incredulitatis turbas adhuc in persecutionis ardore commotas veloci cursu properans exclamavit, dicens: Es ego Christi ancilla sum, & Christum verum Deum pronuncio, & idola vestra omnino despicio. His dictis, mox comprehensa, & a capillis suspensa, multisque afflicta supplicijs cum Christum negare coacta, nullatenus voluisset; vna cum beata Leonilla ad locum martyrij deducta, pariter gladio necatae sunt.

Acta sunt haec sub Aureliano 16. Kal. Febr. Inuentio autem sanctorum corporum ter geminorum, vel Dedicatio Basilicae eorum 14. Kal. Octobris.

De Sancto Benigno presbytero.

CAP. CXI.

Ex gestis eius. Aurelianus imperator Diuionem ingressus, ad videndos novos muros ibi constructos iussit templum aedificari Mercurio, & ne paterentur illum Christianae legis professorem in locis illis residere. Quod audiens Terentius Comes ait: Quid sit Christianus, nescimus, sed vidi quendam peregrinum caput habere tonsum, cuius habitus, & vita differt a nobis. Deorum ceremonias refutat, populum nostrum aqua abluit, & balsamo linit, & signa multa in populo facit: Post mortem aliam vitam in Deo suo creditur promittit. Audiens hoc Aurelianus ait: Quantum audio, Christianum hunc esse, hic habitus designat. Inquirite eum, & ligatum in conspectu meo adducite, quia dijs nostris ista conuersatio non pla-

cet, sed cum eis illius crucifixi signum ostenditur, itatim tabescunt, & fremunt dentibus, nec illius signum intueri patiuntur.

Quaeritus ergo sanctus Benignus presbyter, & in villa, cui nomen Spaniaeo ubi verbum Dei gentibus praedicabat, inuentus, vinctus ac caesus, in conspectu Imperatoris est exhibitus. Qui ait illi: Ex qua regione es? Crucula, & quod nomen est tibi? Ille respondit: Ab oriente venimus ego, & fratres mei, quos tu iam occidisti, a sancto Polycarpo missi, ut verbum Dei gentibus praedicemus. Aurelianus ait: Si sermonibus meis praebas famulatum, magnum Sacerdotem deorum meorum te constituo, & primum in palatio meo te esse iubeo. Ille respondit: Lupo rapax Primatum Sacerdotij a te non accipio, quia tibi manet aeterna, & pessima damnatio. Nec me mutabis a Christo cui ego serui. Audiens haec Aurelianus, neruis durissimis eum caedi praecipit, & nisi sacrificaret diuersis panis affligi. Qui ad Trochleas extensus, cum caderetur, gratias agebat Christo, & orabat: sed cum fuisset caesus & carceri iterum mancipatus: Angelo eum confortante ita pristinae sanitati redditus est, quasi nec vniam plagam accepisset.

De Passione eiusdem.

CAP. CXII.

Altera quoque die praesentatus Dijs, sacrificare renuens, cultumque eorum irridens, iussus est a Caesare ad fanum quoddam adduci, carnesque de sacrificijs in os illius ut manducaret, vel inuitus mitti. Quod cum fieret, ille facto contra illas carnes signo crucis, corde sursum suspenso, & oculis in caelum elevatis, orauit: & statim omnia idola ignea, & lapidea, & vasa, quibus sacrificia offerebantur, sicut fumus euangerunt. Tunc sanctus gaudio repletus, gratias egit; & Tyranno de cultu Deorum, qui ante signum salutis euangerant, insultare cepit. At ille ait: Agnosce Benigne, quia dijs nostri tuam cupiunt facere voluntatem, si tu ascensum praebere velis, magnum te in conspectu nostro videbis. Qui respondit: Stultum habes cor, nec oculos videns quanta virtus Christi sit, quae idola tua comminuit.

Tunc iniquus Caesar iussit eum in carcere recludi dicens: Exhibete saxum magnum, & transforatum, in quo pedes eius supplumbetis, & in digitos manuum eius calentes subulas in longum configite; per sex ante dies illi nullus nec aquam praebat, & includite cum eo canes ferocissimos esurientes, & sitientes, ut ab eis diripatur. Qua iussione impleta, cum includeretur sanctus monebat comites, & tribunos, ut crederent in Iesum. In carcere autem per sex dies orationi vacans Angelum Dei confortantem habuit. Canes quoque mitigati nec capitum capitis eius, nec simbriam vestimenti eius contigerunt. Sed, & Angelus Domini alimentum ei, id est panem celestem praebuit, discussis subulis de manu eius, & plumbo de pedibus. Sexta autem die aperta custodia inuenerunt eum ita illaesus penitus, ut nec vna plaga in corpore illius appareret. Quod audiens Aurelianus iussit veste ferreo collum eius in ipso carcere contondi, & lancea militis vitam eius crudeliter finiri. Quo facto Columba niuea de ipso carcere a Christianis ascendisse visa est usque in nubibus; & sic preciosa anima qualiter ascendit in caelos, fuit ostensa. Tantisque odor suauitatis in eos effulsit, ut aestimarent se in paradisi odoribus collocari.

Acta sunt haec circa sanctum Benignum presbyterum Kalen. Nouembris.

Aurelianus
Sanctus Benignus
contermit tyranni
promissa.

Aurelianus
Caesur neruis.

Nota vim
signi crucis.

Traditur in
carcerem.

Vide diuina
supplicia.

Angelus in
carcere cum
tu etur & ei
bui ei praebet

Aurelianus
Migrat ad
dominum
acta hac co-
ueniunt cum
iis qua adse-
rentur a Su-
rio.

*Passio sancti Prisci, & Felicis Presbyteri
cum socijs suis.*

CAP. CXIII.

* Petrus de
Natalibus
hunc locum
vocat Tor-
matu, in alijs
conueniunt
hoc acta cu
Petro lib. 5.
c. 50. Sed plu-
ra inueniunt
in Breviario
Antifodo,
v. 56.

Leges suri-
tom. 2.

Concordant
hoc acta cu
ijs qua extat
apud Petru
de Natalib.
lib. 2. c. 116.

Inuista con-
stantia Fel-
ici qui mar-
tyrium arde-
ti desiderio
expectabat.

Exerunt ho-
rum acta ef-
se conscripta
a Faustis &
Symphorian-
is.

EX gestis eorum. Præterea cum Aurelianus Senonis moraretur, Alexandrum Senescallum suum ubique transmisit, ut si quos Christianos inueniret, omnes vi sacrificare, aut mori compelleret. Qui multa loca plaustrans peruenit ad locum, qui * Tociacus appellatur, & ibi reperit sanctum Priscum cum multis Christianis psallentem. Quos, ut Christianos cognouit, sanctum Priscum præ ceteris respondentem decollari, & in puteum præcipitari præcepit. Dumque ceteri similiter caderentur, vnus eorum caput sancti Prisci rapiens, dum per siluam diffugeret à subsequen-
tibus non longe ab Antifodoro decollatus, ibidem cum capite sancti Prisci est sepultus. Cæterorum vero martyrum corpora Christiani furtim tollentes, in quadam cysterna sepelierunt.

Latus autem ibi caput sancti Prisci plusquam 150. annis scilicet vsque ad tempus sancti Germani Antifodorensis episcopi. Cum enim Deus ostendisset ei locum, ubi illi sancti fuerant decollati, ipse locum consecrans, Monachorum monasterium ibi construxit, quod vsque ad tempora Vuandalorum durauit. Caput autem sancti Prisci detulit ad alium locum, qui differt quatuor ab vrbe miliaribus, videlicet ad castrum eiusdem sancti Prisci nomine nuncupatum.

Author. Sub Aureliano quoque passi leguntur sancti, Felix Presbyter, & Fortunatus, & Achilleus Diaconus, quos miserat Irenæus Lugdunensis episcopus, & vrbs martyr, ad urbem Valentiam seminario prædicationis imbuendam. Cum ergo maximam partem supradictæ vrbs ad fidem Christi conuertissent, à duce Cornelio in carcerem trusi sunt. Deinde diutissime verberati, crucibusque confractis circa rotarum vertiginem astricti, fumum quoque in equulei suspensione perpeffi, tandem gladio consummati sunt.

Passio sancti Andochij cum socijs suis.

CAP. CXIIII.

SVb eodem Imperatore passus est Andochius cum socijs suis. Nam cum Aurelianus Senonis veniens, Christianos præcepisset inquiri, ut aut idolis immolarent, aut diuersis supplicijs interirent, sancti Andochius, & Thyrsus ad locum intrepide venientes, cunctos prædicatione sua conabantur ad fidei salutem perducere. Quidam autem negotiator in loco, qui Sedelocus dicebatur residens, Felix nomine, Christianus fide, cuius negotiatio quotidie erogabatur in pauperes, eos in suo suscepit hospitio. Ibi ergo fixis Imperatoris tentorijs, quidam ostiarius Cæsaris nunciavit ei, quod Christiani in domo Felicis residerent. Quod audiens ille iussit eos adduci. Qui cum ducerentur, felix conuersus ad eos deprecabatur dicens: Ne patiamini me separari à gloria remunerationis vestræ, sed orationibus adiutum pariter me ad preciosam martyrij vestri coronam ducite. Et facta oratione intrepide, pergentes, ligatis post tergum manibus, ducti sunt in conspectu nequissimi Cæsaris. Tunc Andochius, & Thyrsus, & Felix Christum firmissime confidentes, inuersis manibus suspenduntur, & saxis eorum pedibus ligatis, sequenti die Imperatori incolumes præsentantur, accensoque igne in eum pariter ligati mittuntur, sed statim combustis vinculis, & extincto igne imbrebus, illæsi Imperatori assistunt, & Christum ibi amplius confidentes, vsque ad mortem colla vectibus feriuntur. Quod audiens Faustus cum Symphoriano filio suo, corpora eorum collegit, & honorifice sepeliuit.

Passio Sancti Symphoriani, & eius miracula.

CAP. CXV.

EX gestis eius. Sanctus Symphorianus precibus patris sui Fausti nobilissimi viri, cum adhuc esset triennis à Sancto Benigno martyre baptizatur, & à Sancto Andochio, de sacro fonte leuatus, tanta ex tunc sanctitate pollebat, quod seniorum vitam anticipans in celesti conuersatione, & diuinæ legis studio permanebat. Cum ergo Aurelianus à Senonis Diuionem properaret, consulari Heraclium, Augustodunum direxit, ut sicut ubique faciebant, ita, & ibi omnes Christianos, aut sacrificare, aut mori compelleret. Cum ergo tunc Paganis festam Veneris mira infania celebrarent, & statuas eius in curru coram Heraclio deportarent, Symphorianus affuit, & nollens eum adorare diu cæditur, & carceri mancipatur. Et cum eductus de carcere Heraclio, diebus singulis offerretur, & ad sacrificandum nullatenus moueretur, dixit: Si periculosum est, non quotidie ad profectum animæ aliquid addere, quanto periculosius est à salute discedere? Vitam, quam Christo reddituri sumus ex debito, soluamus ei ex voto. Sera penitudo est, sub Iudicis timuisse conspectu. Munera vestra ficati mellis permixta dulcedine, male credulis mentibus venena parturiunt, cupiditas, vestra omnia habendo, nil possidet, quia Diabolicis artibus obligata, miserilucris compedibus detinetur, & gaudia temporum vestrorum in similitudine vitri cum cæperint splendere, franguntur. Tunc Iudex ira succensus, data sententia, ministro iussit, ut Symphorianum Deos, & Principes blasphemantem occideret, sicque Deorum, & legum iniuriam vindicaret: cum ergo duceretur ad locum, & venerabilis mater sua eum de muro hortaretur, ne timeret, mox gladio decollatus, à Christianis sublati, & alibi est sepultus. Vbi tot miracula videbantur fieri, ut etiam Paganis mirantibus in honore maximo haberetur.

Testatur autem Gregorius Turonensis quod de loco, ubi sanguis eius effusus est, quidam Christianus tres lapillos cum ipso sanguine leuauit, & in capsula argentea inclusos, in Ecclesia ligneis tabulis constructa, apud Ligernum castrum Aruernie in altari collocauit. Tempore autem illo quo Theodoricus Rex Francorum illam regionem euerit, hoc castrum incendio concremauit; cumque flamma Ecclesiam illam penitus consumpsisset, & populus altans incendio, reliquias sancti Symphoriani plangeret, consumptis flammis, & dispersis cineribus capsula illa argentea de loco illa attrahitur, & mirantibus cunctis nihil diminutum de sacris pignoribus reperitur.

De Sancto Mammante puero.

CAP. CXVI.

EA tempestate erat in Cæsaria Cappadocie puer septem annorum Mammæ nomine, qui mortuis parentibus, cum iuste, & pie viueret Aureliani decretum de cultu idolorum abhorrens, in montem cuius silua densissima erat secessit. Ibiuebat orationi, & lectioni vacans, & de lacte tantum gregis suscipiens. Audita autem voce de caelo, ut in campum descenderet, descendit, ibique virgam, & Euangelium inuenit. Quibus sumptis in montem ascendit. Legente autem eo librum, quem inuenerat in campo, conueniunt illuc diuersa ferarum genera, quæ prostrata eum adorabant, & post flexa genua sursum ad eum respiciebant. Tandem egressis feris masculinis, remanebant ibi fæminæ cum gregibus mansuetis, vberibus lacte plenis. Quas vir sanctus cum grege suo mulgens, & coagulans, & caseos faciens, cum si-

bi abundare vidisset, querens à Domino, quid de fructu sibi dato faceret, responsum accepit, ut ad portum Cæsareæ descenderet, & pauperibus distribueret. Hæc videntes quidam, Præsidi Alexandro nuntiaverunt, quod ibi magus esset, qui omnes feras silvarum maleficaret. Tunc Iudex equites duos misit ad eum: Quibus ille obuius, in habitaculum suum eos duxit, eisque castrum, & aquam apposuit. Quibus manducantibus facta est congregatio animalium, sedente eo, & legente Evangelium. Quod videntes illi confugerunt ad eum, confortati autem à viro sancto, ne timerent, profectique, visa Præsidi retulerunt.

De Agone eius & passione.

CAP. CXVII.

Per autem sanctus eos sponte secutus coram Præsidi Magum se esse negans, & Christianum profitens, cum Idolorum cultum omnino respueret, iussus est ab eo suspendi, & torqueri: Cumque gratias agens in cælum intenderet, audita est vox de cælo ad eum: Confortare Mammæ, & viriliter age. Tunc Præsides iussit eum deponi, & in carcerem recludi, ubi plusquam 40. homines inclusos inuenit. Quibus apud eum conuerentibus, quod fame morentur, Columba cælitus missa portans lac, & mel per fenestram intrauit, accipiensque Mammæ, simul cum eis manducauit, & saturati sunt, mediaque nocte apertum est ostium carceris, & exierunt. Post hæc Mammæ Præsidi presentatus, in caminum ignis mitti iussus est. Quo, multis signo Crucis, intrante, flamma statim est extincta. Iussit iterum Præsides ignem accendi, sed Columba descendit, & ignem dispersit. Aperientes autem Milites caminum, viderunt cum eo stantem quasi militiam; & multitudinem Angelorum. Qui vocatus, & egressus, iussus est in Amphitheatro bestiis seorsim exponi scilicet Vrsis, & Pardo, & Leoni. At Vrsus adorauit, Pardus collum eius est amplexatus; Leo pedes eius lambuit. Verum antequam dimitteretur Leo, ministris præ timore moram facientibus, alius Leo diuinitus, è monte descendit, & per ciuitatem rugiens nullum læsit, sed festinans ad Amphitheatrum intrauit, & respiciens sanctum martyrem dixit: O natura hominis Spiritus sancto cooperta, ecce tui causa cogor ab Angelis contra naturam loqui. Hæc eo dicente, Amphitheatri ostia clausa sunt ab Angelis, ut nullus exinde posset exire. Et ascendens leo multitudinem Paganorum, & Iudæorum lanauit; solusque Præsides illæsus cum officio suo remansit, iubente Spiritus sancto ne eum læderet. Tandem sanctus martyr lapidatus, cum iam lapidibus esset coopertus, & tunc etiam maneret illæsus, ab Angelo de cælo vocatus, emisit Spiritum. Huius natale celebratus 16. Calend. Septembris.

Passio Sancti Pueri Agapiti.

CAP. CXVIII.

Ex gestis eius. Passus est tunc Romæ Sanctus Puer Agapitus, sub Præsidi Antiocho, qui primo quidem iussit eum per quatuor dies absque cibo, vel potu, in carcere recludi: deinde prunas ardentes super caput eius imponi, & post hoc fumum teterrimum fieri, ipsumque martyrem nudum, capite deorsum suspendi, sicque dimitti solum, donec corpus eius nuntiaretur a feris, & auius deuoratum. Attalus autem cornicularius, qui ei prius in carcere suaserat, ut à stulticia sua recederet, ne in tormentis deficiens, florem iuuentutis amitteret, post quatuor dies iuit, ubi suspensus fuerat, cupiens dicere Præsidi, si adhuc viveret, & intenerit eum super fumum in veste candida deambu-

lantem, & psallentem? Non moriar, sed vivam, &c. Angelus enim Domini eam soluerat, & omnino à plagis suis sanauerat. Ad hæc Attalus stupens nunciavit Præsidi dicens; credo, quod magnus est Deus Christianorum: nec est alius præter eum, cui cum præses diceret eum seductum, seque hoc nunciaturum Imperatoribus, respondit se libentissime cum Agapito subire pœnam martyrij. Præsides autem Puerum Agapitum præcepit expoliari, & aquam bullientem in ventrem eius mitti, sed illo magis eam frigidam sentiente, & verba fidei coram Præsidi proponente, ipsumque arguente, Præsides de tribunali cecidit, & militibus ait, currite, subuenite mihi, totus enim ardeo, & quod iniuste feci, de Pueri magni, & eterni Dei Agapito, iuste recipio. Cumque hoc dixisset impius expirauit. Quod audiens Aurelianus iussit eum exponi Leonibus. Ministri ergo ducentes eum in urbem Prænestinam, in Amphitheatro Leonibus proiecerunt. Qui mox deposita feritate prostrati, eius pedes linxerunt. Tunc populo circumstante, & Deum glorificante, ministri eum rapuerunt, & non longe ab urbe ductum gladio percusserunt 15. Calend. Septembris.

De ceteris sub Aureliano passis.

CAP. CXIX.

Author. Præter hos autem passi sunt, & plures alij sub Aureliano, de quibus ita legitur in Martyrologio, IIII. Idus Aprilis, Romæ Natale plurimorum martyrum, quos Sanctus Alexander Papa baptizauit, cum in carcere teneretur. Hos omnes Aurelianus Princeps, naui vetusta impositos in altum mare deduci, & illic ligatis ad colla pedibus mergi fecit. Hæc tamen magis referenda videntur, non ad hunc Aurelianus Imperatorem, sed ad Aurelianus consulem, sub quo, & ipse Alexander Papa martyrizatus est.

Item 4. Calendas Iunij apud Iconium ciuitatem Isauriæ, sub Aureliano Imperatore passio sancti Cononis martyris, & filij eius: qui primum ignito ferro superpositi, deinde craticula suppositis prunis, & oleo superinfuso, constanter superauerunt: postea vero tam fraxorij, quam suspensionis in equuleo, ac ignis pœnas passi, malleo ad extremum ligneo manibus eorum contritis, in laudem omnipotentis Dei spiritum emisserunt.

Item Calend. Iunij Augustoduni sanctorum Reuerentissimi episcopi, & Pauli Presbyteri cum alijs decem, qui sub Aureliano Principe martyrio coronati sunt.

Item quinto nonas Iulij, ciuitate Clusiana Sanctorum Martyrum Irenæi diaconi, & Mustiolæ nobilissimæ matronæ, qui passi sunt sub Aureliano Principe.

Item pridie nonas Augusti, Romæ via Latina, passio Sancti Tertulliani Martyris, qui sub Aureliano Imperatore, post impiam fustium macerationem & ignium circa latera adustionem, ac oris conuulsationem, & equulei extensionem neruorumque cæssionem, data sententia, capitis amputatione martyrium consummauit.

Item sexto Idus Decembris Romæ Natali Beati Euthychiani Papæ, qui rexit Ecclesiam anno vno, & sub Aureliano Martyrio coronatus, sepultus est, in cœmeterio Calixti: Qui, & ipse per diuersa loca trecentos, & quadraginta duos martyres sepeliuit.

Item tertio Kalendas Aprilis Romæ via Apia passio Sancti Quirini Tribuni & martyris, qui sub Aurelio Imperatore, post linguæ abscissionem, & equulei suspensionem, manuum, ac pedum detractionem. Agouem martyrij gladio consummauit.

Item Calendis Aprilis Romæ passio Theodoræ

Psalm. 117.

Agit de S. Agapite Ado. Item Petrus in cath. Logo. l. 7. cap. 74.

Gratissima pœna.

Vindicta divina in pressum iudicem.

Obijcitur martyr Leonibus.

Capite plectitur.

Legit acta S. Alexandri Papa quæ extant ex antiquis monumentis apud Suri.

Horum passionis acta paucis refert Petrus in cath. lib. 5. cap. 62.

Huius & sociorum meminit Vitarum & Petrus l. 5. c. 73. Horum acta ex antiquis codicibus edidit Surius tom. 4.

Huius res gesta extant in actis S. Stephani Papa & martyris.

** Baron dicit sub Numeriano.*

Euthychianus in Pontificatu sedebat annis 9 iuxta Baron.

** Sub Adriano Imperatore re ait Marti. Rom.*

* Non sub
Aureliano
Principe, sed
sub Aurelia-
no Iudice ait
martyr. Rom.

Eorum acta
recitat Mabr.
tom. primo.

* Castrum
nomen Lati-
ne vertat.
Tacitus Imp
an. Ch. 279
M. 5132.

Manetis dog-
ma à quo &
Manichaei
ortum ducit
lege Bar. an.
277. & se-
quentibus.

Carus Impe-
rator an. Ch.
285. M. 5138

Agit de eo
Petrus in ca-
tal. l. 10. c. 93.

S. Maurus
pro Christi
nomine ter-
mentum pluri-
ma passus
est.

beatissimæ sororis illustrissimi martyris Hermetis. Hæc sub * Aureliano Principe martyrizata, sepulta est iuxta fratrem suum via Salaria non longe ab vrbe Roma. Hoc quoque magis intelligendum videtur de Aureliano Consulari. Nam & Beatus Hermes frater huius Theodoræ per Beatum Alexandrum conuersus est, qui passus est quinto Calendas Septembris.

Item quarto Idus Iunij, Romæ via Aurelia, natale Sanctorum Basilidis, Tripudis, & Mandalis, sub Aureliano Imperatore, Præfide Platone, & aliorum viginti martyrum.

De Imperio, Taciti, Floriani, Probi, Cari, Carini,
Numeriani.

CAP. CXX.

Eusebius in chronicis. Porro Aurelianus, cum aduersum nos persecutionem mouisset, fulmen iuxta eum comitesque eius ruit, ac non multo post inter Constantinopolim, & Heracleam in * Canophrurio viæ veteris occisus est.

Post quem Romanorum trigessimus, regnavit Tacitus mensibus sex quo apud Pontum occiso, obtinuit Florianus Imperium diebus 89. Hoc quoque apud Tarsum interfecto Romanorum 31. Regnavit Probus annis sex, & mensibus tribus; cepit autem anno Domini 279. mundi vero 5132.

Hugo ubi supra. Hac tempestate fuit quidam Manes, genere Perses, acer ingenio, vita vero, vel moribus Barbarus, qui secundum nomen suum insanien, se Paralyticum nominabat. Ab hoc diffusa est hæresis Manicheorum per orbem vniuersum; hic asserbat duo esse principia, vnum boni, & alterum mali, vnum lucis, & alterum tenebrarum, cum omnis creatura bona sit per naturam, sed dum fuerit vitiata, sit mala. Porro Probus Imperator apud Sirmium militari tumultu necatus est.

Carus igitur Narbonensis anno ab Incarnatione Domini 285. sed ab initio mundi 5138. Imperauit annis duobus; hic cum filios suos Carinum, & Numerianum consortes regni fecisset, ad bellum Parthicum profectus, in castris fulmine ictus interiit.

Passio Sancti Mauri Monachi, & quorundam aliorum.

CAP. CXXI.

Ex gestis eorum. Sub Numeriano imperatore, & Celerino, vrbis Romæ Præfecto, passus est Sanctus Maurus, cuius passio recolitur decimo Calendas Decembris. Nam cum in Africa esset iste vir, à parentibus Christianis, progenitus, multam substantiam habens, orationibus, & eleemosynis iugiter insistent, nutu Dei inspiratus, monasterium ingressus, sic à fratribus amabatur, vt omnes eum quasi patrem venerarentur. Cumque decimumoctauum annum agens, monachi vitam compleisset, Romam venit, vt Sancti Petri corpus visitaret. Vbi audiens vocem rabidam Celerini Præfecti Christianos persequentis, de vrbe se subtraxit, & in quadam spelunca latuit. Cumque illicitibus mensibus moraretur, media nocte post orationem soporatus est, & vidit virum splendidissimum virgam ferentem quasi auream in manu sua dicentem sibi: Surge Maure, quia non te despexit Deus quem diligis toto corde, & urbem sine mora ingredi. Quod cum fecisset, & Christianus peregrinus esse, deprehensus fuisset, ad Celerinum Præfectum ductus est: à quo interrogatus, cum sacrificare nollet, sed Idola vana, & fragilia diceret, iratus ille vehementer, iussit eum in equuleo suspendi, & vngulis radi, lateribus quoque eius lampa-

pes ardentes applicari, & tandem capitalem subire sententiam.

Author. Sub eodem quoque passi sunt, & plures alij de quibus sic in martyrologio legitur.

Quinto Calendas Martij, apud Ægyptum Natale Sancti Victorini, Victoris, Nicephori, Claudiani, Dioscori, Serapionis, & Papiæ, sub Numeriano imperatore: quorum primus, secundus, & tertius pro confessione deitatis constanter exquiritæ suppliciorum generatolantes capite plectuntur, reliqui scilicet Claudianus, & Dioscorus flammis incensi; Serapion, & Papias gladio cæsi sunt: omnes itaque celebre martyrium dedicauerunt.

Sub eodem passus legitur Sanctus Babillus episcopus apud Antiochiam cum tribus pueris nono Calendas Februarii: sed de hoc videtur esse controuersia inter historias. Nam in gestis eius, vt dictum est, legitur iste vocatus Babillus, & passus fuisse sub Numeriano cum tribus pueris. In martyrologio autem legitur Babylas appellatus, & cum tribus paruulis, sub Decio fuisse passus. Hieronymus quoque in libro de illustribus viris, dicit Babylam Antiochenum episcopum sub Decio fuisse passum. Vtrum ergo Babylas ille sit iste Babillus, scriptores viderint. Nos autem, quæ de Sancti Babilli passione legimus, hic breuiter subiecimus.

De Sancto Babillo, cum tribus pueris.

CAP. CXXII.

Ex gestis eius. Igitur * Numerianus cum apud Antiochiam immolasset Dæmonij, & voluisset ingredi Ecclesiam Domini, prohibuit eum Babylus episcopus obuias manus opponens ei. Altero vero die sedens Numerianus in Consistorio præcepit episcopum sibi offerri. Cui, & ait: Quid mihi hoc fecisti? nescis, quia Rex est, qui tibi loquebatur. Respondit episcopus: Me seruum suum humilem placuit Deo, vt constitueret pastorem plebis suæ. Ideo cum vidi te lupum venientem ad oues eius: timens ne aliquam perderem, prohibui te ab ingressu ouilis. Ad quæ * Numerianus: Ergo tibi lupus visus sum, & non Rex? Respondit Episcopus. Secundum indulgentiam Dei Rex es propter peccata nostra vt vel sic reuerberati, reuertamur ad ipsum. At ille: Quis est Deus, quem colis? Respondit episcopus: Vnus, & sapientia, & verbum patris. Ad hæc * Numerianus: Quid ergo est homo? Respondit episcopus. Constantia vitæ, fructio eorum quæ facta sunt à Domino.

Tunc iussit * Numerianus, vt imponeretur collo eius torques ferrea, & compedibus pedes eius stringerentur. Et ait: Per Deos decet te torques talis. Et dicit sanctus: Tu quidem irridens dicis, sed per filium Dei plus me decent ista, quam te diadema. Vis autem scire, quam magna est doctrina nostra habeo sub me tres paruulos, quos præstante Dei gratia erudiui: iube illos ad te adduci; & videbis sapientiam eorum, & constantiam, quæ est in Deo. & adducti sunt paruuli, episcopus autem iussus est foris teneri. Interrogauit ergo Rex infantem, si Matrem haberent. Responderunt: Ita, sed supra Matrem, habemus eum, qui nos docuit Dominum, & Magistrum, & Patrem: Tunc iussa est adesse Mater eorum. Quæ cum intrasset, interrogauit eam Rex: Quod tibi nomen est? Ait: Theodala. Sunt isti filij tui? Sunt, ego quidem eos genui, sed Deo obtuli per pastorem bonum, & Dominum meum Babylum episcopum, qui erudiuit eos in doctrina Dei. Tunc eam iussit Rex exalapari. Quod videntes pueri, vno ore clamauerunt: Tyranne noli cedere Matrem nostram sine causa: honesta enim mulier est, & vera dixit. Iratus Rex iussit eos leuari in catechmo, & priori dari plagas duodecim,

secundo

Colloquun-
tur inter se
familiariter.

In imaginibus
id spectandum
quod referunt.

Ionis flagitia
Dij gentium
homines fue-
re sceleratissi-
mi.
Chrysantheus
Dariam con-
uertit ad
Christum.

Chrysantheus
& Daria
accusantur
apud Prae-
torem.

Sanctus
Chrysantheus
durissime li-
gatus.

vide genus
supplicij.

obtinere poteris, si animam tuam in corporis integritate custodieris & sicut corpore pulchra es, ita, & mente pulchrior fueris, eruntque tibi laudatores Angeli, Paranympsi Apostoli, Martyres amici, Christus sponsus, qui thalamum tibi in caelo custodiens, dorem tibi sempiternam tribuet possessiones Paradisi. Ad haec Daria compuncta respondit: Nulla, mecum, o iuuenis, cum his vestibus, petulantis animi ad te signa perduxit, sed patris tui lacrymas miserata, cupio te patri tuo reddere, & Deorum culturam reuocare, quae nobis eos facit esse custodes. Chrysantheus ait: Quomodo possunt nobis esse custodes, qui nisi custoditi fuerint à canibus, nocte à furibus rapiuntur? Daria respondit: Si vulgus ignobile posset abique his imaginibus Deorum culturam celebrare, nulla esset necessitas similitudinis exhibendae. Et Chrysantheus: Inquitamus ergo quorum sunt ipsae imagines, & videamus, si his merito honorem Deorum exhibere debeamus. Deus autem non potest aestimari, nec credi, nisi qui omnem sanctitatem, omnemque supergreditur maiestatem. Quae ergo bona Saturnus falcifer habuit, qui proprios filios quotiens nascebantur occidit? ut non dicam comedit, sicut scriptores eius scribunt. Quae bona in Ioue fuisse aestimas, qui quot dies vixit, tot inaudita incesta, tot homicidia perpetravit? qui omni castitati usque ad mortem inimicus extitit, ut etiam Ganimedem libidine polluerit, & terram suis sordibus inquinaverit. Haec, & alia multa eo prosequente, credidit Daria, & quasi simulata voluntate inter se, & Chrysantheum habuit consilium, ut nomen coniugij assumerent, ita, ut ambo in Dei timore, & castitatis gloria perdararent. Ita baptizata Daria, sancto Chrysantheo non corporeo calore est iuncta, sed spiritus sancti fervore sociata.

Qualiter accusatus est, & peremptus.

CAP. CXXVI.

Cumque per eum multae virgines relicto sponsalium amore Christo se traderent, & iuvenes relicto carnali commercio se castimonie manciparent, excitata est in vrbe seditio sub Celerino Praefecto, iuuenibus publica interpellatione clamantibus, sponsas nostras per Dariam amittimus, maritos per Chrysantheum amittimus, & iam filios non habemus. Traditur ergo Chrysantheus tribuno Claudio, qui tradidit eum 70. militibus, ut ducentes, extra civitatem ad sacrificandum Herculi, diversis eum poenis compellerent. Qui crudis eum nervis astrinxerunt, ut illis sensim siccantibus, ad ossa eius vis ligamenti peringeret, sed statim omnia resoluta sunt, ita, ut non occurrerent oculi videre celebritatem resolutionis eorum. At illi quasi luctantes contra ligaturas, diverso modo diversis eum constringebant nodis: sed mox, ut manus ligantes cessassent à vinculo, quicquid ligauerant soluebatur. Tunc irati mittunt eum in cippum novum, & nodosissimum. Et cum stantes insultarent ei, ita putrefactum est lignum cippi, ut in cinerem conuerteretur. Deinde perfuderunt eum lotio humano dicentes: Modo amittes maleficia tua. Statim vero aqua putridissima in nectareum odorem ita conuersa est, ut putares eum non vrina, sed balsamo perfusum. Item excoriantes virulum, eodem corio recenti cinxerunt Chrysantheum, & posuerunt ad solem, ac per totam diem in aestu solis flagrantissimo, nulla potuit corium calefactione siccari, sed in eadem viriditate perdurans in nullo potuit violare famulum Dei. Tandem posuerunt in collo eius catenas ferreas, simulque manus eius, & pedes constringentes, clausurunt eum in obscurissimo loco, statimque manuum eius soluta sunt vincula, & tanta insulsit in loco lux, ut viderentur illuc esse lampades multae fulgentes.

De conversione Claudij tribuni, & Hilariae.

CAP. CXXVII.

Nuntiauerunt autem haec milites Tribuno, qui veniens ad locum vidensque lumen immentum iussit eum ad se egredi. Dixitque ei: Quae tanta maleficiorum tuorum vis est, ut ista perficias? Qui respondit: Si esset in te, vel scintilla prudentiae, cognosceres me non maleficiorum argumentis, sed diuinis adiuvantibus adminiculis. Deosque tuos istos aduerteres, voces ad se clamantium audire non posse: Nihilque intus preter argillam, & plumbum habere. Tunc Tribunus iussit eum fustibus caedi, statim vero, ut allatae sunt virgae durissimae, coeperunt in manibus cadentium quasi pluma mollescere: cumque tenerentur quasi ferreae essent, ita nodosae erant, & solidae. Cum vero percuterent quasi ex papyro essent, ita molliissimae reddebantur, & lenes.

Tunc Tribunus iussit eum erigi, ac vestimentis suis indui, & conuersus ad milites suos ait: Haec humanae artes penitus non sunt, ubi diuinarum virtutum potestas apparuit. Quid superest nisi, ut omnes nos huius generis aduoluti, veniam sceleris postulantes, rogemus, ut nos quoque talem Deum faciat colere, qui cultores suos in omni pugna faciat vincentes. Cumque ita fecissent audito ab eo verbo Domini baptizati sunt.

Eodem die Claudius, & Hilaria vxor eius, & amici, & 70. milites cum suis, per singulos dies ab ipso eruditionem veritatis audientes, cum omni reuerentia optabant pro Dei nomine etiam aduersa perferre. Haec cum audisset Imperator Numerianus, iussit Claudium Tribunum ingenti saxo constrictum in medio mari precipitari; ceteris vero tantam gratiam Dominus concessit, ut primus Iason, & Maurus filij Claudij etiam non interrogati Christum se colere dicerent, & pro nominis eius confessione mortem optarent: Quos imitantes omnes vnanimiter inter vnam horam decolati sunt, & à Christianis nocte sepulti in via Salaria. Sancta vero Hilaria duorum filiorum suorum colligens corpora in singulis sarcophagis collocavit, & cum assidue circa sanctorum confessionem oraret Deum, tanta est: Cumque traheretur ait: Obsecro, permittite me prius orationem meam complere, & veniam quocumque loco volueritis. Igitur dum fixisset gradum accepit sacramentum Domini, & cum rogasset Dominum, ut eam filiis suis associaret, orans emisit spiritum, & à duabus ancillis suis sepulta est.

De expositione Dariae in lupanari.

CAP. CXXVIII.

Interea Sanctus Chrysantheus ponitur in carcere Tulliano, unde putor horribilis ascendebat, quia cloacarum cuniculis digesta, domorum stercorea illuc decurrebant, eratque ima, & luctuosa, & tam tenebrosa custodia, ut penitus ibi lucis aer, nec vestigium aliquod lucis ostenderet. Illic ergo Chrysantheus ferro vincitus mittitur nudus, Daria vero in publico ponitur contubernio Meretricum. At vero, & Chrysantheo lux diuina, & odoramenta sancta praestantur, & Dariae Leo fugiens de cauea Amphitheatri dirigitur: qui ingressus cellam in qua Daria prostrata in oratione iacebat, prostravit se iuxta eam, ut videretur etiam ipse illum adorare, qui praesentiam suam deprecanti virgini exhibebat. Nescientes itaque Leonem intus esse miserunt ad eam quendam virum turpissimum in scelere corruptionem opinatissimum. Qui ut ingressus est insiluit in eum Leo, & prosternens eum sub pedibus suis cepit ad faciem virginis respicere, quasi interrogans, quid iuberet? Quod illa intelligens, ait: Adiuvo te per filium Dei, pro quo

martyr passionem libenter amplector, ne illum in aliquo laedat; sed permittite eum sermonem meum absque terrore suscipere. Tunc Leo relinquens eum posuit se in ipso introitu, ut nec ille fugeret, nec alius intrare posset. Tunc virgo dixit ad illum: Ecce ferocitas Leonis, audire nomine Christi, dat reuerentiam Deo, & tu homo in tantis criminibus exercearis, ut etiam in hoc, in quo miser lugendus es, gloriaris. Tunc ille prosternens se ante eam clamavit: Iube me hinc egredi sanum, ut & ego clamem omnibus. Christum quem colis solum esse verum Deum. Tunc illa Leoni iussit, ut amoueret se ab ingressu. Ille autem egressus per totam ciuitatem clamabat: Sciatis omnes Dariam Deam esse. Igitur cum diuersi venatores, & populi ad Leonem capiendum pergerent, hanc Leoni Deus virtutem concessit, ut omnes caperet, & sine laceratione ante pedes S. Dariae poneret. Quos illa sic allocuta est: Si promittitis vos Christo credituros, sic poteritis abscedere. Tunc omnes una voce clamabant: Qui non credit Christum verum Deum esse, viuis hinc non exeat. Et hæc dicentes, coeperunt omnes egredi clamantes: Credite populi Romani non esse alterum Deum præter Christum. Tunc Celerinus Præfectus iussit ignem copiosum accendi in ingressu cellulae, in qua erat Daria cum Leone. Quod Leo cum fieri videret, coepit expauescere, & rugitum dare. Cui Beata Daria dixit: Noli timere, quia non incenderis, nec capieris, nec interficeris, sed securus egredere, & vade, quia quem in me honorasti, ipse liberat te. Tunc inclinato capite egrediens per medias turbas populorum neminem laesit, nec ullus eum capere potuit: hi autem qui ex ore eius incolumes euaserunt, omnes baptizati sunt.

De Passione amborum.

C A P. CXXIX.

Nunciata sunt hæc omnia Numeriano Imperatori, & iussit Chrysanthum, & Dariam diuersis puniri tormentis si non consensissent sacrificijs. Cumque Chrysanthus imponeret equuleo, omnia ligna equulei comminuta sunt, & vincula disrupta, lampades quoque, quæ lateribus eius applicandæ erant, extinctæ sunt. Tunc idem Imperator non virtutibus diuinis, sed maleficijs hæc imputans, iussit eos in via Salaria duci, atque in arenario simul ambos deponi, ac viuos lapidibus obrui. Itaque psalmis, & orationibus insistentes in vnam foveam quasi in vnum lectulum deponuntur; & facta est in passione societas sanguinis, sicut fuerat mentis.

Cum autem multa beneficia Deus venientibus ad eorum sepulchra præstaret, accidit, ut die Natalis eorum infinita multitudo populi occurreret, viri mulieres, & infantes. Quod cum Numeriano nunciatum fuisset, iussit, ut in introitu ipso, quo cryptam ingressi fuerant, paries leuaretur. Quod cum factum fuisset, desuper ad Sabulonem montem deiecit. Omnesque pariter dum communionis Sacramenta perciperent, & martyrum gloriam celebrarent, ipsi quoque ad martyrij gloriam perueniunt. Inter quos erat Diodorus Presbyter, & Marianus Diaconus, & plurimi clericorum. Hæc omnia nos Verinus, & Armenius fratres, & urbis Romæ Presbyteri, à Sancto Papa Stephano ordinati, prout gesta sunt, scripsimus.

Eusebius in chronicis. Porro Numerianus cum ob oculorum dolorem leſticula veheretur, insidijs Apri socii sui interimitur; vix autem factore cadaueris post aliquot dies scelere comperto, Carinus quoque prælio victus apud Margum occiditur.

Chrysanthi
& Daria
terra & la-
pidibus obru-
untur.

Extant hæc
adha apud
Suriæ emen-
datori stylo.

Plura de his
Greg. Turon.
de gloria
martyrum.

